

POPUP PAINT;

Gestaltningförslag på en inkluderande och trygghetsstärkande popup park
- med unga tjejer i fokus

Nikita Lando

Popup Paint: Gestaltningsförslag på en inkluderande och trygghetsstärkande popup park – med unga tjejer i fokus

Popup Paint: Design proposal for an inclusive and safety-building popup park – with young girls in focus

Nikita Lando

Handledare:	Hildegun Nilsson Varhelyi, Sveriges lantbruksuniversitet Ultuna, institutionen för stad och land
Examinator:	Mattias Qviström, Sveriges lantbruksuniversitet Ultuna, institutionen för stad och land
Bitr. examinator:	Sofia Sandqvist, Sveriges lantbruksuniversitet Ultuna, institutionen för stad och land

Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskaps arkitektprogrammet - Uppsala
Kurskod:	EX0860
Program/utbildning:	Landskapsarkitektprogrammet - Uppsala
Kursansvarig inst.:	Institutionen för stad och land
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2025
Omslagsbild:	Illustratio av Lando (2023)
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Elektronisk publicering:	https://stud.epsilon.slu.se
Nyckelord:	Upplevd otrygghet, platstagande, unga tjejer, offentlig miljö

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land
Avdelningen för landskapsarkitektur

Publicering och arkivering

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.
☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

SAMMANDRAG

Dagens samhälle är uppbyggt av sociala normer och värderingar som påverkar individers nyttjande och platstagande staden.

Extra tydligt blir det vid utsatta områden när riskmedvetenheten är högre och vissa samhällsgrupper är mer påverkningbara.

Sergels torg i centrala Stockholm är en offentlig miljö med stor trygghetsproblematik. Torget är en välkänd plats med naturlig mångfald av förbipasserande och besökare. Samtidigt som Sergels torg är en viktig knutpunkt i mångas vardagspendling och en naturlig mötesplats anses området vara av riskmiljö. En samhällsgrupp som påverkas särskilt mycket av denna otrygghet är unga tjejer.

Således är arbetets syfte att dels undersöka flickors behov och upplevelser i offentliga miljöer, dels göra ett gestaltningsförslag på hur en tillfällig park kan formas med unga tjejer

och en trygghetsproblematik i fokus. Arbetets gestaltningslösningar är platsspecifika, men designförslaget förhåller sig till så pass generella problem som trygghet och jämlikhet vilket gör förslaget lätt anpassningsbar till andra offentliga platser.

Arbetet inleds med en förstudie av teoretiska verk, empirisk undersökning med skissarbete, referensprojekt och intervjustudier som berör brottslighet, unga tjejers upplevda otrygghet och platstagande. Genom en designprocess framställs en prototyp av en popup-park som verkar inkluderande och trygghetstärkande på Sergels torg.

Nyckelord: upplevd otrygghet, platstagande, unga tjejer, offentlig miljö

Summary

The essay presents a design proposal for a popup park on Sergels torg in central Stockholm. This essay explores the public square's environment and perceived insecurity through the lenses of criminology, gender studies, and landscape architecture. Based on these theories, a temporary park is created to address the area's challenges and opportunities.

Introduction

Today, many teenage girls experience insecurity or uncertainty in public places, especially at night. The perceived lack of safety affects their quality of life and movement in the city, leading to an avoidance of people or places during specific times of the day (BRÅ 2023i; BRÅ 2023k; BRÅ 2023m). Sergels torg is a public square with significant safety issues and is considered a dangerous environment for teenagers (Stockholms stad 2022). At the same time, the square is an important venue in people's everyday lives and commuting.

Purpose and question:

The project aims to explore young girls' experiences in public spaces and propose a site-

specific design for a temporary park, focusing on this specific group. The design emphasizes incorporating knowledge from disciplines like *gender studies* and *criminology* into *landscape architecture* solutions.

The study seeks to address the following question:

- *How do young girls use public spaces similar to Sergels torg?*
- *How can a temporary park be designed to increases young girls' use and perceived safety on Sergels torg?*

Metod

The method consists of a framework inspired by research by design. Throughout the *pre design, design, and post design phases*, a repetitive process involves analysis, sketching, and reflection. The pre design phase includes a preliminary study with literature reviews, site observations with sketches, interviews, and an examination of three reference places. The design phase presents a summary of site challenges, sketches, and ideas for architectural solutions. The post design phase consists of discussions regarding the design proposal, method, and

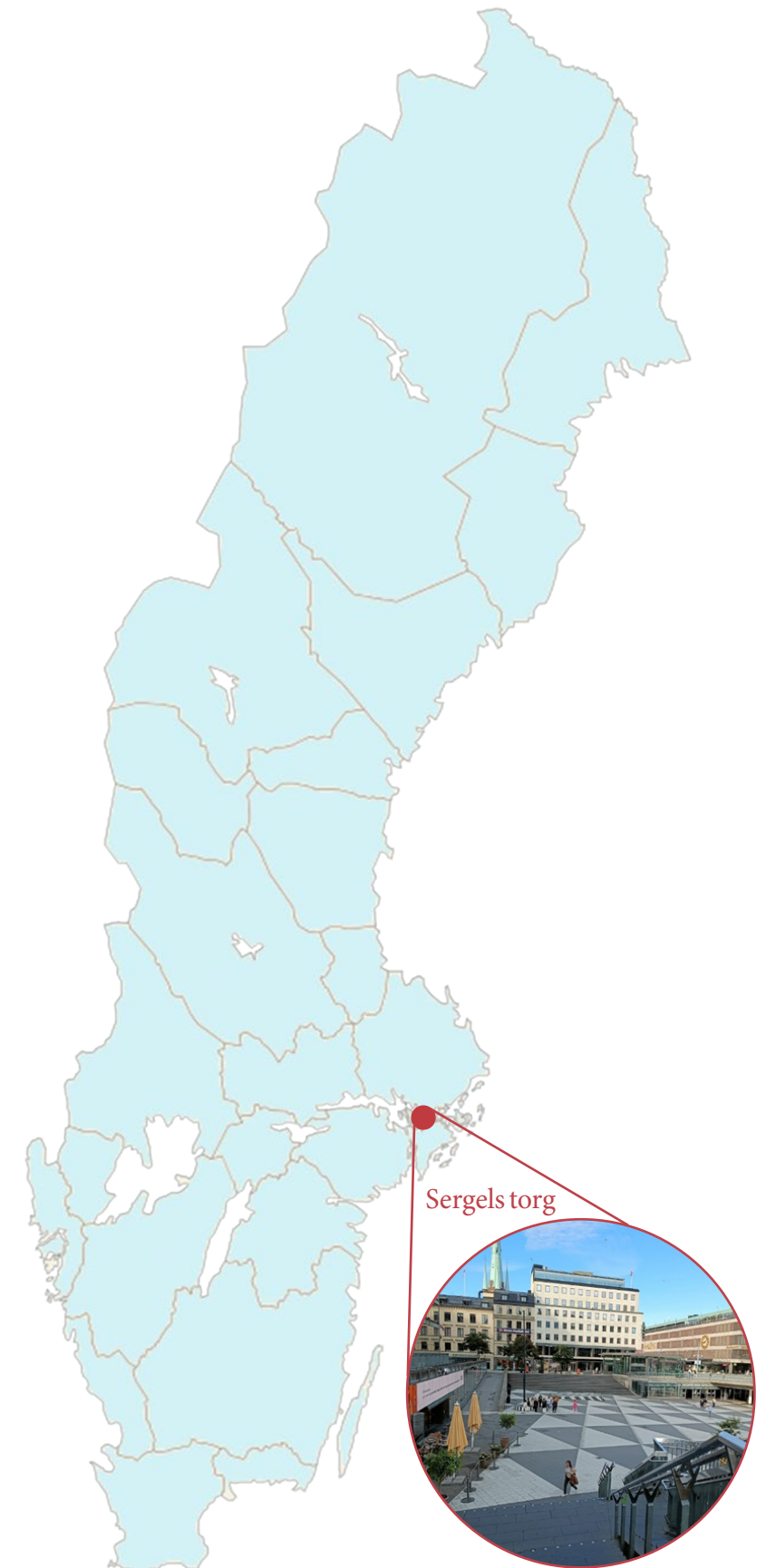
thoughts for the future.

Pre design

The pre design phase compiles theories on girls' experiences in public spaces, revealing a complex correlation between perceived safety and girls' use of public space. Drawing from interviews, literature, and situational prevention concepts, the design proposal includes both on stage and backstage areas. The on stage area provides a space for visibility and interaction, while the backstage area accommodates the described "passive" behaviors in edge zones. Emphasizing inclusivity and avoiding a "girly" design, the proposal aims to engage less influential groups without excluding others (Ambjörnsson 2003). This approach aligns with situational prevention strategies, enhancing safety by reducing opportunities for crime (Listerborn 2002; Sarnecki 2017)

Design

In the design phase, the preliminary study was used as a starting point for a design proposal. Within this phase, presents Sergels torgs challengers and approaches.

Figur 1. Project area (2009) © SCB.
Redigerad av Lando 2023.

Design proposal

The purpose is to design a prototype of a temporary park that can increase young girls’ use and perceived safety on the square. The design is for spring, summer, and autumn, but parts are adaptable for wintertime. The design proceeds from the compilation of the pre-design and the described approaches. Some of the materials is neon-colored which generates an interesting impression that works both during daytime and the evening. The pop-up park follows the current flow in the square. The modules provide more seating options for young girls and other visitors. To increase the *perceived safety*, the park includes AR-generated pictures. The installation increases movement in the area and can strengthen a positive picture of the square.

Post design - diskussion

Post design consisted of a discussion regarding the method and the design proposal. In this discussion, the work was related to the questions and the results, as well as further thoughts about sustainability and future development opportunities.

The design exemplifies how a design can relate to the target group of young girls aged 13-18.

The ”passive” seating with good visibility is facilitated in the park’s backstage area, where teenage girls can sit on the modules, carpet, and stairs with the wall providing protection behind their backs. However, this passive behavior can be socially constructed and clash with their desired place taking. Therefore, part of the park is situated on the square where girls have the opportunity to adopt an on-stage behavior. The design’s AR images are also easily adjustable according to purpose. If a specific theme, knowledge, or information is desired, large images and texts can be generated with very little surface area required. This type of installation can, therefore, have a positive effect on the social value of the area.

As the park is a prototype, clear conclusions can only be drawn after installation. However, based on knowledge of *gender studies*, *criminology*, and *landscape architecture*, conscious choices have been made that can be discussed and related to *safety* and *use of space*. Complex solutions like these cannot be solved with architecture alone, but by incorporating these theories and knowledge, one can affect crime, insecurity, and gender segregation in public spaces

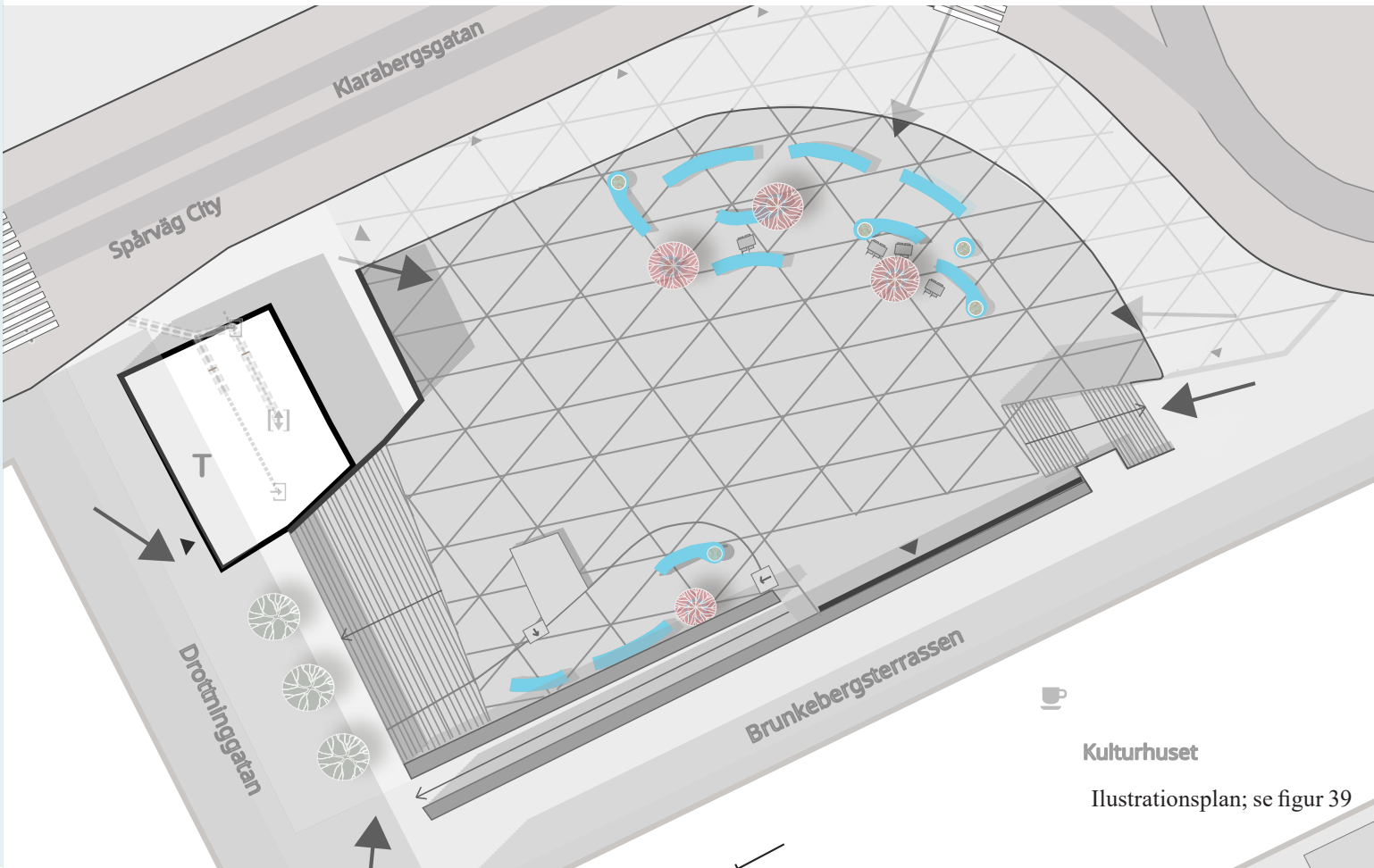
Popup-Paint

Compiled challenge is:

- 1. Many visitors and flow of people
- 2. High crime rate
- 3. Perceived insecurity
- 4. Teenage girls exist in problem areas.
- 5. Dark at night
- 6. Negative reputation
- 7. Few benches
- 8. A square for everyone

Approaches:

- 1. Don’t obstruct the flow
- 2. Open view
- 3. Situational prevention
- 4. On stage/back stage: varied spatiality
- 5. Design both for day time and at night time
- 6. Strengthen a more positive reputation
- 7. More seating
- 8. Avoid a girly design

Innehållsförteckning

INTRODUKTION	9		
Inledning	10		
NTU:s trygghetsundersökning	10		
Utsatthet för brott och otrygghet	10		
Sexualbrottt och misshandel	11		
Otrygghet och påverkning på livskvalitet	11		
Min roll	12		
Syfte och frågeställning	12		
Reasearch by design	13		
Metod och material	13		
Litteraturstudie	14		
Platsobservation	14		
Intervju	14		
Referensplatser	15		
Avgränsning	15		
Format och målgrupp	15		
PRE DESIGN	16		
Unga tjejer i offentliga miljöer	17		
Genussystem	17		
Ungas platstagande	18		
Åtgärder	20		
Viktimisering	20		
Situationell prevention	20		
Popup-park	21		
Referensprojekt	23		
Frizoon Umeå	23		
Problemrymd och syfte	23		
Tjejernas önskemål	23		
Efter anläggning	23		
Rosens röda matta	24		
Problemrymd och syfte	24		
Tjejernas önskemål	24		
Efter anläggning	24		
Tjejtrappan	25		
Problemrymd och syfte	25		
Tjejernas önskemål	25		
Efter anläggning	25		
Sammanställning av referensprojekt	26		
Sergels torg	27		
Bakgrund	27		
Problematik- Vision Klara	27		
Kartläggning av miljön			
		Platsanalys	29
		Sammanställning av skisser	30
		Kartläggning	31
		Flöde	32
		Problemområden	33
		Sammanfattning av Pre design	34
		DESIGN	35
		Från förstudie till designförslag	36
		Val av områden	38
		Problemområden - Augmented reality	
		GESTALTNINGSFÖRSLAG	39
		Popup-paint	40
		Sektioner	41
		Sittmoduler	42
		Material	43
		Vegetation	45
		Perspektiv	46
		AR på Sergels torg	48
		Delar av designprocessen	49
		POST DESIGN	53
		Diskussion	54
		Designa för trygghet	54
		Hur använder unga tjejer offentliga miljöer?	54
		Hur kan en tillfällig park utformas så att den ökar unga tjejers användning och upplevda trygghet på Sergels torg?	55
		Parken ur ett hållbarhetsperspektiv	55
		Metoddiskussion	55
		Research by design	55
		Litteraturstudien	55
		Platsobservation och referensprojekt	55
		Intervjuer	55
		Val av plats och målgrupp	56
		Avslutande ord	
		REFERENSER	58
		Appindex	59

Figurförteckning

Figur 1. *Project area* (2009) © SCB. https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:SWE-Map_Kommuner.svg. Redigerad av Lando 2023.

Figur 2. *Sammanställning av NTU:s trygghetsundersökning* 2023. Brottsförebyggande rådet 2023. (Lando 2023) https://docs.google.com/spreadsheets/d/17nX_A8kfOKaPIhAR-Hc-ryX8USbGoP/edit?usp=drive_link&ouid=103154194470835804182&rtpof=true&sd=true

Figur 3. *Sammanställning av BRÅ:s Skolundersökning för årskurs 9, år 2021*. (Data; Brottsförebyggande rådet). (Tabell; Lando 2023) https://docs.google.com/spreadsheets/d/17nX_A8kfOKaPIhAR-Hc-ryX8USbGoP/edit?usp=drive_link&ouid=103154194470835804182&rtpof=true&sd=true

Figur 4. *Tabell av upplevd otrygghet på Sergels torg* (data; intervju stockholm stad 2023) (tabell Lando 2023)

Figur 5. *Illustration av vetenskapliga områden* (Lando 2023).

Figur 6. *Illustration av forskningsmetod* (Lando 2023)

Figur 7 ”Frizon i Umeå”. (Tyrens 2016) https://www.tyrens.se/media/2410/frizon_1_1000.jpg?format=jpg&width=1510&quality=85

Figur 8 ”Frizon i Årstidernas park ”Lantmäteriet (2020) Ultuna. SWEREF 99 TM, RH 2000. Karta[Kartografiskt material] <https://minkarta.lantmateriet.se> (2023-09-21)

Figur 9 ”Rosens röda matta”. (Ekologigruppen 2019) <https://www.ekologigruppen.se/wp-content/uploads/2019/04/2977.rosens-ro%CC%88da-matta-300x204.jpg>

Figur 10 ”Rosens röda matta i Rosengård”Lantmäteriet (2020) Ultuna. SWEREF 99 TM, RH 2000. Karta[Kartografiskt material] <https://minkarta.lantmateriet.se> (2023-09-21)

Figur 11 ”Tjejtrappan. (Helsingborgs stad 2018) https://media.helsingborg.se/uploads/networks/1/2018/12/tryggare-jamstallda-installationer-img_5619-1920x1080-sbf.jpg

Figur 12 ”Tjejtrappan på Gustav adolfs torg”Lantmäteriet (2020) Ultuna. SWEREF 99 TM, RH 2000. Karta[Kartografiskt material] <https://minkarta.lantmateriet.se> (2023-09-21)

Figur 13 ”Vision klara och sergels torg”. Lantmäteriet (2020) Ultuna. SWEREF 99 TM, RH 2000. (2023-08-31). Bearbetad av Lando 2023

Figur 14 ”Utsikt över Nedre plan av Sergels torg. (Lando 2023)

Figur 15 ”Fontän”. (Lando 2023)

Figur 16” *popup-park*” (Jean-Baptiste Béranger 2023).

Figur 17” *popup-park sittplatser*” (Jean-Baptiste Béranger 2023).

Figur 18. ”*Under passage*” (Lando 2023)

Figur 19. ”*Torget*” (Lando 2023)

Figur 20. ”*Farthinder*” (Lando 2023)

Figur 21. ”*Scen*” (Lando 2023)

Figur 22. ”*trappan*” (Lando 2023)

Figur 23. ”*Mur*” (Lando 2023)

Figur 24. ”*Ingång T på ovanplan*” (Lando 2023)

Figur 25”*Ramp ner till torg*” (Lando 2023)

Figur 26 ”*Ingång till nedre plan*” (Illustration: Lando)

Figur 27. ”*Användning av mur och stolpe som sittplatser*”. (Illustration: Lando)

Figur 28. ”*Plantering och sittplatser i befintlig park*” (Illustration: Lando)

Figur 29. ”*Förhållande mellan scen mur och trappa*”. (Illustration: Lando)

Figur 30. ”*Samling kring scenen vid tal*”. (Illustration: Lando)

Figur 31.” *Användning av scen och och stolpe som sittplatser*”. (Illustration: Lando)

Figur 32. ”*Mörk och oanvändbar mur*”. (Illustration: Lando) 31

Figur 33. ”*Dagsljuset skapar en mörk kontrast under och utanför passagen*”. (Illustration: Lando) 31

Figur 34. ”*Människoflöde i kanter av torget*” (Illustration: Lando) 31

Figur 35” *Sittplats bredvid muren*” (Illustration: Lando) 31

Figur 36. ”*Vid skymning skapas mörk kontrast under och utanför passagen*”. (Illustration: Lando) 31

Figur 37”*Kartläggning av flöde och sittplatser*”. Cadmappeper, LLC (2013-2020) <https://cadmapper.com/> (2023-09-10). Bearbetad av Lando 32

Figur 38”*Kartläggning av problemområden och unga tjejer*”. Cadmapper, LLC (2013-2020) <https://cadmapper.com/> (2023-09-10). Bearbetad av Lando 33

Figur 39”*Överlappning av kartläggning*”. Cadmapper, LLC (2013-2020) <https://cadmapper.com/> (2023-09-10). Bearbetad av Lando 36

Figur 40”*Kartläggningav Liebergs platsbeskrivning*””. Cadmapper, LLC (2013-2020) (2023-09-10). Bearbetad av Lando 37

Figur 41”*Valda platser*””. Cadmapper, LLC (2013-2020) <https://cadmapper.com/> (2023-09-10). Bearbetad av Lando 37

Figur 42”AR; clown” (Från appen Acute art 2023) <https://acuteart.com/> (Bearbetad av Lando 2023). 38

Figur 43”*Illustrationsplan*”. Cadmapper, LLC (2013-2020) <https://cadmapper.com/> (2023-09-10). Bearbetad av Lando 40

Figur 44. ”*Snitt A-A. Över portal*”. (Illustration: Lando) 41

Figur 45. ”*Snitt B-B. Muren*.” (Illustration: Lando) 41

Figur 46”*Perspektivbild mur*”. (Illustration: Lando) 42

Figur 47.”*Mått*”. (Illustration: Lando) 43

Figur 48.”*Modul*”. (Illustration: Lando) 43

Figur 49”*Material*”. (Illustration: Lando) 44

Figur 50”*Referens-ziggy-new york*”. (Blaylock 2019) <https://images.adsttc.com/media/images/5df0/34e9/3312/> 44

Figur 51”*Armeringståll*”. (Illustration: Lando) 44

Figur 52”*Neonfärgad fallskärmslina*. (Lando 2023) 44

Figur 53”*Zip-cord*”. (Lando 2023) 44

Figur 54”*Plantering*”. (Illustration: Lando) 45

Figur 55”*Plantering-träd*”. (Illustration: Lando) 45

Figur 56. ”*Illustration dagtid*”. (Illustration: Lando) 46

Figur 57. ”*Illustration kvällstid*” (Illustration: Lando) 46

Figur 58. ”*Vision scen*” (Illustration: Lando) 47

Figur 59. ”*AR vid Trappen*” (Illustration: Lando) 48

Figur 60. ”*AR vid SL ingång*” (Illustration: Lando) 48

Figur 61. ”*Slutstruktur*” (Illustration: Lando) 49

Figur 62. ”*Struktur*” (Illustration: Lando) 49

Figur 63”*Uppdelning mellan on och back stage*” (Illustration: Lando) 49

Figur 64.”*Fallskydd vid mur*” (Illustration: Lando) 49

Figur 65.”*Slutversion*” (Illustration: Lando) 50

Figur 66. ”*Gul modul*” (illustration: Lando) 50

Figur 67. ”*Gul matta*” (Illustration: Lando) 50

Figur 68. ”*Färgkombination* (Illustration: Lando) 51

Figur 69.”*Material; Transparent*” (Illustration: Lando) 51

Figur 70. ”*Ej transparent*” (Illustration: Lando) 51

Figur 71. ”*Mjuka former*” (Illustration: Lando) 51

Figure 72. ”*Kantig form*” (Illustration: Lando) 51

Figure 73 ”*Transparent*” (Illustration: Lando) 51

INTRODUKTION

Följande kapitel presenterar först en inledande beskrivning av arbetets utgångspunkt, problemområde och målsättning. Därefter introduceras studiens metod och material, samt syftet och arbetets frågeställningar

.

Inledning

Offentliga miljöer ska vara inkluderande och jämställda oberoende av en individs bakgrund, identitet eller utseende. Idag upplevs många offentliga platser som otrygga och exkluderande, därmed undviker många individer att använda dessa platser eller använder dem med en upplevd oro (Hirdman 1988; BRÅ 2023k). Sergels torg är ett typfall på en offentlig miljö med stor trygghetsproblematik (Stockholms stad 2019; Stockholms stad 2022). Torget är en välkänd offentlig plats i centrala Stockholm som har en naturlig mångfald av förbipasserande och besökare. Samtidigt som Sergels torg är en viktig knutpunkt i mångas vardagspendling och en naturlig mötesplats anses området vara av riskmiljö för ungdomar (Stockholms stad 2022). Särskilt påverkade blir kategorin tonårstjejer (BRÅ 2023a; BRÅ 2023b). Området har mer anmällda brott än många andra delar av Stockholm, med både öppen droghandel och prostitution (Stockholms stad 2022). Till följd är Sergels torg i stort behov av både trygghetsstärkande åtgärder och ett positivt rykte.

NTU:S trygghetsundersökning

Brottsförebyggande rådet, BRÅ, gör en årlig trygghetsundersökning kallad NTU (BRÅ 2023k). Undersökningen delas ut till invånare mellan 16–84 år (ibid). NTU är användbart för att navigera utbredningen av både brottslighet och upplevd otrygghet. Trygghetsundersökning för år 2023 är en sammanställning från år 2022 (ibid). En anonym trygghetsundersökning kan öka viljan att medge sig utsatt eller skyldig till utsatthet. Ändock är medvetenhet om brottsstatistikens mörkertal och bakomliggande orsaker till resultaten viktiga. Mörkertal innebär relationen mellan antalet faktiskt utförda brott och de brott som når rättsväsendet och handlagts (BRÅ 2023j). Olika orsaker som anmälningsbenägenhet och förändringar i rättsväsendet som nya lagar påverkar exempelvis mörkertalet (BRÅ 2023j). Trygghetsundersökningen som redogörs i detta kapitel berör Stockholmsregionen.

Utsatthet för brott och otrygghet

NTU för 2023 visar att det totalt är 52 procent av invånarna som upplever en oro för brottslighet (BRÅ 2023d). Den största andelen av dessa siffror utgörs av både män och kvinnor i åldrarna

	Oro för brottslighet	Utsatthet för brott mot enskild person	Utsatthet för sexualbrott	Rädslan för utsatthet av sexuella övergrepp	Utsatthet för misshandel	Avstått från aktivitet
Totalt:	52	24,4	4,7	12	3,1	13
Män	50	21,3	1,2	2	3,9	13
16–24	37	25,1	2,0	1	9,1	7
25 - 44	46	23,2	1,7	2	3,8	10
45–64	56	22,9	0,8	2	3,1	10
65–84	54	12	0,3	1	1,6	8
Utsatt en gång		9,4				
Utsatt fyra gånger eller fler		4,9				
Kvinnor	53	23,4	7,8	21	2,4	16
16–24	42	37,1	24,5	41	4,1	11
25 - 44	46	25,1	8,7	28	2,8	17
45–64	60	22,9	3,6	16	2,4	18
65–84	60	10,6	0,7	5	0,6	15
Utsatt en gång		10.1				
Utsatt fyra gånger eller fler		6,3				

Figur 2. Sammanställning av NTU:s trygghetsundersökning (2023) (Illustration: Lando) Tabellen visar resultat i procent för Stockholmsregionen

55-84 (ibid; se figur 2). Bland män i åldrarna 16-24 upplever 37 procent en orolighet, och av kvinnorna är det 42 procent (ibid). Angående brott utsatt mot enskild person anger 22,4 procent en utsatthet, med en relativt jämn uppdelning mellan könen (BRÅ 2023i; se figur 2). Största andelen utgörs av åldrarna 16-24 (BRÅ 2023i; se figur 2). Brott mot enskild person inkluderar alltifrån kort-/kreditbedrägeri,

försäljningsbedrägeri, fickstöld, personrån, sexualbrott, misshandel till hot och nätkränkning (BRÅ 2023i; se figur 2). Denna uppdelning gäller bara utsatta en gång, även om de har blivit utsatta flera gånger (BRÅ 2023i). Vad gäller en återupprepning av utsatthet är det en liten större andel av kvinnorna som uppger sig blivit utsatta “fyra gånger eller fler” än männen (BRÅ 2023g; se figur 2).

Sexualbrott och misshandel

4,7 procent uppger sig blivit utsatta för sexualbrott (BRÅ 2023f; se figur 2). I Åldersgruppen 16-24 är överrepresenterad med 24,5 procent av kvinnorna och 2 procent av männen (ibid). Angående rädslan om utsatthet av sexuella övergrepp eller våldtäkt är det totalt 12 procent, varav 20 procent av kvinnorna och 2 procent av männen (BRÅ 2023c). Även här är åldesgruppen 16-24 störst i antal, med 41 procent hos kvinnorna och 2 procent av männen (BRÅ 2023c; se figur 2). I Självrapporteringen av misshandel är det något fler män (3.9 %) än kvinnor (2.4 %) som blivit utsatta (se figur 2). I åldrarna 16-24 anger 9.1 procent av männen, medan 4.1 procent av kvinnorna, en utsatthet (se figur 2). Majoriteten av misshandelsanmälningar sker utomhus i offentliga miljöer medan övervägande sexualbrott utförs av närstående inomhus (BRÅ 2023l)

Otrygghet och påverkning på livskvalitet
28 procent upplever en otrygghet utomhus

under kvällstid (BRÅ 2023e). Hos männen det 20 procent och kvinnorna 36 procent (ibid; se figur 2). Bland männen är dessa 20 procent jämnt fördelat mellan alla åldrar. Bland kvinnor är uppdelningen relativt jämn, däremot utgörs den högsta andelen av åldrarna 16-24, 42 procent, och den lägsta av ålderskategorin 45-64 med 33 procent (ibid). På Sergels torg anger 48 procent att de upplever torget som tryggt under dagtid och 15 procent en trygghet under kvällstid 2023 (Intervju Stockholms stad 2023; se figur 4). Utifrån NTU är det en relativt låg andel som upplever att otryggheten påverkar deras vardag (BRÅ 2023a; BRÅ 2023b; se figur 2). 9 procent av männen och 16 procent av kvinnorna uppger sig avstå från aktiviteter (BRÅ 2023c). Huruvida otryggheten påverkar livskvaliteten är det ingen större skillnad mellan könen, men några procentenheter mer i åldersgrupperna 45-64 (BRÅ 2023b; se figur 2).

BRÅ har även gjort en skolundersökning 2021 angående brott. Enligt undersökningen har 45 procent av ungdomarna blivit utsatta för brott under de senaste 12 månaderna (BRÅ 2023m; se figur 3). Killarnas utsatthet gäller främst stöld

	Utsatta för brott senaste året	Utsatta för stöldbrott	Utsatta för misshandel	Utsatta för sexualbrott	Undvikt möte av särskild person	Stannat hemma kvällstid	Undvikt särskilt område
Totalt:	45 %						
Killar	45,1	25,7	20,5	6,3	33,3	15	31
Tjejer	43,2	21,4	17,2	23,6	41,3	22,5	44,6

Figur 3. Sammanställning av BRÅ:s Skolundersökning (2021)för årskurs 9. (Illustration: Lando) Tabellen visar resultat i procent

eller misshandel, medan tjejer främst utsatts för sexualbrott (ibid). 22,5 procent av tjejerna och 15 procent av killarna svarar dessutom att de har stannat hemma kvällstid på grund av utsatthete. 44.6 procent av tjejerna undviker vissa platser medan 31 procent utav killarna. Utöver det undviker 41,3 procent av tjejerna och 33.3 procent av killarna vissa personer (ibid).

	Upplevd trygghet på Sergels torg
Dagtid	48 %
Kvällstid	15 %

Figur 4. Upplevd trygghet på Sergels torg (Illustration:Lando) Tabellen visar resultat i procent. Siffror från intervju stockholm stad (2023).

Min roll

Mina tidigare studier inom socialantropologi och kriminologi födde ett intresse för individers interrelation med sin sociala och fysiska omgivning. I min nuvarande utbildning som landskapsarkitekt ser jag vikten av att använda mina tidigare studier för att designa jämställt och jämlikt. Med andra ord, ta hänsyn till olika samhällsgruppers erfarenheter och behov i designprocessen, så ingen grupp exkluderas. Till exempel att ta hänsyn till olika individers upplevelser av otrygghet i offentliga miljöer. I mitt kandidatarbete studerade jag trygghet utifrån ett kvinnoperspektiv och hur belysning kan påverka trygghetsupplevelsen. I detta arbete har jag möjlighet att applicera delar av mina kunskaper från kandidatarbetet på en befintlig plats. Det vill säga; undersöka estetiska och arkitektoniska verktyg som påverkar upplevelsen i ett offentligt rum och som kan stärka den upplevda tryggheten. Jag vill därmed kombinera kunskap utifrån vetenskaperna; *genusvetenskap*, *kriminologi* och *landskapsarkitektur* och presentera ett gestaltungsförslag på en Popup-park med fokus på samhällsgruppen unga tjejer, som kan stärka trygghetskänslan vid Sergels torg.

Syfte och frågeställning

Syftet är således att undersöka flickors behov och upplevelser i offentliga miljöer och göra ett gestaltungsförslag på hur en tillfällig park på Sergels torg kan formas med den aktuella målgruppen i fokus på. Arbetets gestaltungslösningar är platsspecifika, men en gestaltning på Sergels torg utifrån målgruppen unga tjejer och områdets rådande situation, kan belysa vikten av att använda kunskap från andra vetenskaper, som till exempel genusvetenskap och kriminologi, i landskapsarkitektoniska lösningar.

För att hantera syftet bryter uppsatsen ner ändamålet i två delar. Studien har därmed i avsikt att undersöka och besvara frågeställningarna:

- *Hur använder unga tjejer offentliga rum likt Sergels torg?*
- *Hur kan en tillfällig park utformas så att den ökar unga tjejers användande och upplevda trygghet på Sergels torg?*

Genusvetenskap

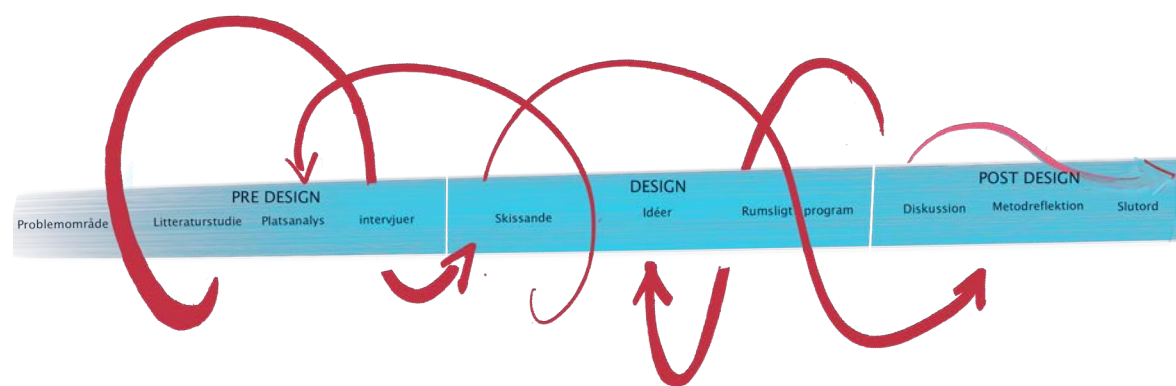
Landskapsarkitektur

Kriminologi

Figur5. Illustration av vetenskapliga områden (Illustration: Lando).

RESEARCH BY DESIGN

Figur 6. Illustration av forskningsmetod (Illustration: Lando)

Metod och material

För att besvara frågeställningarna användes forskningsmetoden Research by design.

Research by design gör det möjligt att använda både design och teori som vetenskap i rumsliga gestaltungslosningar (Roggema 2016).

Roggema (2016) beskriver två viktiga anledningar till att använda Research by design som utgångspunkt i särskilt komplexa rumsliga lösningar (ibid). För det första behöver planeringsprocesser ta hänsyn till förändrade förutsättningar och förhålla sig till effekter av de planerade insatserna (Ibid) Roggema menar att gestaltungsprocessen behöver vara reflexiv med upprepade återkopplingar (Roggema 2016). För det andra består planeringsprocesser av komplexa

problem, så kallade wicked problems som inte har en absolut lösning (ibid). Problemen når ingen lösning utan ett konstraintuitivt testande och tänkande i utvecklingen av idéer (ibid). Enligt Roggema (2016) är design en användbar metod för detta eftersom det lämnar rum för kreativa hopp i tänkandet och eftersom många lösningar inte bestäms innan de utformas eller får upplevas. Sergels torg och dess problematik med brottslighet och upplevda otrygghet är komplexa utmaningar. Dessutom är min teoretiska grund med genusvetenskap, kriminologi och landskapsarkitektur samhällsvetenskapliga och tvärvetenskapliga teorier som inte genererar en "korrekt" lösning på Sergels torgs problem. Teorierna består av vetenskapliga teorier som

behöver analyseras, prioriteras, granskas och prövas. Research by design gav mig därmed möjligheten att med hjälp av design och skissande testa, analysera och reflektera innan beslut togs.

Roggema (2016) förklarar vidare hur designprocessen kan delas in i tre delar; *pre design*, *design* och *post design*.

I detta arbete inkluderar Pre design-fasen en förstudie med litteraturstudier, platsobservationer och sammanställning angående flickors upplevelser och platstagande i offentliga rum, både generellt och på Sergels torg. Samtal genomfördes med anställda i Stockholms stad. De anställda arbetar med Sergels torg och har gjort det under en lång period. Materialet i förstudien studerades utifrån aspekter som upplevd otrygghet, genusteorier, och platstagande.

I Designfasen användes förstudien som utgångspunkt för ett gestaltungsförslag. Inom denna fas sammanställdes arbetets problemrymd, skisser, idéer och ett rumsligt program på en popup-park. Processen innebar att utifrån arbetets problemrymd undersöka olika gestaltungsidéer

med hjälp av skisser, både för hand och i 3D. Idéerna varierade i materialval, estetiska uttryck samt form. Eftersom metoden är en upprepande process genomfördes skissandet parallellt med förstudien. Ju mer fakta och problemrymd som framgick i förstudien, desto mer formades gestaltningen och förslaget utvecklades. Saknades information för att ta designbeslut utökades förstudien med fler undersökningar. Likaså togs beslut genom skissarbetet.

Post design utgjordes av en diskussion angående arbetsprocessen och designförslaget. I diskussionen relaterades arbetet till frågeställningarna och resultatet, samt vidare tankar om hållbarhet och framtida utvecklingsmöjligheter. I diskussionsdelen genomfördes även en kritisk analys om användandet av *research by design* som forskningsmetod samt en analys av övriga metoder och de avgränsningar som gjorts.

Litteraturstudie

En stor del av *Pre design-fasen* bestod av litteraturstudier av teoretiska verk. Majoriteten av litteraturen är tidigare insamlade verk i de samhällsvetenskapliga ämnena *kriminologi* och *genusvetenskap*, samt tvärvetenskapliga ämnet *landskapsarkitektur*. Huvudkällorna i kriminologi är Sarnecki (2018) *Introduktion till kriminologi* samt BRÅ:S webbplats. Den genusvetenskapliga litteraturen är i första hand Koskela (1999) ’*Gendered Exclusions*’: *Women’s Fear of Violence and Changing Relations to Space*, samt Hirdman (1988) *Genussystemet*. Eftersom samhällen är i ständig förändring relaterades dessa äldre teorier till nyare forskning i ämnet. Exempel på det är Listerborn (2015) *Trygg stad diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik*. I Landskapsarkitektur är huvudkällorna Lieberg (1998), *Ungas rum och rörelse i stadens periferi*, samt Domlesky och Schlickmans (2019) *Field Guide to life in urban plazas*. Utöver de redan insamlade verken kompletterades dem med Stockholms stads artiklar om Sergels torg, samt vetenskapliga verk från Scopus, Primo,

och Psycinf. De undersökta artiklarna bestod av titlar med begreppen ”*tjejer/ ungdomar*” tillsammans med ”*användning av offentliga rum/ placemaking/Upplevelse i offentliga miljöer*”. Begreppskombinationen relaterade till den första frågeställningen: *Hur använder unga tjejer offentliga rum likt Sergels torg?* Litteraturstudien genomfördes framförallt för att generera en insiktsfull grund i undersökningen och gestaltungsförslaget, och för att studera den förstnämnda frågeställningen *Hur använder unga tjejer offentliga rum likt Sergels torg?* Genusvetenskap och kriminologi teoretiserade en djupare förståelse av unga tjejers beteenden i offentliga rum än vad som var avläsbart i de genomförda platsobservationerna. Likaså gav litteraturstudien en uppfattning om Sergels torgs trygghetsproblematik samt eventuella förhållningssätt. Litteraturstudien var därmed väsentlig för att kunna skissa på designförslag och diskutera den andra frågeställningen “*Hur kan en tillfällig park utformas så att den ökar unga tjejers användande och upplevda trygghet på Sergels torg?*”.

Platsobservationer

I förstudien presenteras fyra platsbesök med skissarbete som belyser min upplevelse av intryck och användning av torget. Platsbesöken genomfördes vid olika tidpunkter. Två av besöken utfördes på förmiddagar och två på eftermiddagar. Det första platsbesöket genomfördes den 31 augusti, kl 10-11. Den andra 16 september kl 9-10. Platsbesök nummer tre utfördes den 20 september kl.16-17 och det fjärde besöket genomfördes den 5 oktober kl. 18-19. Det sistnämnda besöket placerades medvetet under en period då solen gått ner. Detta gav en bild av sinnesupplevelsen av torget i mörker.

Intervjuer

För djupare kunskap om Sergels torg och dess användning genomfördes fem kvalitativa ostrukturerade intervjuer med medarbetare i Stockholms stad. För att intervjupersonerna skulle kunna bidra med denna kunskap var ett krav i urvalsprocessen att de arbetar med torget och att de kunde generera kunskap om något av följande områden; “upplevelsen om torgets

utmaningar”, “unga tjejers användning av torget”, att arbeta med trygghetsproblematik”, eller “vilka riktlinjer och förutsättningar som styr tillfälliga installationer på torget”. Data från intervjuerna används som argument och vägledning i mina beslut, inte som huvudkällor. Därmed presenteras datan inte i ett eget kapitel, utan är istället en del av informationen som presenteras i kapitlen *Sergels torg* samt *Platsanalys*. Intervjupersonerna har gett tillåtelse till användning av svaren i arbetet men av etiska skäl bevaras intervjupersonernas anonymitet. Kvalitativa intervjuer innebär ett mindre strukturerat tillvägagångssätt jämfört med kvantitativa intervjuer (Bryman 2018). Kvantitativa intervjuer följer ofta ett ramverk av frågor för att maximera validiteten och reliabiliteten vad gäller mätning av ämnen och begrepp, medan kvalitativa intervjuer antingen har inga eller har få förbestämda frågor (ibid). Syftet med kvalitativa intervjuer är att låta intervjupersonernas synpunkter och uppfattningar styra samtalet (ibid). Eftersom syftet med intervjuerna i detta arbete är att få

en inblick i torgets användning, restriktioner och trygghetsproblematik är strukturen på en kvalitativ intervju lämplig. Intervjuerna var ostrukturerade med ett förutbestämt tema och en inledande fråga (Bryman 2018). Som intervjuperson var min roll att reagera och ställa vidare frågor utifrån de punkter som jag upplevde relevanta för mitt arbete. På så sätt tilläts intervjupersonens fria associationer och tankar styra samtalet (Bryman 2018). Av samma anledning fördes endast korta anteckningar under samtalets gång, som renskrevs kort efteråt. En nackdel med ostrukturerade intervjuer är intervjuernas låga reliabilitet. Eftersom intervjuerna är flexibla och inte förutbestämda är det svårt för en annan att upprepa intervjun och få ut samma resultat.

Referensplatser'

Som kompletterande studie till litteraturstudien användes tre parker som referens i designprocessen. Referensparkerna gav mig en inblick i hur andra projekt har fokuserat på unga tjejer samt hur resultatet visat sig. Urvalskravet av parkerna var därmed ett huvudfokus på unga tjejer

i gestaltningsprocessen. De tre valda parkerna är Frizon i Umeå, Rosens röda matta i Malmö samt Tjejtrappan i Helsingborg.

Parkerna studerades utifrån följande parametrar;

1. Problemrymd och syfte
2. Tjejernas önskemål
3. Geografiska läge
4. Omdöme efter anläggning

Avgränsning

Platsobservationer med skissarbete genomfördes under dagtid på grund av trygghetsaspekter, då torget är obemannat på kvällstid. Detta innebar att gestaltningsförslaget främst utgick ifrån platsanvändning och observationer från vardagar mellan kl. 9-19, men hade kvällsupplevelser i åtanke i gestaltningen. Det pågår en forskningsstudie om torget idag, där min handledare är delaktig. Det har dessutom installerats popup-parker tidigare. Däremot var ett mål i gestaltningsprocessen att utgå från Sergels torgs som ett "tomt blad" och inte analysera befintliga eller tidigare gjorda popup-parker. Denna avgränsning gjordes för att generera

ett designförslag utifrån egna beslut och idéer, utan för stor påverkan av tidigare utformningar. Däremot är jag väl medveten om hur Stockholms stads arbete och den befintliga parken influerar mina analyser och mina beslut. Till exempel genomfördes två av fyra platsobservationer när sommarens park fortfarande var aktuell (se skissarbete s.29-30). Mer om detta beskrivs i metoddiskussionen (se s.67)

Arbetet avgränsades till *tonårstjejer*, åldrarna 13-18. Som tidigare nämnt har Sergels torg en hög brottslighet med öppen droghandel och prostitution (Stockholms stad 2022). I en sammanställning av NTU:s trygghetsundersökning framgår att unga personer var främst utsatta för misshandel och sexualbrott år 2022 (BRÅ 2023f; BRÅ 2023h; se figur 2). Likaså visar trygghetsundersökningen att fler tjejer blir utsatta för sexualbrott medan fler killar utsätts för misshandel (ibid). Däremot är det större andel av tjejerna som anser att utsattheten för brott eller upplevd otrygghet påverkar deras livskvalitet och undviker vissa aktiviteter, rörelse i vissa miljöer samt möten med särskilda personer (BRÅ 2023m).

Därav avgränsade jag arbetet till tonårstjejer. I och med etiska krav, individskydd, samt uppsatsens tidsperiod tog jag beslutet att inte föra dialoger med unga tjejer i detta arbete.

Format och målgrupp

Examensarbetet presenteras som en rapport samt ett gestaltningsförslag med visualiseringar. Gestaltningsförslaget presenteras genom en illustrationsplan i skala 1:500 sektioner, perspektivbilder och skisser. Målgrupper utöver landskapsarkitekter är stadsplanerare och konstnärer

PRE DESIGN

Följande kapitel presenterar litteraturstudien, platsanalyser och referensobjekt. Kapitlet går därmed in på de teoretiska utgångspunkterna, genusvetenskap, kriminologi och landskapsarkitektur. Däribland introduceras tjejers platstagande i offentliga miljöer, Sergels torgs problemrymd samt eventuella åtgärder.

Unga tjejer i offentliga miljöer

Sergels torg är ett stort rum tillgängligt för allmänheten med ett naturligt flöde av människor naturlig mötesplats för invånare. För att förstå och besvara frågeställningarna: *Hur använder unga tjejer offentliga rum likt Sergels torg?* Och *Hur kan en tillfällig park utformas så att den ökar unga tjejers användning och upplevda trygghet på Sergels torg?* introduceras först teorier om unga tjejers generella platstagande och upplevelser i offentliga som till exempel torg, skolgårdar och gator, som har ett naturligt flöde av människor är naturliga mötesplatser.

Genussystem

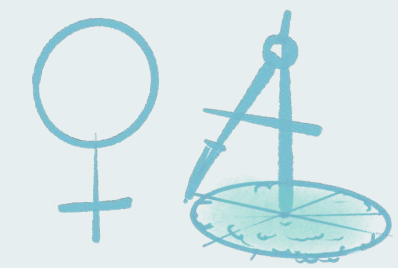
Att unga tjejer upplever otrygghet i offentliga miljöer är allmänt känt och kan förstås utifrån normer och kulturella system (Tylor 1871; Lando 2022). Nicole Hirdman (1988) beskriver att genuskodning i samhällen både sker medvetet och omedvetet. Genus är en kulturellt tillskriven roll som flicka eller pojke medan kön beskrivs som det biologiska. Vilka egenskaper och beteenden som tillskrivs tjejer förs vidare i generationer, samtidigt som egenskaperna är föränderliga över tid och rum (Hirdman 1988; Lando 2022). Ändock stämmer dessa normer

inte alltid överens med tjejers självdefinition (Ambjörnsson 2003). Ambjörnsson (2003) diskuterar därmed för- och nackdelar med att identifiera könsskillnader. Det är betydelsefullt att belysa samhällsstrukturer för att möta olika samhällsgrupper, men genom att ifrågasätta stadens jämlikhet kan könssegregationen öka (Molina 2007; Ambjörnsson 2003) Karaktärsdrag om vad tjejer är samt hur de ska bete sig är djupt historiskt rotade (Hirdman 1988; Ambjörnsson 2003). Samtidigt som kulturella och sociala samhörighetspunkter finns djupt rotade i varje inkorporerad samhällsstruktur möjliggör de påståenden av normerande perspektiv, involvera andra i subjektiva erfarenheter, samt dela ställningstaganden (Hirdman 1988; Lando 2022). Dessa normer och samhällssystem är en förklaring till tjejers upplevda otrygghet i offentliga miljöer och i möten med främlingar (Hirdman 1988). Tonårstjejer sympatiserar och igenkänner sig med andra tjejer som blivit utsatta, på så sätt ökar deras egen rädsla för utsatthet (ibid 1988; ibid 2022).

Historiskt sätt har femininet inneburit underordnad, begränsad och svag till skillnad från maskulinitet som innefattat roller som stark, fri och makthavande (Hirdman 1988; Lando 2022). Båda genus driver vidare dessa förhållanden och många roller består även idag (ibid 1988; 2022) Med andra ord finns det ett obestämt genuskontrakt med en inkorporerad maktrelation som skapar ny hierarki, segregering och gränsdragningar mellan feminint och maskulint (Hirdman 1988). De tilldelade rollerna varierar något beroende på samhälle, tid och rum, men kontrakten innebär förväntningar om hur genus ska samspela med varandra (Lando 2022; Hirdman 1988). Tillhörande roller och beteenden finns inom arbeten, relationer, språk, samt i yttre former som klädval med mera (Ibid 1988,). Messerschmidt (1999) beskriver att flickors socialt konstruerade ställning i samhället kan vara en orsak till deras höga nivå av rädsla Maktförhållanden organiseras i sociala interaktioner både mellan och inom genuskategorier (Ibid 1999). Resultatet blir att både tjejer och killar främst är oroliga för andra killar (ibid). På så sätt är otryggheten och

underlägsenheten en tjejig egenskap, men socialt producerad (ibid1999). Enligt Listerborn (2002) har offentliga rum, som torg, traditionellt sätt både använts och designats av män. Vilket också har bidragit till att dessa rum inte är jämställt användbara (ibid 2002). Användningen av de offentliga rummen regleras av politik, design samt genom invånarnas möten med andra individer där både rasism och könsmaktsordning utspelas (Listerborn 2002; Listerbon 2015).

I rummen är unga tjejer både mer socialt och fysiskt sårbara än pojkar, vilket kan vara ett resultat av att sexualbrott främst drabbar tjejer (Messerschmidt 1999; Koskela 1999; Lando 2022). Offentliga rum blir på så sätt männens territorium, medan kvinnors rörelsefrihet och beteende begränsas (Koskela 1999; Lando 2022). Listerborn (2002) betonar dock att detta inte innebär att offentliga rum är otrygga platser för kvinnor, eller att kvinnor alltid behöver beskyddas. Om kvinnor upplever begränsningar i sin frihet på grund av könssegregationen är det inte ekvivalent med något fysiskt hot (Listerborn 2002). Det finns en utmaning att tala om denna

segregation och begränsning utan att skapa en negativ bild om offentliga miljöer (ibid 2002). När det läggs fokus på en grupp människor i ett trygghetssyfte, riskerar en annan grupp att uteslutas (ibid 2022). Enligt Listerborn (2002) borde ett genusperspektiv inom stadsplanering innebära en diskussion om flera aspekter än generella intryck som klotter, nedskräpning och avvikande beteende, och i stället diskutera ett rättviseperspektiv (ibid 2002). Listerborn (2002) är kritisk mot det nästintill uteslutande fokuset kring kvinnors otrygghet i offentliga miljöer som föreskriver kvinnor som utsatta och svaga (Listerborn 2002; Ambjörnsson 2003).

Ungas platsanvändning

Mats Lieberg (1998) beskriver ungas användning av staden utifrån tre kategorier; att lära av staden, staden som teater och att erövra och omvandla staden. När unga lär sig av staden är den fysiska arenan platsen för detta lärande. Det är en viktig del i att skaffa sig kompetens, lärdomar och kunskap vilket är byggstenar i deras identitetsarbete (Ibid 1998). En del av lärdomen innebär att utforska det spännande och oväntade,

att testa gränserna. Även småkriminalitet och att ta konsekvenser av sitt handlande är en form av mognad och lärande (ibid). Lieberg (1998) beskriver även hur staden kan framställas som en scen, med en back stage och on stage (ibid). On stage innebär områden där ungdomar kan visa upp sig och uppträda inför en publik, backstage där ungdomar tränar och förbereder sig för sitt framträdande. I staden innebär det att ungdomar studerar andras utseenden och beteenden och påverkas av detta, samtidigt som de blir betraktade (Lieberg 1998). Det tredje temat, att erövra och omvandla staden handlar om ungdomars egna avgränsningar i fysiska rum och hur de intar sina egna territorier både backstage och on stage. Detta kan till exempel innebära att en grupp ungdomar i staden visar att de inte anpassar sig till de offentliga rummets oskrivna lagar genom ett backstage beteende (Lieberg 1998).

Vidare beskriver han tre typer av områden i staden som ungdomar drar sig till; reträttplatser, interaktionsplatser och frizoner. . Reträttplatser eller back stage är undangömda

platser eller sammanhang där ungdomar kan uppleva samhörighet med likasinnade (Lieberg 1998). Detta kan ske antingen i grupp eller individuellt, men syftet är oavsett att komma ifrån övriga ungdomar eller vuxna. Exempel på sådana områden är källartrappor, trapphus, klubblokaler, i hörn av områden (Lieberg 1998). On stage är i sin tur en form av interaktionsplats. Interaktionsplatserna är livliga och folktäta områden på torg, gågator och varuhus där kommunikation och interaktion mellan människor är viktigt, där både konfrontation och uppvisning är en central del. Interaktionsplatserna används inte lika ofta av tonårstjejer enligt Lieberg (1998). De använder sig oftare av backstage platser med uppsikt (ibid). Det tredje området som ungdomar nyttjar är frizoner (ibid). Dessa zoner är mestadels egenkonstruerade platser och rum, och används ofta för att testa gränser och iscensätta olika frigörande och gränsöverskridande handlingsmönster (ibid). Frizoner kan vara alltifrån en övergiven industribyggnad till förortstorg som omvandlats till ungdomarnas egna rum där de kan umgås ostört från vuxna eller kamraters insyn eller kontroll. De

gränsöverskridande handlingsmönstren skapar spänning i vardagen, som att reta upp en polis för att sedan nyttja sin lokalkännedom i reträtt (Lieberg 1998). Lokalkännedomen innebär att utnyttja sin kunskap om smitvägar, genvägar och gömställen bortom de vuxnas erfarenhet. På så sätt visar ungdomarna att de kan läsa av och behärska rummet, och det blir en form av territorialisering, det vill säga att ungdomarna styr och påverkar hur och vilka områden som används (Lieberg 1998).

Torg är exempel på områden där flera av dessa kategorier av områden och platstaganden kan äga rum samtidigt (Lieberg 1998). De öppna ytorna tenderar att nyttjas av ett on stage beteende, framför allt av killar. Tjejerna befinner sig oftare backstage vid bänkar eller blomsterlådor och kollar på aktiviteterna on stage. Andersson (2005) problematiserar dock bilden av unga tjejer som mindre deltagande i offentliga miljöer. Beroende på aktivitet och jargong kan vissa beteenden bli mer uppmärksammade än andra (Andersson 2005). Om fler killar är fysiska i sitt platstagande resulterar det i att killar upptäcks

i större majoritet än tjejerna (ibid 2005). Unga tjejer kan finnas i samma område i samma omfattning som killar men uppmärksammas inte i samma utsträckning (ibid 2005). Unga tjejer tenderar att socialisera sig i offentliga miljöer med lugnare beteende (ibid 2002). Från bänkarna möjliggörs uppsikt över platsen och snabb flykt vid behov (Lieberg 1998). Utifrån denna beskrivning kan Sergels torg ses som en plats med både ett centralt on stage område och off stage områden i kanterna, med ett tydligt flöde mellan dem. På grund av det stora flödet människor kan dock hela torget också beskrivas som ett on stage-område, liksom gatorna runt omkring. På så sätt är begreppen tolkningsbara, och att de dessutom kan appliceras i olika skalor. Domleskey och Schlickman (2019) diskuterar ett liknande beteende, Donut effekten. Tillskillnad från Lieberg så särskiljer de inte på tjejer och killars beteenden i offentliga miljöer utan belyser ett generellt beteende på torg (Domlesky & Schlickmans 2019). Effekten innebär att besökare tenderar att inta kantzoner innan de rör sig inåt (Ibid 2019). De betecknar sittplatser där ryggen är något skyddad som en backmosphere. Det är

därmed viktigt att skydda dessa områden (Ibid 2019). Lieberg (1998) beskriver även betydelsen av att låta ungdomarna utvecklas med hjälp av staden. Att värna om reträttplatser, frizoner, och back stage-områden som brukar bortprioriteras i designprocessen (Lieberg 1998). Ibland kan det handla om att lämna rum orörda och andra fall värna om kantzoner, skapa varierad rumslighet och inte planera enformigt och för tydligt (Lieberg 1998; Domleskey & Schlickmans 2019). På så sätt skapas en frihet i ett eget formande och användande av platser (Lieberg 1998).

Åtgärder

Viktimisering

Känslor av utsatthet kan utöver sociala system och genusrelationer förstås utifrån begreppet *viktimisering* (Sarnecki 2009; Lando 2022). *Viktimiseringsperspektivet* utgår ifrån en korrelation mellan erfarenhet och rädsla (Sarnecki 2009). Kort beskrivet innebär viktimisering en individuell bedömning av risken att bli utsatt för brott (Sarnecki 2009). Mer ingående innebär det en förklaring till åtskilda processer där brottsofferroller framställs, och hur detta uppenbarar sig (ibid). Individer kan med andra ord åta sig offerrollen utan upplevelser som brottsoffer (ibid). Åtagandet av en offerroll kan bero på indirekt eller direkt erfarenhet av utsatthet (Ibid). Direkt utsatthet innebär att personer tidigare upplevt sårbarhet, och till följd är oroliga för en upprepning. Indirekt utsatthet är rädslan för brott utifrån omgivningens upplevelser och erfarenheter (ibid). Direkt utsatthet har däremot större påverkan på en individs rädsla än indirekt viktimisering (Andersson 2001). Unga killar utsätts oftare för direkt offerskap i offentliga miljöer (BRÅ 2023h), trots detta upplever fler unga tjejer oro på offentliga platser (Se figur 2). En

förklaring kan vara tidigare nämnda genussystem och maktbalans mellan genus (Hirdman 1988; Messerschmidt 1999; Koskela 1999; Lando 2022).

Situationell prevention

Det finns olika typer av brottsförebyggande åtgärder, men en vanlig indelning är social respektive situationell prevention (Brå 2023). Social prevention riktar sig mot förhållanden och processer som påverkar grupper eller individer att begå brott (ibid). Situationell prevention innebär ett brottsbekämpande som förhindrar eller minskar möjligheten att begå brott (Knutsson 1998; Brå 2023). Prevention innebär att något väntat (i detta fall brott) förhindras att inträffa. Social prevention riktar sig mot sociala processer eller faktorer som kan driva grupper eller individer in i kriminalitet. Situationell prevention handlar istället om att med hjälp av den fysiska miljön begränsa människor att begå brottsliga handlingar. Med andra ord syftar den situationella teorin på att brott inte uteslutande begås på grund av sociala förhållanden, men även på grund av miljömässiga möjligheter och impulsivitet. Vid situationell prevention fokuserar förebyggandet

på omedelbara möjligheter till brott istället för avlägsna orsaker, som social prevention gör (Ekblom 1994). Situationella åtgärder kan i sin tur delas in i fem förebyggande strategier som polis, fastighetsägare, förvaltare kan använda på platser (Brå 2023).

De fem strategierna är:

- Öka ansträngningen för att genomföra brott
- Öka risken för den som har avsikt att begå brott
- Minska belöningen för den som begår brott; Reducera provokationer som kan leda till brott
- Samt ta bort ursäkter för den som begår brott.

När stadsplanerare och arkitekter designar med brottsprevention i åtanke kallas det Crime prevention through environmental design, CPTED (BRÅ 2023). CPTED innebär att under planeringsfasen eller i efterhand förändra den fysiska omgivningen för att försvåra för potentiella gärningspersoner att begå brott. Ursprungligen bygger CPTED på sex olika principer om hur miljöer kan formas för att minska risken för brott (ibid)

1. :Territorialitet: boende känner ansvar för en plats och dess aktiviteter. Upplevelser av territorialitet kan göras genom fysiska eller symboliska barriärer som skiljer privata, offentliga och semioffentliga miljöer, men också genom sociala aktiviteter. Avlägsnande av skräp, klotter och övrig social oordning antyder även att personer som ansvarar och kontrollerar oordning och avvikande beteenden.
2. Tillträdeskontroll: begränsad tillträde till platser, till exempel med hjälp av portkod.
3. Övervakning: indirekt övervakning genom att fönster designas mot en parkeringsplats för öppen sikt. Kan också innebära sikt och naturlig övervakning genom att glesa ut buskage samt belysning. Det kan även betyda formell övervakning med väktare och övervakningskameror.
4. Försvårande av brottsgenomförande: till exempel med hjälp av lås och inbrottslarm försvåra möjligheten till att begå brott.
5. Image: skapa attraktiva platser som signalerar ordning. Exempel på åtgärder kan vara att reparera belysning, fönster och plocka skräp.

6. Aktivitetsstöd: åtgärder som uppmuntrar användningen på platsen. Exempel på detta kan vara att skapa olika mötesplatser som caféer eller lekplatser. Andra exempel kan vara att planera in busshållplatser eller uttagsautomater där man vill öka genomströmningen av människor. CPTED kan även få en andra generationens påverkan genom stärkt sammanhållning i grannskapet. Ökar känslan av samhörighet i ett område, minskar brottsligheten och tryggheten ökar (Brå 2023).

På Sergels torg strävar efter ett helt och rent intryck (Intervju Stockholms stad 2023). De bidrar tillexempel till platsaktivering, en ökad tillsyn i form av renhållning samt extra uppsikt med hjälp av parkvärdar (Intervju Stockholm stad 2023). Detta kan förknippas med begreppen Territorialitet, övervakning, image och aktivitetsstöd utifrån CPTED.

Listerborn (2002) lyfter problematiken med att utgå från kriminologiska teorier och tillämpar

en teori som CPTED för att öka tryggheten. Policyutvecklingar via BRÅ och forskning om kvinnors otrygghet är professioner som arbetar på olika nivåer (Listerbon 2002). Listerborn menar att det finns ett glapp mellan fokusområdena, då policyutveckling ofta görs av jurister och kriminologer medan lokalt arbete implementeras av socialarbetare, och ungdomsledare. Med andra ord kan vantrivsel och ovälkomnande för en del målgrupper uppstå vid förstärkt övervakning och en ökad kontroll, som ofta rekommenderas av BRÅ och den situationella brottspreventionen (ibid 2002).

Sarnecki (2017) beskriver vidare vikten av ett områdes rykte. Brottsutövande bedrivs ofta i en ond cirkel (Sarnecki 2017). Om ett område anses ha hög brottsbenägenhet, bevakas fler invånare i ett område, och därmed upptäcks fler brott, vilket i sin tur leder till en ännu högre övervakning och ännu fler brott upptäcks (ibid). Om ett område stämplas med dåligt rykte på grund av den högre övervakningen och fler upptäckta brott, undviker eller flyttar de som har möjlighet ifrån området

och de som blir kvar är oftast socioekonomiskt utsatta grupper eller de som inte har någon annan stans att ta vägen (ibid). När ett område blivit tilldelad en negativ stämpel är det svårt att förändra den. Sergels torg är ett tydligt exempel på detta. Under lång tid har dess rykte varit att detta är ett otryggt område med hög brottslighet, ett rykte som idag är svårt att förändra. Enligt stämplingsteorin finns det även en stor risk att individer uppfyller den bild som omgivningen har på dem (Sarnecki 2017). Negativa förväntningar på ett område samt individer eller grupper kan resultera i negativa avvikande beteenden som uppfyller förväntningarna (ibid). Vad gäller unga tjejer i brottsliga områden intar de sällan en central roll (Sarnecki 2017). Antingen bildar de egna grupperingar eller finns i periferin till kriminella nätverk som är dominerade av män. Tjejerna är oftast aktiva så länge de har en relation till någon kriminellt aktiv man, som oftast är äldre. De brott som kvinnorna misstänks för är ofta direkt kopplade till männens brottslighet. Till exempel kan de förvara vapen, narkotika och pengar som är kopplade till brottslig verksamhet

med mera (Sarnecki 2017). Män beskrivs som den gemensamma faktorn till att unga tjejer utför kriminella handlingar, särskilt problematiserade är unga män i stora gäng (ibid).

Popup-park

Utifrån ovan beskrivning kan en popup-park vara en typ av situationell brottsprevention.

Popup-parker kan ha olika skepnader men främsta syftet är att tillföra tillfälliga installationer, parker på tomma ytor (Tengbom 2017). Ytan kan vara mellan byggnader, stråk, torg och parkeringsplatser. Alltifrån enkla till mer avancerade lösningar, med exempelvis flyttbara sittplatser, växtkärl etc. för att skapa en lätthanterlig attraktiv yta (Stockholm stad 2023). Parkerna är viktiga för att skapa tillfällen för människor att mötas och interagera, koppla av och skapa gemenskap (Stockholm stad 2023.). En pop-up park kan rikta sig mot olika målgrupper eller ändamål och därmed variera i karaktär och utformning (ibid). Parkerna kan även stärka områdets värde i sin helhet (Winter mfl. 2020). I norra Kalifornien anlades under fyra år olika

varianter av pop-up parker (ibid). Det visade sig att parkerna var välbesökta av en blandning av invånare, allt ifrån barnfamiljer och tonåringar. Besökarna besökte även närliggande butiker och restauranger. Med andra ord bidrog parkerna inte bara till ett liv på torget, men ökade också trycket omkringliggande service (ibid). Det finns några faktorer som kan påverka utformningen och resultatet av en popup-park (Ibid). Exempel på sådana begränsningar är storleken på ett område, konkurrerande efterfrågan om platsanvändning, och ekonomiska hinder (Winter mfl. 2020). På Sergels torg kan sådana utmaningar vara brottsligheten som ställer höga krav på trygghet och säkerhet, samt vikten av att bevara flexibilitet för daglig pendling och variationen av besökare.

Referensprojekt

- Frizon i Umeå

Problemrymd och syfte

Platsen anlades 2016 och är enligt kommunen (Umeå 2023) en av de första platsen som fokuserar på unga tjejer. Frizon är en del av Årstidernas park i Umeå. Projektet utfördes tillsammans med unga tjejer från Linneskolan och Midgårdsskolan i Umeå. Syftet var att lyfta en grupp som ansågs blivit utanför dialoger samt platstagandet i offentliga miljöer (ibid). Under utformandet av parken beskrev tjejerna på vilka sätt de upplever maktrelationer i offentliga rum, samt var de upplever sig trygga respektive otrygga (ibid).

Tjejernas önskemål

Umeå kommun inspirerades av Liebergs begrepp frizon och ville skapa en plats med överblickbarhet, närhet till människor och stråk, samt bra belysning (Umeå 2023). Tjejerna önskade sig en mötesplats för umgänge, lugn, lyssna på musik, samt kunna ladda mobilen och använda internet.

Efter anläggning

2019 gjordes en studie om platsen (Hallgren 2019). Frizon beskrivs som jämställd med en variation av besökare (Hallgren 2019). Området har inte en stereotypiskt tjejig design, utan upplevs könsneutral (ibid). Killar använder frizonen med ett mer aktivt beteende och tjejerna i ett mer passivt beteende. Exempel på passivt beteende är att lyssna på musik och att sitta ner och prata, medan aktivt beteende är klättring och att springa (ibid). Framåt kvällen är det fler tjejer än killar som använder zonen (Hallgren 2019). Det antyder att platsen upplevs trygg (ibid). Avsaknaden av killar kan bero på det stora utbudet av aktiviteter i närområdet (Hallgren 2019).

Parametrar

1. Problemrymd och syfte
2. Tjejernas önskemål
3. Geografiskt läge
4. Omdöme efter anläggning

Figur 7 ”Frizon i Umeå”. (Tyrens 2016) https://www.tyrens.se/media/2410/frizon_1_1000.jpg?format=jpg&width=1510&quality=85

Figur 8 ”Frizon i Årstidernas park” Lantmäteriet (2020) Ultuna. SWEREF 99 TM, RH 2000. Karta[Kartografiskt material] <https://minkarta.lantmateriet.se> (2023-09-21)

- Rosens röda matta

Problemrymd och syfte

Projektet anlades 2011 i Rosengård, Malmö.

Syftet med projektet är att bidra till tonårstjejejs möjlighet till platstagande (Lööv 2016). I åldersgrupperna 7-19 är det 80 % killar och 20 procent tjejer som använde ytorna för spontanidrott (ibid).

Tjejernas önskemål

Tillsammans med tonårstjejer som bodde området pekades problemområden ut (ibid).

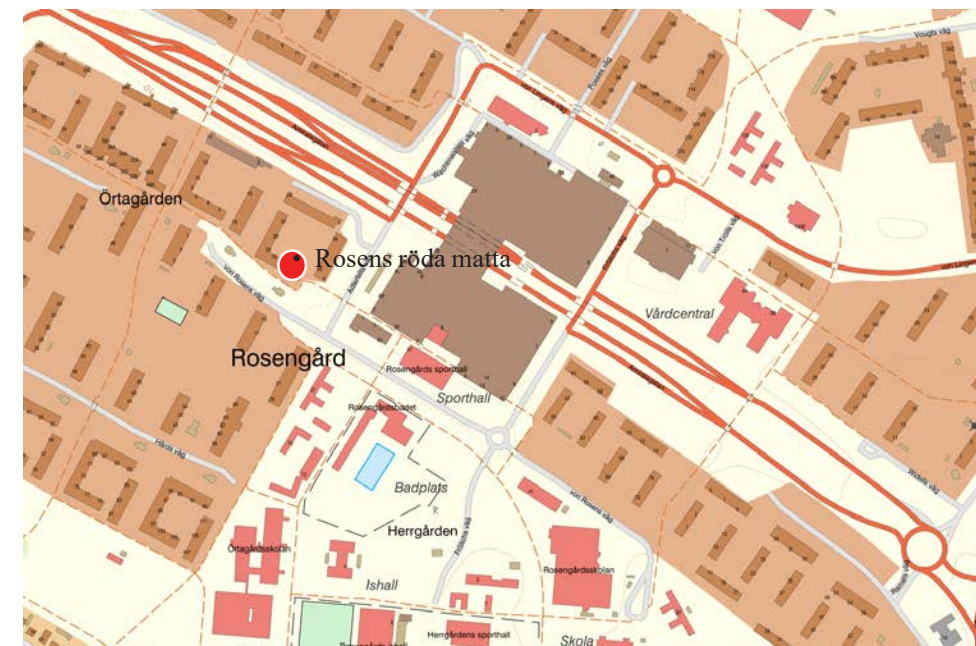
Dessa områden skulle omvandlas till platser med bra sikt, kulturella aktiviteter, spontana aktiviteter samt mötesplatser (ibid). Tillsammans med tjejerna utformades till exempel en dansscen, en sitt/hängyta av gummiasfalt och en klättervägg (Lööv 2015). De unga tjejerna är fortsatt aktiva i områdets vidare utveckling även efter anläggning (ibid).

Efter anläggning

År 2016 beskrivs platsen bestå av en blandning besökare och fler tjejer anses nyttja denna plats än liknande områden (Lööv 2015). 2019 gjorde samhällsbyggnadsstudenten Nora Dewany en fallstudie på platsen. Dewany belyser tjejernas platstagande i designprocessen som projektets huvudsyfte, istället för parkens påverkan på området. (Dewany 2019). Dewany (2019) undrar hur lyckat projektet egentligen är om det varken har en påverkan på allmänheten i området, eller framtida generationer. Idag har parken nämligen varken en betydelse för allmänheten, eller tjejer som bor i området, utan endast för tjejerna som deltog i processen (Dewany 2019).

Figur 9 ”Rosens röda matta”. (Ekologigruppen 2019) <https://www.ekologigruppen.se/wp-content/uploads/2019/04/2977.rosens-ro%CC%88da-matta-300x204.jpg>

Figur 10” Rosens röda matta i Rosengård”Lantmäteriet (2020) Ultuna. SWEREF 99 TM, RH 2000. Karta[Kartografiskt material] <https://minkarta.lantmateriet.se> (2023-09-21)

- Tjejtrappan

Problemrymd och syfte

Tjejtrappan anlades 2018 på Gustav Adolfs torg i Helsingborg och utformades tillsammans med tonårstjejer från Wieselgrensskolan (Tengbom 2018). På grund av tjejernas upplevelser av sexuella trakasserier skulle trappan representera ett jämställdhetsprojekt (ibid). Gustav Adolfs torg består av ett stort flöde av människor, lokaler på nedre plan och är nära en busshållplats. Enligt generella trygghetsteorier anses platsen vara trygg (Space scape 2019). Men enligt tjejerna används inte hållplatsen eftersom stora grupper av killar ockuperade området (Space scape 2019)..

Tjejernas önskemål

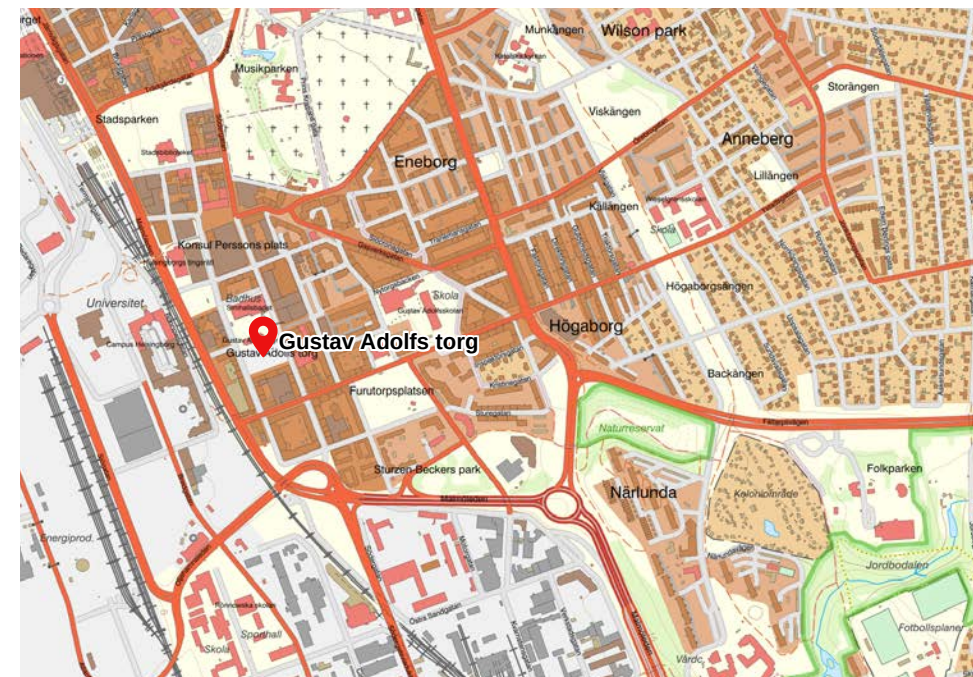
Efter tjejernas skisser på torget mynnade idéerna ut i Tjejtrappan (Tengbom 2018). Utöver trappan önskade tjejerna övervakningskameror och busshållplatser i kupolform för extra sikt och avgränsning (Space scape 2019). Trappan skulle vara iögonfallande (Tengbom 2018) och tjejerna ska ha möjlighet att gå upp till toppen för att se eller bli sedda av andra tjejer (Helsingborg stad 2021). Målet var att en tidigare exkluderad grupp skulle synas (ibid).

Efter anläggning

Trappan visade sig framförallt vara intressant för tjejer och barnfamiljer, vilket ökade trygghetskänslan (Space scape 2019). Eftersom trappinstallationen var tillfällig var platsen ett fortsatt ett revir för unga män när trappan togs bort. Den rådande maktbalansen var dock rubbad (Ibid). Den tillfälliga installationen bidrog med ett positivt budskap om tjejers rätt till platstagande snarare än en långsiktig trygghet (Space scape 2019).

Figur 11 ”Tjejtrappan. (Helsingborgs stad 2018) https://media.helsingborg.se/uploads/networks/1/2018/12/tryggare-jamstallda-installationer-img_5619-1920x1080-sbf.jpg

Figur 12 ”Tjejtrappan på Gustav adolfs torg”Lantmäteriet (2020) Ultuna. SWEREF 99 TM, RH 2000. Karta[Kartografiskt material] <https://minkarta.lantmateriet.se> (2023-09-21)

Sammanställning av referensprojekt

Referensprojekten har olika huvudsyften och resultat, vilket visar på vikten av ett medvetet syfte i utformandet. Tjejtrappan och Rosens röda matta har ett mer kortsiktigt resultat vad gäller jämställdhet och trygghet, medan Frizon upplevs ha en mer långsiktig effekt (Space scape 2019; Dewany 2019; Hallgren 2019). I och med Tjejtrappans uppseendeväckande färg och form ger det ett starkt intryck och projektets huvudsyfte att driva ett budskap om platstagande uppnås (Space scpae 2019). Rosens röda matta uppnår målet med att få tjejer att delta i designprocessen, men parken har svårare att nå övriga medborgare samt framtida generationer (Dewany 2019). Detta visar att om en allmän trygghetsaspekt eller ett publikt statement angående platstagande är fokuset kan olika uttryck vara viktiga. Stereotypiskt "tjejiga" designer kan till exempel verka bra i statement om platstagande, men kan fungera mindre bra i en design för allmänheten. Stereotypiskt tjejigt kan beskrivas utifrån könsstereotyper som återspeglar normer om feminint och maskulint (Ambjörnsson 2003). Normerna varierar i kulturer, tid och rum, men ett exempel på något stereotypiskt tjejigt är färgen rosa (ibid 2003). De gemensamma önskemålen från

tjejerna är platser med bra överblick, en plats att mötas, och närhet till människor (Helsingborg stad 2023; Lööv 2016; Umeå 2016). Det nära samarbetet med tonårstjejer, kan upplevas problematiskt. Om ett stort fokus läggs på en grupp människor i offentliga miljöer, kan lätt andra grupper eller behov försummas (Listerborn 2002; Dewany 2019). Samtidigt är det viktigt att inkludera fler kvinnor i planeringsprocessen för att skapa jämställda utemiljöer (Larsson 2006). En medborgardialog kan bidra till sociala värden och förbättra projekt (FN Habitat 2017). Lokala behov behöver beaktas av en planerare, och fokus på tjejer kan bidra med nyanserade insikter (Listerborn 2008). Med den insikten kanske inte var själva dialogen med unga tjejer som var problematiskt, utan att det fick ta för stort fokus ifrån övriga behov i området.

Viktiga punkter;

- Syftet med designen
- Överblick, en plats att mötas, närhet till människor
- Fokusgrupp - Effekter av "tjej"- design

(Figur 11)

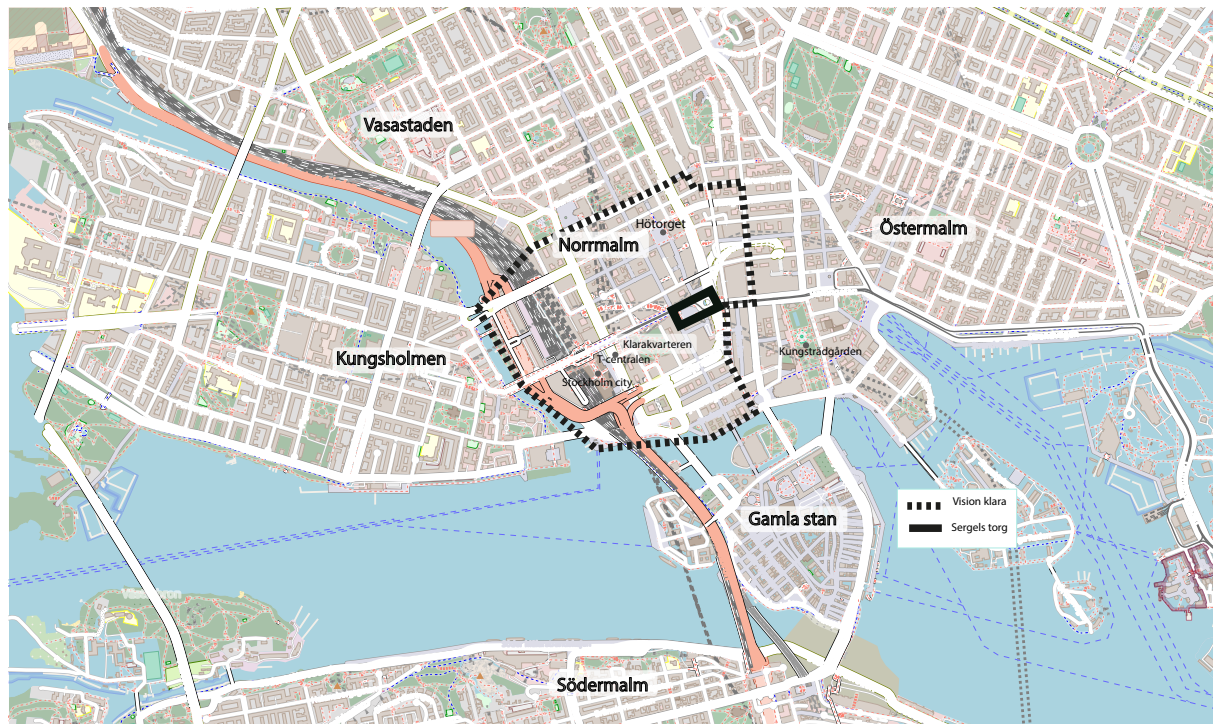

(Figur 9)

(Figur 7)

Sergels torg

Figur 13 "Vision klara och sergels torg". Lantmäteriet (2020) Ultuna. SWEREF 99 TM, RH 2000. (2023-08-31). Bearbetad av Lando 2023

Figur 14 "Utsikt över Nedre plan av Sergels torg. (Lando 2023)

Figur 15" Fontän". (Lando 2023)

Bakgrund

Sergels torg anlades 1968 och namngavs efter bildhuggaren Johan Sergel (Länsstyrelsen 2000). 1957 kom förslaget av David Hellden med ett nedsänkt delvist täckt torg i nivå med tunnelbanan och ovandelen som en trafikplats. Torgets mittenparti inspirerades av fotgångarhallen Opern passagen i Wien, med en helglasad centrumbyggnad (ibid). Glasobelisken anlades 1974 av Edvin Öhrström. Den är 37 meter hög. 2017 installerades LED-belysning och obeliskens kan nu variera i olika färger (Ibid) Under 1900-talet blev torget ökänt för narkotikahandel och missbrukare, vilket resulterade i att torget undveks under kvällstid (Länsstyrelsen 2000). Därutöver har torget etablerats som en mötesplats för olika subkulturer och används även idag för olika aktiviteter och särskilda evenemang. Till exempel har studenter och idrottare badat i fontänen för att fira examinationer och vinster. Detta har resulterat i att Stockholms stad numera tömmer vattnet under studentperioder (Länsstyrelsen 2000, Space scape 2011).

Problematik - Vision klara

Sergels torg ligger i Klaraområdet i närheten av T-centralen i centrala Stockholm (se figur

11). 2019 upplevs Klara otryggt och har fler brottsanmälningar än Stockholms övriga stadsdelar (Intervju Stockholms stad 2023). Topp(Intervju Stockholms stad 2023). Den höga brottsligheten gör området till en riskmiljö, i synnerhet för ungdomar som är en särskilt utsatt grupp (Stockholm stad 2022). För att hantera otryggheten och den höga brottsligheten startade Vision Klara 2016. Vision klara är en samverkansöverenskommelse mellan och lokalpolisområdet Norrmalm (Intervju Stockholms stad 2023). Syftet är att minska brottsnivån och öka den upplevda tryggheten (ibid 2023). Arbetet innebär preventiva arbeten på både socialt och situationellt plan (Stockholm stad 2022). Delaktiga aktörer i Vision Klara är lokalpolisområde Norrmalm och Norra innerstadens stadsdelsförvaltning (ibid 2022).

På Sergels Torg är ett samarbetsprojekt med direkt fokus på torget. Det är ett avtal mellan lokala fastighetsägare, staden och civilsamhället som startade år 2020 (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023). Både Vision Klara och På Sergels torg delar en lokal på torget. Målet med På Sergels Torg är att torget upplevs välkomnande,

levande och förknippas med positiva upplevelser (Stockholm stad 2022; (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023). Under stora delar av året tillförs kulturella evenemang, sittplatser och aktiviteter för besökare (Stockholms stad 2023). En del av detta är en Popup-park. Parken ska bidra till en inbjudande mötesplats för besökare, med en intresseväckande design och gestaltning (ibid). Torget har som tidigare nämnt ett högt tryck av förbipasserande och besökare, samtidigt som särskilda områden upplevs extra otrygga (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023). Detta resulterar i många faktorer att förhålla sig till i utformningen (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023), som till exempel den upplevda tryggheten samt mängden intressenter som ska kunna nyttja torget. Slittåliga material, öppen sikt och moduler som antingen tas in på kvällen eller som inte tar upp hela torget är en förutsättning (ibid). Parken är en del av testande prototyper som både förhåller sig till och utmanar områdets rymd och problematik (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023). Parken är en metod för att förändra den negativa bilden av torget till något positivare (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023); Stockholm stad 2023).

Figur 16 ”popup-park” (Béranger 2023).

Figur 17 ”popup-park sittplatser” (Béranger 2023).

Kartläggning av Sergels torgs miljö

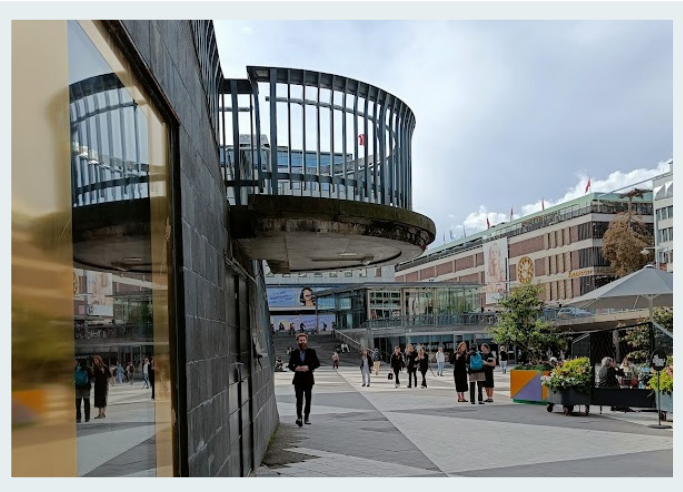
Figur 18. "Under passage" (Lando 2023)

Figur 19. "Torget" (Lando 2023)

Figur 20. "Farthinder" (Lando 2023)

Figur 21. "Scen" (Lando 2023)

Figur 22. "Trappan" (Lando 2023)

Figur 23. "Mur" (Lando 2023)

Figur 24. "Ingång T på ovanplan" (Lando 2023)

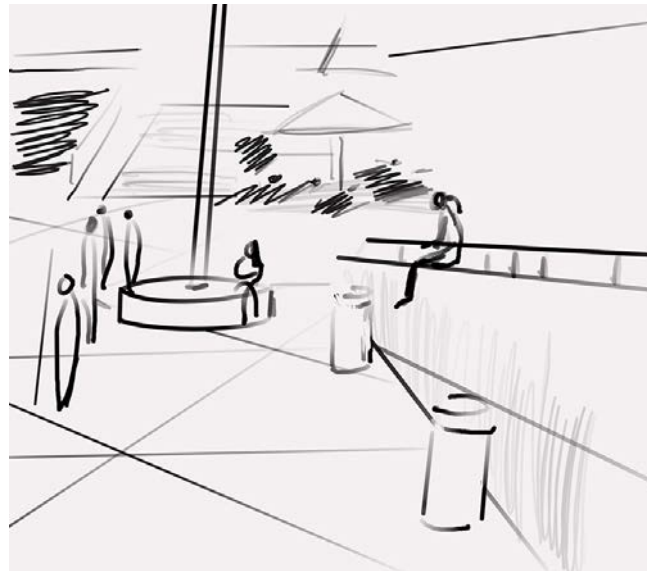
Figur 25. "Ramp ner till torg" (Lando 2023)

Figur 26. "Ingång T nedre plan" (Lando 2023)

Platsanalys

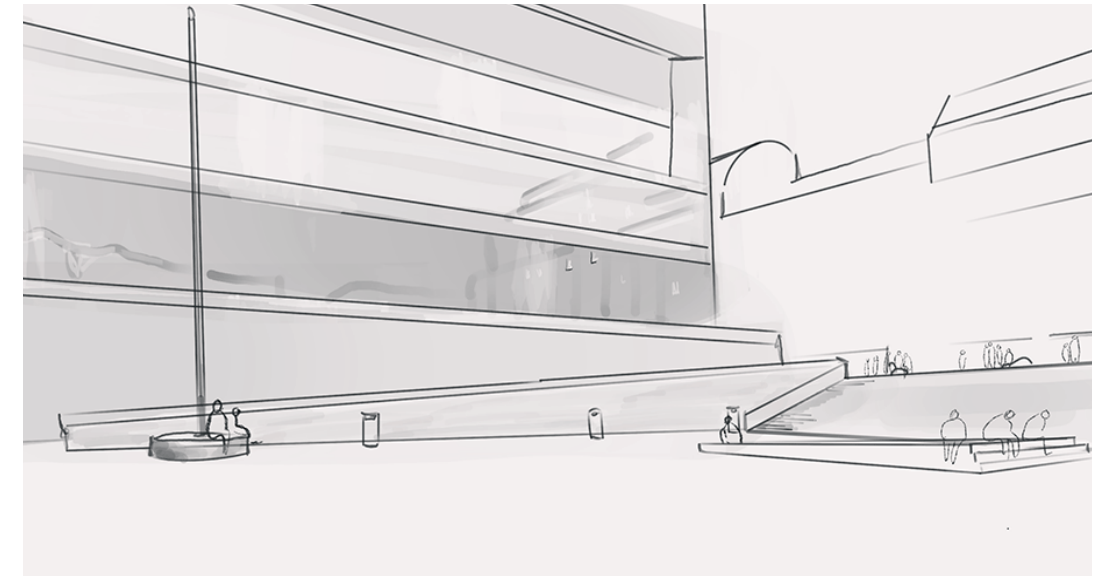
- Skissarbete från platsbesöken 31 a augusti, kl 10-11 och den 16e september kl 9-10.

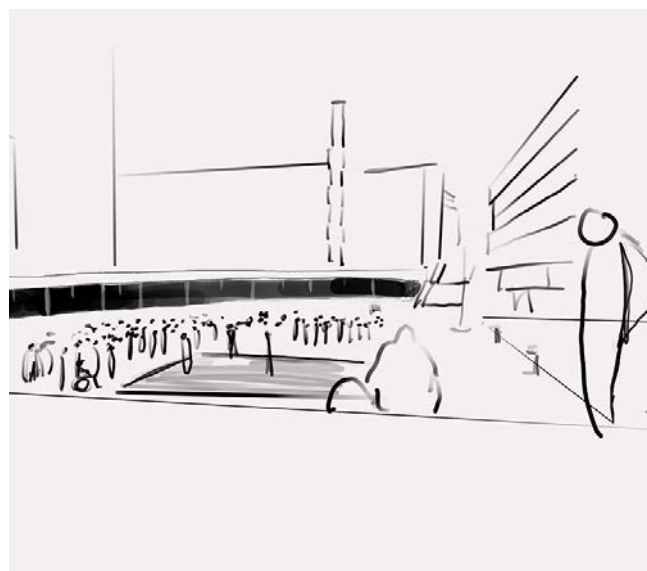
Figur 27. "Användning av mur och stolpe som sittplatser". (Illustration: Lando)

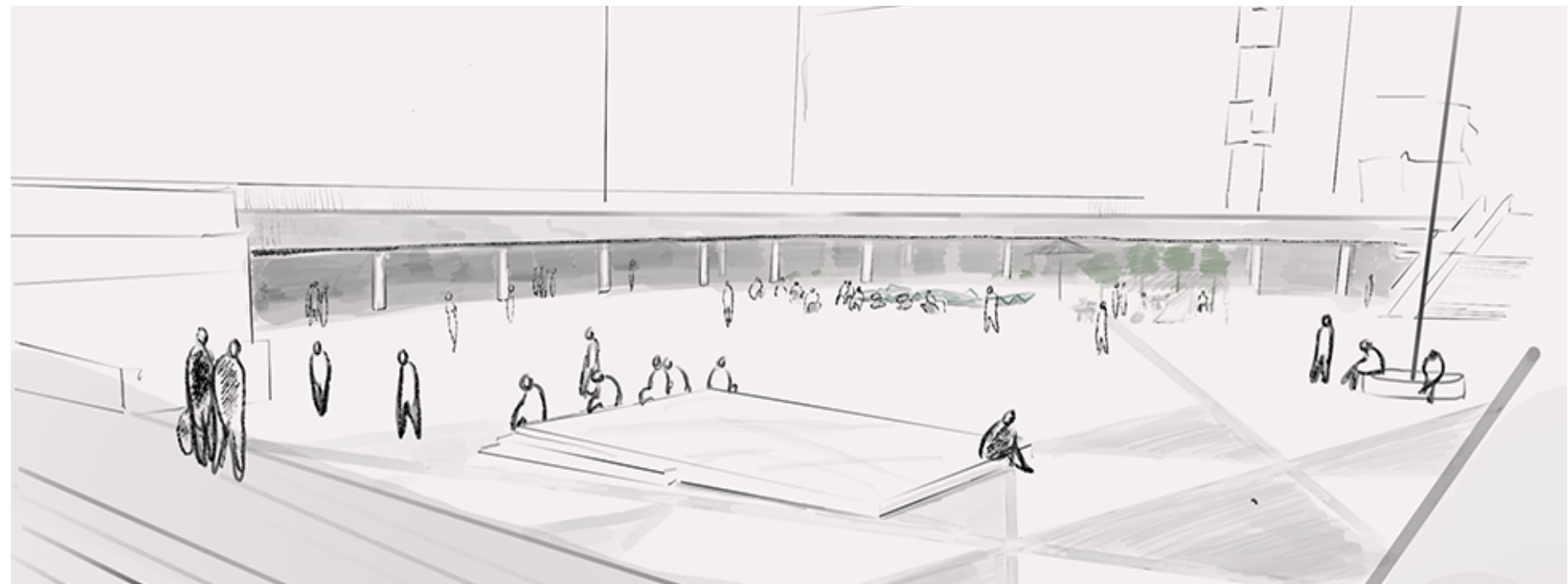
Figur 28. "Plantering och sittplatser i befintlig park" (Illustration Lando)

Figur 29. "Förhållande mellan scen mur och trappa". (Illustration: Lando)

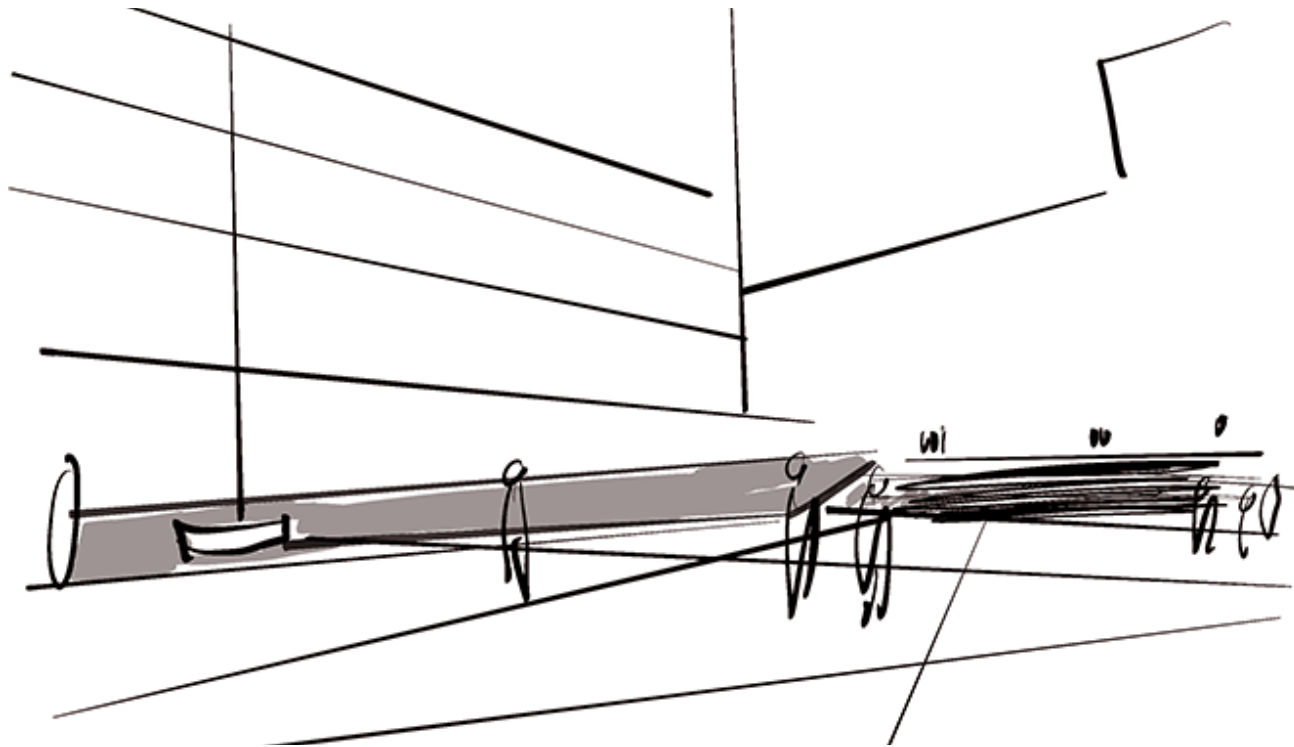

Figur 30. "Samling kring scenen vid tal". (Illustration: Lando)

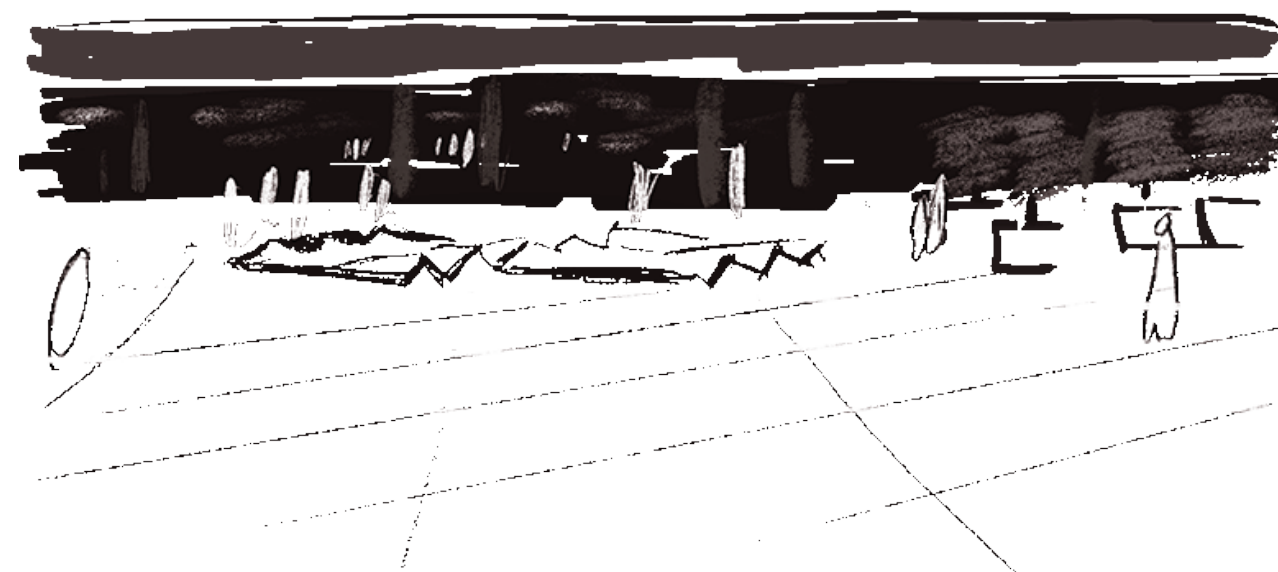

Figur 31. "Användning av scen och stolpe som sittplatser". (Illustration: Lando)

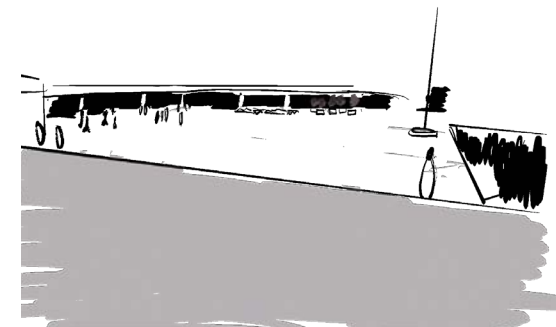
Skissarbete från platsbesöken 20 september, kl 14-16 och 5e oktober kl. 18-19.

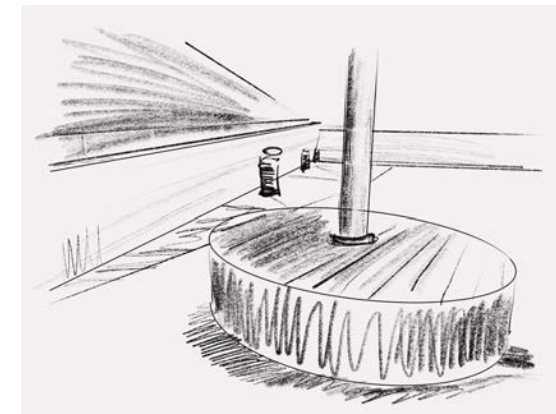
Figur 32. "Mörk och oanvändbar mur". (Illustration: Lando)

Figur 33. "Dagsljuset skapar en mörk kontrast under och utanför passagen". (Illustration: Lando)

Figur 34. "Människoflöde i kanter av torget" (Illustration Lando)

Figur 35 "Sittplats bredvid muren" (Illustration: Lando)

Figur 36. "Vid skymning skapas mörk kontrast under och utanför passagen". (Illustration: Lando)

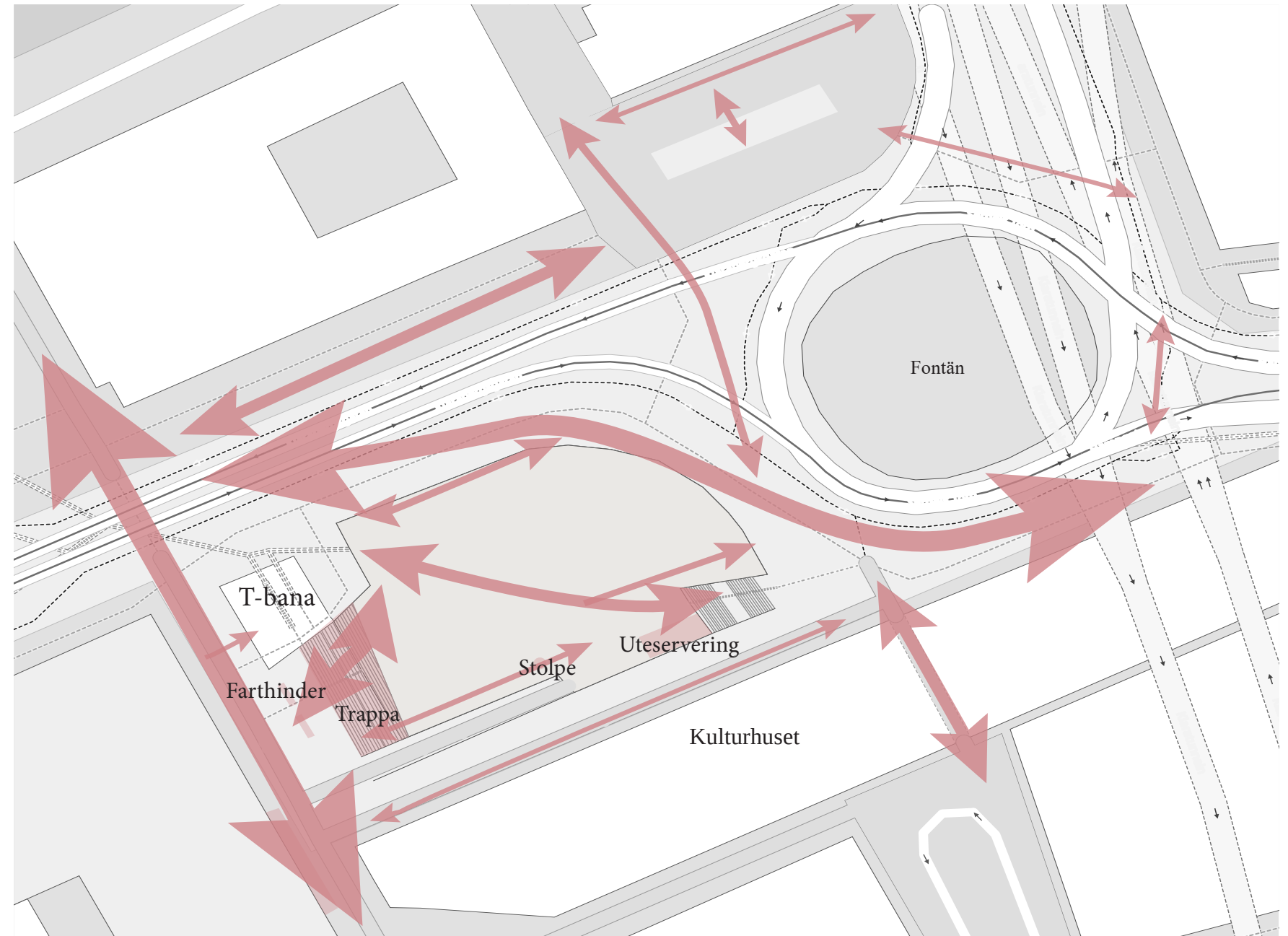
Sammanställning av skisser

Skisserna visar olika intryck och användande av Sergels torg. Det är ett rikt flöde av människor under besöken. Främsta flödet sker ovanför torget och passagen, på nedre plan varierar mängden av människor under och utanför passagen. Torget är öppet med få sittplatser. Sittplatserna befinner sig främst i den norra delen av torget i den tillfälliga parken (se figur 31;29). Både större grupper och enskilda personer använder sig utav de utsatta modulerna samt scenen för att sitta ner (ibid). Vid event används även nedre delen av muren som sittplats (se figur 27;31). Utöver det nyttjas inte muren av många besökare (se figur 29;32). Det främsta flödet av människor är i kanterna av torget, medan en del människor korsar för att ta sig till trapporna (se figur 31). På förmiddagen i fullt dagsljus är torget väldigt upplyst (se figur 33). Tvärtemot skapas en visuell kontrast mellan mörkret ute på torget och den upplysta passagen vid skymning (se figur 36). Stor kontrast mellan mörka och ljusa partier kan upplevas otryggt (Lando 2021).

Kartläggning

Flöde

Figur 29 visar på en sammanställning av områdets sittplatser och flöde av människor utifrån platsbesöken och samtalen med anställda på Stockholm stad. Området har ett rikt flöde av människor, på både övre och nedre plan (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023). Människor korsar även torget för att ta sig till trapporna ibid). Under vardagar är det fler människor som passerar torget mellan kl.8-10 på förmiddagen och mellan kl. 16-19 på eftermiddagen (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023). Fler besökare stannar upp på torget mellan kl. 10 -17 (ibid). Många använder den tillfälliga scenen och parken som sittplatser, utöver det används trappan, Kulturhusets uteservering, modulen vid stolpen och farthindren ovanför trappan som sittplatser (se figur 27, 37; Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023)

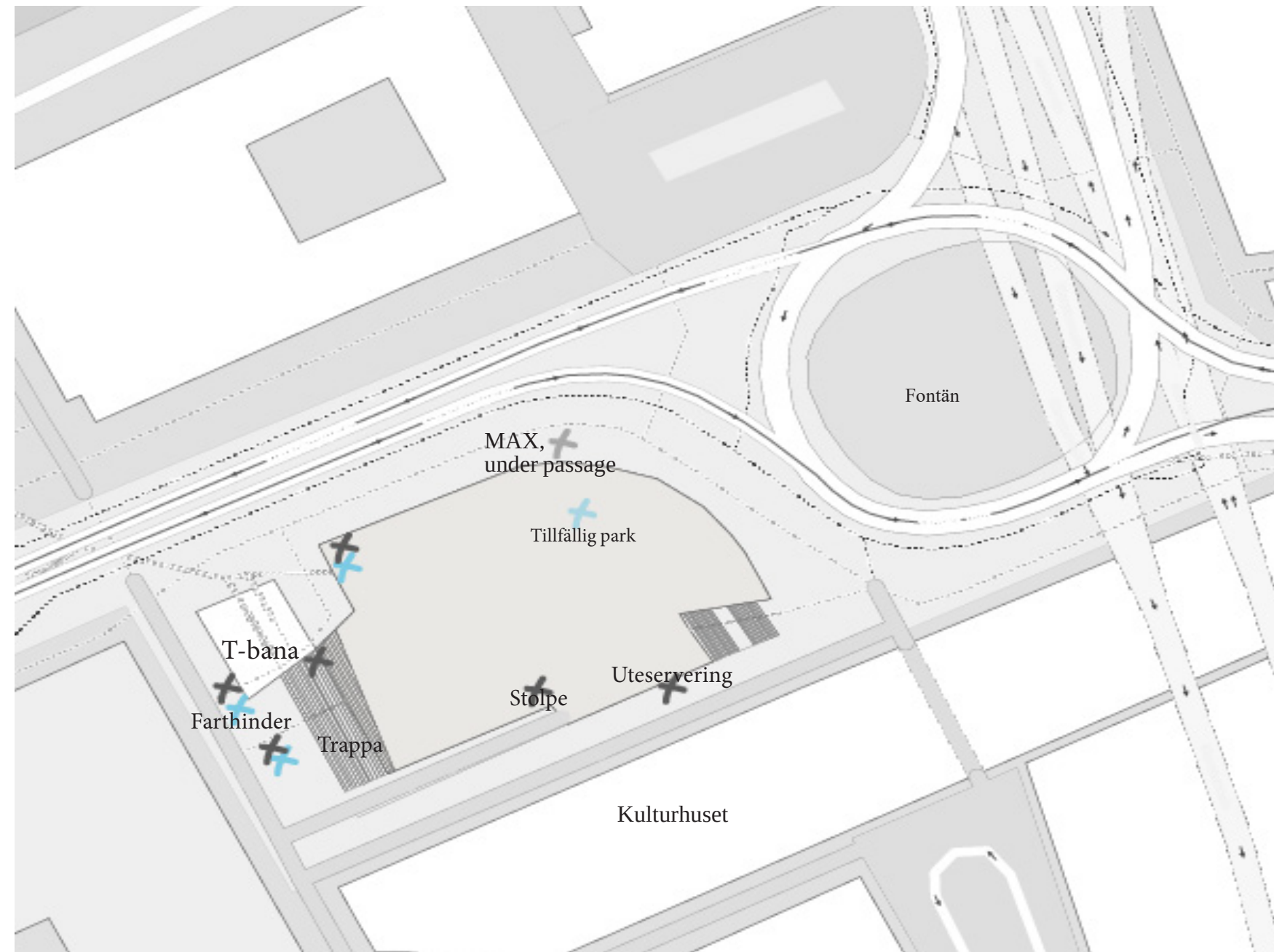

Figur 37 "Kartläggning av flöde och sittplatser". Cadmapper, LLC (2013-2020)
<https://cadmapper.com/> (2023-09-10). Bearbetad av Lando

↔ Flöde av människor
■ Sittplatser

Problemområden

Området har några delar som upplevs särskilt otrygga. Under passagen vid hamburgerkedjan, Max, samt runt ingången vid tunnelbanan samlas det stora tonårsgrupper (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023). De stora grupperna av framförallt unga killar resulterar i en otrygg känsla (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023); Sarnecki 2017). Runt tunnelbanan befinner sig tonårsgrupperna både på nedre och övre plan, samt i trappan intill (ibid 2023). Vid den befintliga sittmodulen vid muren samlas hemlösa personer som tenderar att dricka alkohol och röka cigaretter (ibid 2023). Ett annat område där personer med avvikande beteende möts är vid farthindren ovanför trappan (ibid 2023). En kartläggning om var unga tjejer befinner sig är inte fastställd, men unga tjejer upplevs röra sig på olika delar av torget, men framförallt i tonårsgrupperna vid tunnelbanan och i problemområdet vid farthindren (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023). Att tjejer upplevs vara nära problemområden anses vara problematiskt, men unga tjejer möts även vid de tillfälliga sittplatserna ute på torget (Ibid). Eftersom dessa problemområden är en stor faktor till otryggheten på torget kommer de behövas ett särskilt fokus på dessa i arbetet.

Figur 38 "Kartläggning av problemområden och unga tjejer". Cadmapper, LLC (2013-2020) <https://cadmapper.com/> (2023-09-10). Bearbetad av Lando

- ✕ Otrygga/problemområden
- ✕ Unga tjejer

Sammanfattning av Pre design

Utifrån litteraturstudien om ungas platsanvändning i offentliga miljöer, genussystem med maktrelationer, viktimisering och situationell prevention går det konstatera att aspekterna trygghet, brottslighet samt tjejers platsanvändning har en komplex korrelation. Det ären utmaning att diskutera situationerna och inte minst hantera dem utan att driva på problemen (Ambjörnsson 2003; Listerborn 2002). Till att börja med kan tjejers platstagande beskrivas som passivt och i stor påverkan av killar som hegemoni, samt den befintliga samhällsstrukturen (Lieberg 1998; Messerschmidt 1999; Koskela 1999).

Utifrån sammanställningen av referensobjekten önskar tjejerna sig en plats att mötas med bra uppsikt. Önskan är vagt beskriven, men går att applicera på Liebergs (1998) teorier om tjejers platsanvändning som ett Back stage-tagande (Lieberg 1998). Detta behöver inte innebära att tjejer inte befinner sig på on stage-områden, men att de intar platsen med mindre uppseendeväckande beteende (Andersson 2002).

Både Ambjörnsson (2003), Messerschmidt (1999) och Koskela (1999) beskriver tjejer som mindre platstagande, men problematiserar bakomliggande orsaker (ibid).

Efter en sammanställning av litteraturen från Stockholms stad, platsbesök med skisser samt intervjuer går det att sammanställa Sergels torgs problemrymd. Torget är en viktig central del i Stockholm med en variation av besökare dagligen (Stockholms stad 2020). Torget har sedan länge ett negativt rykte med hög brottslighet och är ett särskilt utpekade problemområde (Stockholm stad 2020). Utöver detta finns det få sittplatser på torget, individer använder därmed delar av trappan och nedre delen av muren för att sitta på. Torget är öppet och ljust under dagtid, vid skymning är det något mörkare i kontrast till passagen. Överlag upplevs torget otryggare under kvällstid (Intervju med tjänsteperson Stockholm stad 2023). I allmänhet upplever unga tjejer otrygghet i högre grad än killar (BRÅ 2023a), men den upplevda otryggheten behöver inte betyda tjejer är mer utsatta, faktum är att fler brott i offentliga miljöer sker mot killar (BRÅ u.å). En del av upplevelsen kan därmed förklaras utifrån viktimiseringsroller samt maktrelationen mellan könen (Sarnecki 2017; Messerschmidt 1999). Att applicera konstruerade offerrollen på sig själv utifrån andras utsatthet av brott, samt djupt rotade normerna om kvinnan som passiv, utsatt och

underordnad mannen har stor påverkan på unga tjejers upplevda otrygghet. Detta betyder inte att den upplevda otryggheten är obetydelsefull, men snarare vikten av att arbeta med fenomenet utifrån ett rättviseperspektiv (Listerborn 2002). Att i processen väga in båda könsperspektiven, vilket kan minska risken att segregeringen drivs på (ibid 2002).

Designförslaget kommer att utgå från torget som en plats med både On stage och Back stage områden. Eftersom tjejer över lag beskrivs inta “passiva” beteenden i kantzoner är det betydande att inkludera ett Back stage-område i designen. Men eftersom beteendet och användandet av torget varken är definitivt eller med säkerhet kartlagt är det även viktigt att inkludera ett On stage-område. I stället för att se dem som en könsuppdelning är de värdefulla som variation av rumslighet för unga tjejer, samt övriga besökare. Utifrån referensprojekten tar jag exempelvis med mig betoningen av en plats att mötas med öppen sikt, men undviker en “tjejig” design. Tanken är att inkludera en grupp individer som anses mindre platstagande, inte utesluta andra i görandet. Dessutom kan stereotypisering

få motsatt effekt, vara motbjudande eller endast nå en liten del av målgruppen (Ambjörnsson 2003).

Vad gäller otryggheten på torget, behöver området generellt ett positivare rykte, vilket en park kan bidra till. Dessutom behöver utformningen av parken förhålla sig till de utpekade problemområdena. Det kan innebära en skapad möjlighet för unga tjejer att undvika området (Intervju Stockholms stad 2023). Enligt CTEP skulle det kunna innebära Övervakning, Aktivitetsstöd och Image, med en variation av befolkning vid dessa områden eller uppsikt åt dessa håll, eller ett städat intryck (BRÅ 2023). Designen kommer därmed försöka kombinera båda alternativen.

DESIGN

Följande kapitel belyser övergången från analyser i förstudien till ett gestaltungsförslag. Först sammanställs arbetets problemrymd och förhållningssätt. Sedan presenteras val av områden samt arkitektoniska lösningar.

Från förstudie till designförslag

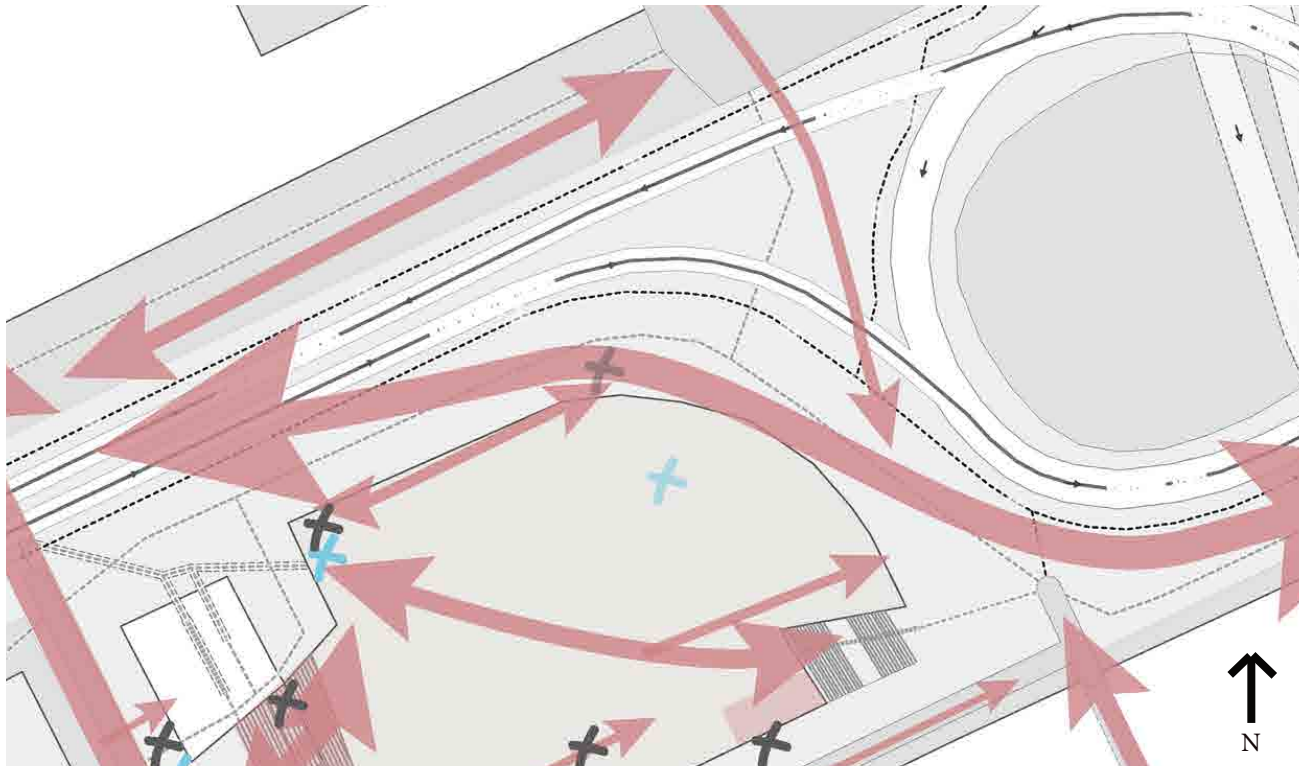
För att landa i ett designförslag konkretiseras sammanställningen från Pre-designdelen till punkter som representerar designens problemrymd och torgets förutsättning. Därefter introduceras hur designen kommer att förhålla sig till dessa punkter.

Problemrymd /förutsättningar

Sergels torg är en stor öppen yta med ett rikt flöde av människor, en naturlig mötesplats samtidigt som torget har en hög brottslighet. Torget är till exempel omgivet av restauranger, butiker och teater, samt är en central punkt i Stockholms tunnelbanesystem. På kvällen är underpassagen väl upplyst, vilket genererar en mörkare upplevelse på torget. Detta innebär att torget naturligt besöks och nyttjas både dag och kvällstid. Torget används av en diversitet av individer, inklusive unga tjejer, samtidigt som det upplevs otryggt och har en hög brottslighet. Särskild otrygghet upplevs omkring tunnelbanestationen och kulturhuset, vilket resulterar i att unga tjejer lätt befinner sig nära och vid de otrygga/problematiske områdena.

Förhållningssätt

Uti från dessa förutsättningar kommer designförslagets utformning följa torgets nuvarande flöde och öppenhet, samtidigt som installationen nyttjar ett rättviseperspektiv Listerborn (2002) och Back stage/On stage - antagande (Lieberg 1998) för att välkomna unga tjejer utan att utesluta övriga besökare. Därutöver kommer designen utgå ifrån Situationell prevention, CTEP, och beakta en kvällsupplevelse för att hantera den upplevda otryggheten och negativa rykte på torget. Dessa förhållningssätt är även tänkt att stärka ett positivare anseende om torget, hantera de markerade problemområdena och unga tjejers vistelse kring dessa. Torgets förutsättning/ problemrymd och designens förhållningssätt kan sammanställas i följande punkter:

Figur 39 "Överlappning av kartläggning". Cadmapper, LLC (2013-2020) <https://cadmapper.com/> (2023-09-10). Bearbetad av Lando

- Flöde av människor
- Sittplatser
 - Otrygga/problemområden
 - Unga tjejer

Problemrymd /förutsättningar

1. Stort flöde av människor
2. Hög brottslighet
3. Särskild upplevd otrygghet vid tunnelbana och kulturhuset

Förhållningssätt

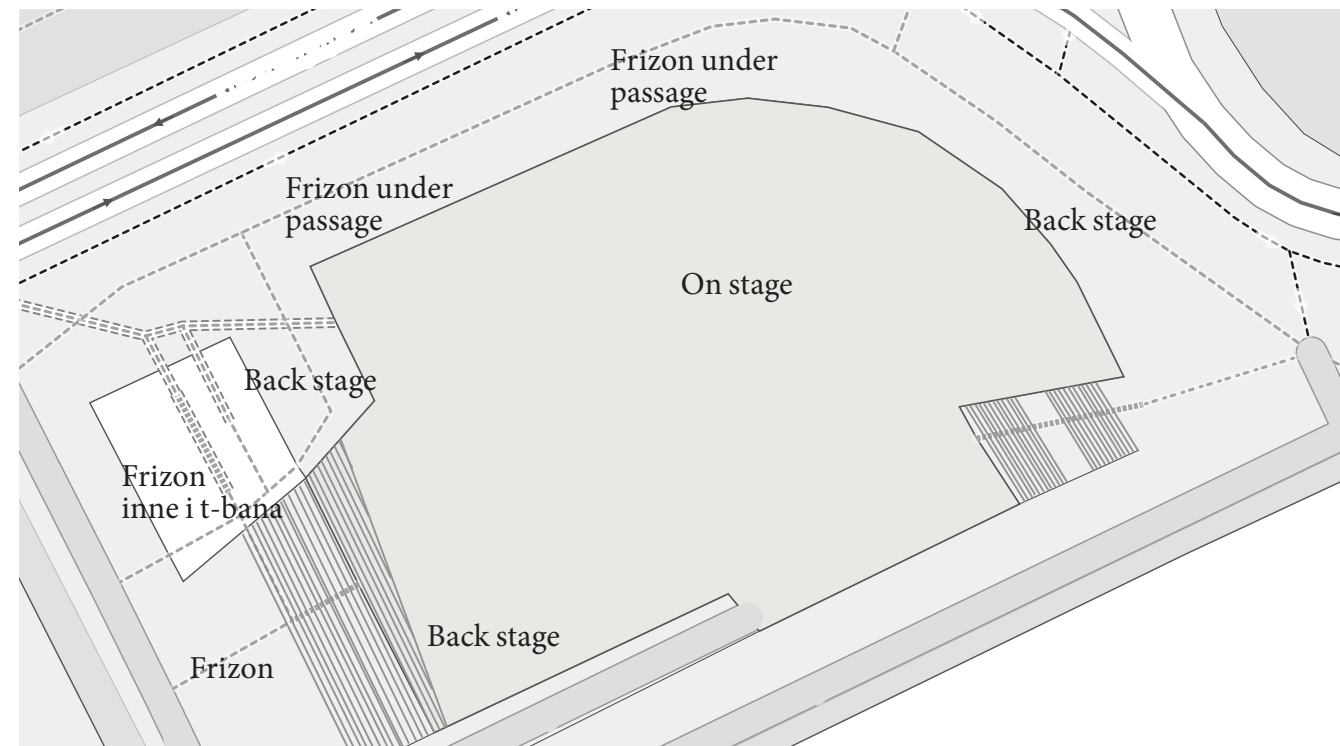
1. Ej hindra flödet
2. Öppen sikt
3. Situationell prevention, CTEP:
4. On stage/Back stage: varierad rumslighet

4. Unga tjejer befinner sig vid problemområden
5. Torget är mörkt på kvällen, kontrast till underpassagens som är upplyst
6. Naturlig mötesplats/Få sittplatser
7. Diversitet av besökare

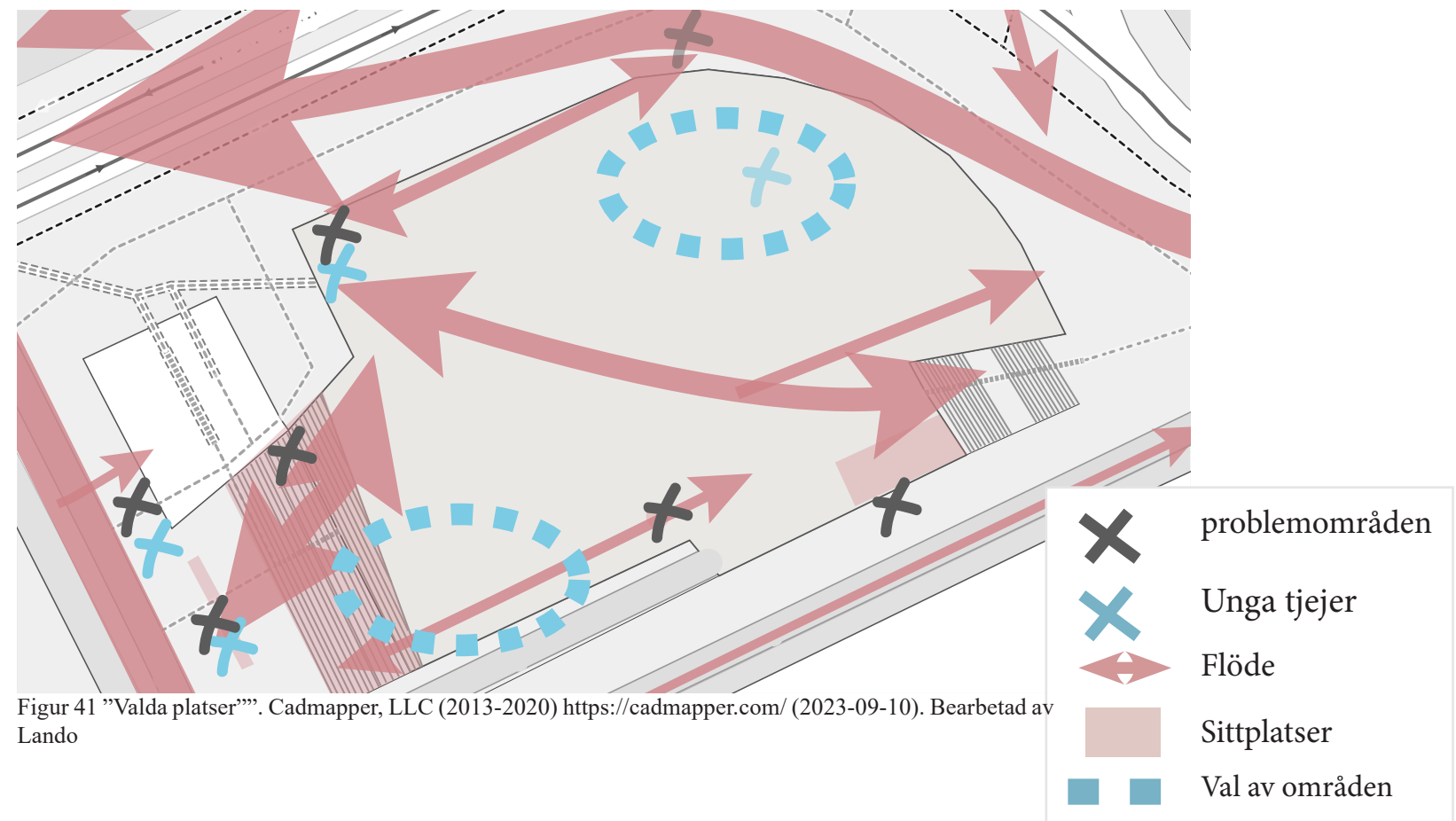
5. Design för dagtid och kvällstid
6. Fler sittmöjligheter
7. Rättviseperspektiv: undvika "tjejig design"

Val av områden

Förutom kartläggningen torgets flöde, problemområden och unga tjejs användning inkluderas Liebergs (1998) teorier om On stage och Back stage-områden i designen. Figur 40 visar en tolkning av Liebergs teorier om staden som en scen applicerad på Sergels torg. Det har definierats ett on stage-område på torget, och tre backstage-platser (se figur 40). Lieberg (1998) beskriver att unga tjejer främst intar backstage - områden i offentliga rum, men belyser vikten av att värna om en varierad rumslighet (Lieberg 1998). Kombinationen av både on stage-och backstage-områden kan skapa frihet för unga tjejer att förflytta sig och variera sitt platstagande. Backstage-området vid muren skapar en mer direkt koppling med on stage-området eftersom de är på samma plan. Närhet till övriga människor var en viktig punkt utifrån referensplatserna (se s. 26). Samtidigt befinner sig muren nära problemområdena ovanför trappan, SL ingången och stolpen (se figur 41). Placeringen kan ge en möjlighet för unga tjejer att förflytta sig ifrån problemområdena.

Figur 40 "Kartläggning av Liebergs platsbeskrivning". Cadmapper, LLC (2013-2020) (2023-09-10). Bearbetad av Lando

Figur 41 "Valda platser". Cadmapper, LLC (2013-2020) <https://cadmapper.com/> (2023-09-10). Bearbetad av Lando

Problemområden - Augmented reality

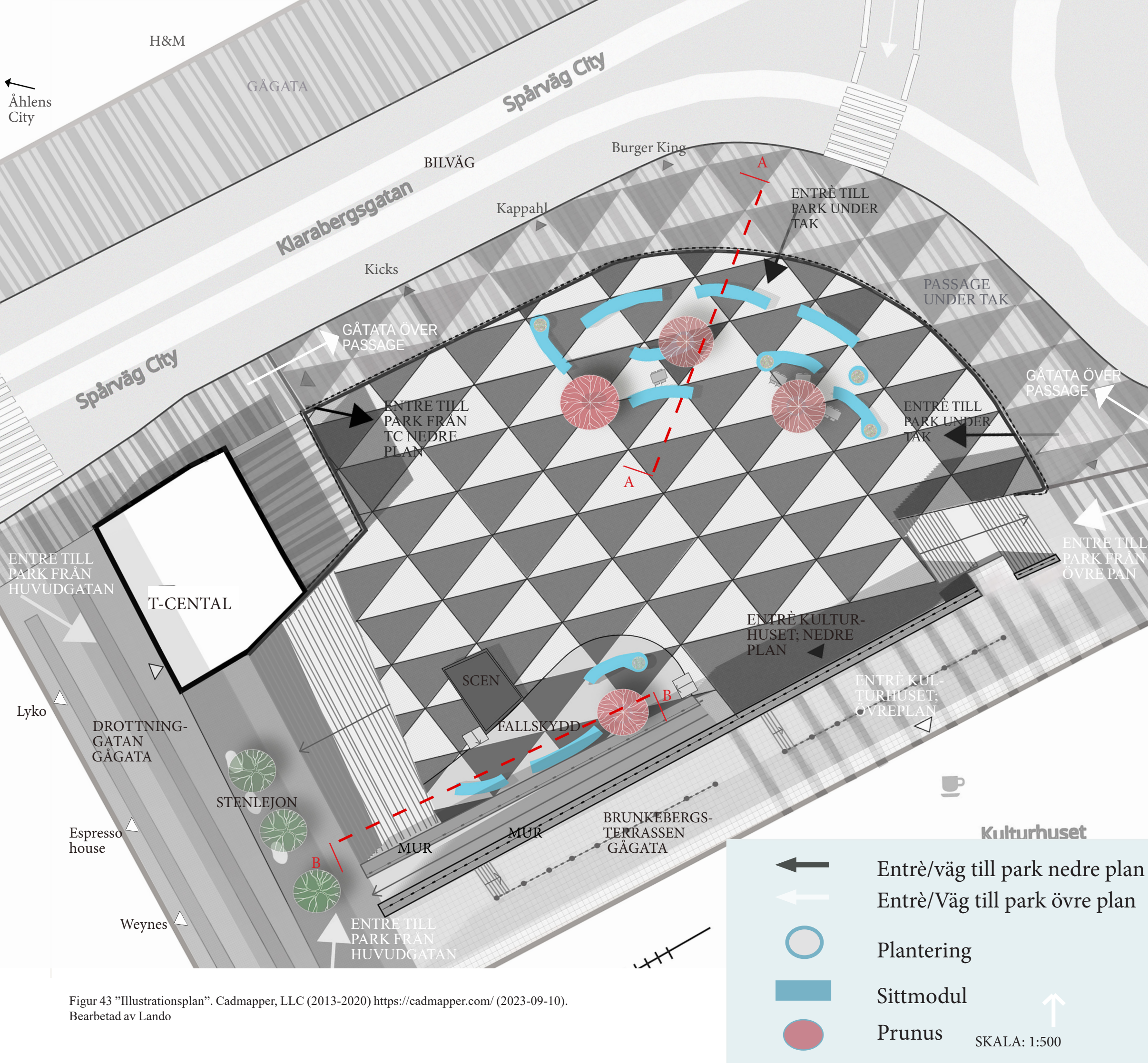
Vad gäller otryggheten på torget behöver den extra hänsyn. Som tidigare nämnt kan det innebära en skapad möjligheten för tonårstjejer att förflytta sig ifrån problemområden, men det kan även innebära någon form av situationell prevention. Augmented reality kan användas som situationell prevention, utan att förhindra framkomlighet eller sikt. Augmented reality är kort beskrivet en förstärkt verklighet (Sveriges konstförening 2023). Tekniken använder existerande omgivningen och tillför CGI bilder, videor, ljud med mera (ibid). Den vanliga verkligheten blir alltså duken med virtuellt målade föremål i realtid (Wang 2023). AR blir därmed både interaktiv och digitalt manipulerbart (ibid). Det går till exempel att uppleva AR genom smarttelefoner (Wang 2023). Ett exempel på ett spel som använder sig av AR är Pokémon Go. Konstverk som är skapade med hjälp av augmented reality kan delas på olika sätt. Till exempel kan det ske via en mobilapp eller en QR-kod. Figur 42 visar en AR installation från appen Acute art (Acute art 2024).

Figur 42 "AR; clown" (Illustration: Lando).

GESTALTNINGS- FÖRSLAG

Följande kapitel presenterar
gestaltungsförslaget utifrån Sergels
torgs problemrymd/förutsättningar
samt förhållningssätt och eventuella
lösningar. Men även hur arbetet har använt
gestaltning som metod för att framställa
lösningarna

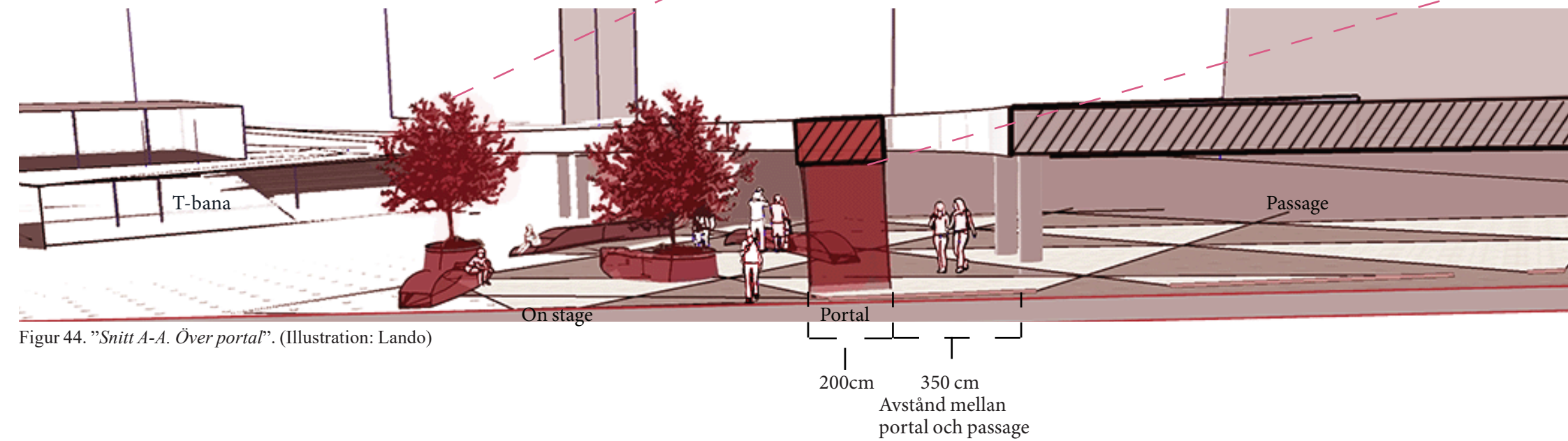
Popup-paint

Namnet *Popup - Paint* representerar en tillfällig gestaltning som ger ett *färgrikt* och intresseväckande intryck av både direkt synliga och dolda *verk*. *Verk* som både lockar in och ordagrant *poppar upp* för unga tjejer och övriga besökare. Syftet med gestaltningen är att utforma en prototyp på en tillfällig park som kan öka unga tjejers användning och upplevda trygghet på torget, utan att exkludera övriga besökare. Parken är främst utformad för årstiderna vår, sommar och höst, men delar är anpassningsbara för vintertid. Utformningen utgår ifrån sammanställningen från pre design och förhållningssätten beskrivna på sida 33 – 35, vilket är synliga på olika skalor. Gestaltningen ska generera ett intresseväckande intryck som både fungerar under dag- och kvällstid. Illustrationsplanen visar designförslaget på ett övergripande plan. Popup-parken följer det nuvarande flödet på torget, sittmodulerna intar ett Back stage-område vid muren och ett On stage-område ute på torget och genererar fler sittmöjligheter.

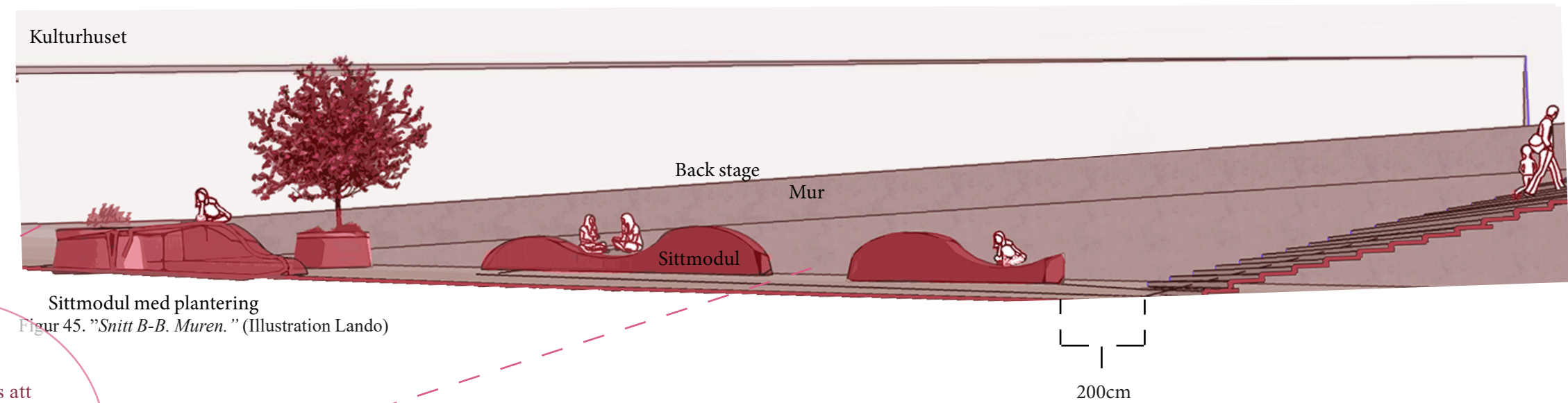
Förhållningssätt som visas i denna skala

1. Ej hindra flödet
2. Öppen sikt
3. Situationell prevention, CTEP:
4. On stage/Back stage: varierad rumslighet
5. Design som även fungerar på kvällen
6. Fler sittmöjligheter
7. Undvik "tjej-design" -rättviseperspektiv

Sektioner

Figur 44. "Snitt A-A. Över portal". (Illustration: Lando)

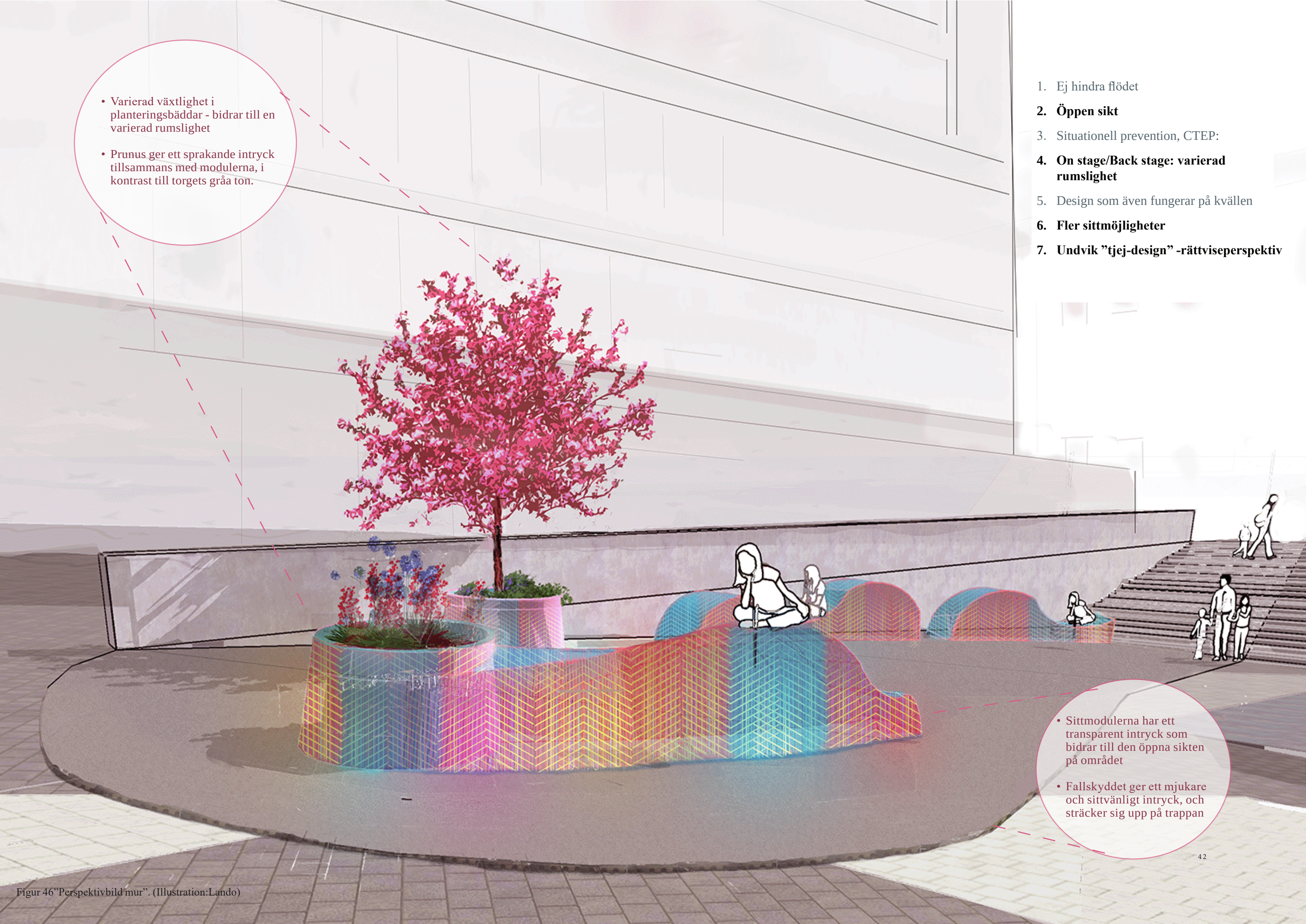

Figur 45. "Snitt B-B. Muren." (Illustration Lando)

- Back stage; en plats att mötas och sitta.
- Muren bakom ryggen med uppsikt över torget

- Varierad växtlighet i planteringsbäddar - bidrar till en varierad rumslighet
- Prunus ger ett sprakande intryck tillsammans med modulerna, i kontrast till torgets gråa ton.

1. Ej hindra flödet
2. **Öppen sikt**
3. Situationell prevention, CTEP:
4. **On stage/Back stage: varierad rumslighet**
5. Design som även fungerar på kvällen
6. **Fler sittmöjligheter**
7. **Undvik "tjej-design" -rättviseperspektiv**

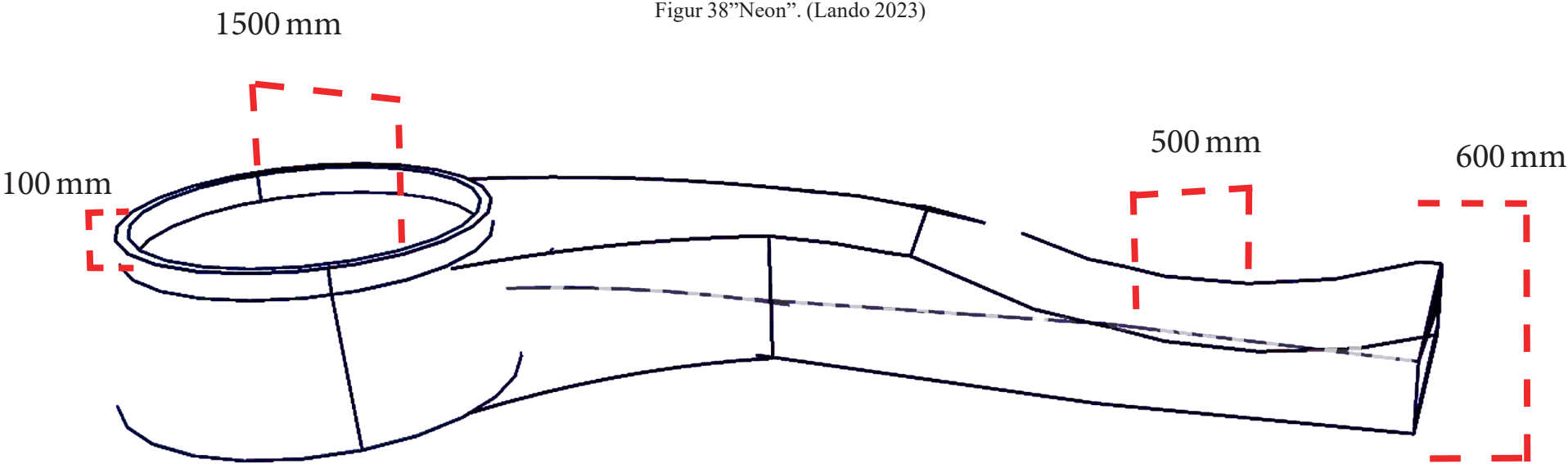
- Sittmodulerna har ett transparent intryck som bidrar till den öppna sikten på området
- Fallskyddet ger ett mjukare och sittvänligt intryck, och sträcker sig upp på trappan

Sittmoduler

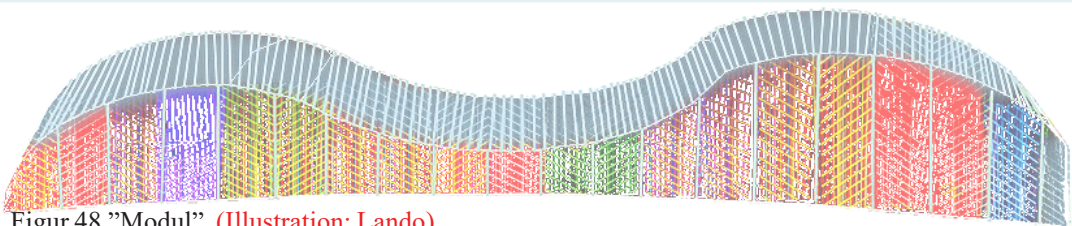
Eftersom designen ska undvika en stereotypiskt tjejig design kommer sittmodulerna bestå ett mer könsneutralt utseende. Könsneutralt innebär en design som inte förknippas med något kön. De varierar i storlek och form. Moduler kan både vara enbart sittmodul, en sittmodul i kombination av växtbädd och sittplats, samt en portal. Figur 47 visar måtten på en sittmodul som är kombinerad med en liten växtbädd. Modulerna ses som prototyper och kan sedan återanvändas på andra platser.

1. Ej hindra flödet
2. **Öppen sikt**
3. Situationell prevention, CTEP:
4. On stage/Back stage: varierad rumslighet
5. Design som även fungerar på kvällen
6. Fler sittmöjligheter
7. **Undvik ”tjej-design” -rättviseperspektiv**

Konstruktion

Figur 47. "Mått". (Illustration: Lando)

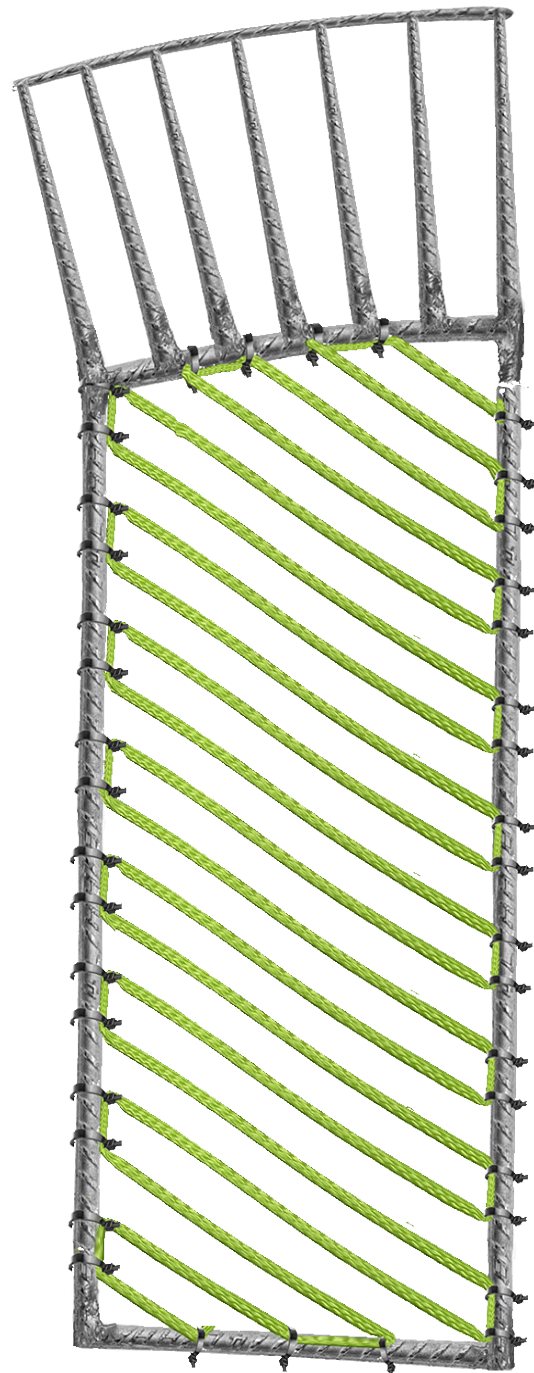
Material

Vid muren där moduler uppnår en höjd på 1000 mm finns ett fallskydd på marken. Fallskyddet som används är grått och vitt Safegrass eco som är återvinningsbart (Unistport u.å). Bottendelen av fallskyddet består av termiskt bunden polyolefin (Unistport u.å). Vid tillverkningen används inga kemikalier som är skadliga för hälsan eller miljön. Fallskyddet är både slitstarkt och dräneringsbart som gör det väl lämpat för offentliga miljöer

(ibid). Grundkonstruktionen består av ett rostfritt armeringsstål. Rostfritt armeringsstål är väl anpassat för offentliga miljöer, de har hög korrosionshårdighet och tål nederbörd. Det neonfärgade i modulerna är en konstruktion av neonfärgade paracord/fallskärmslinor. Linorna sitter fast med hjälp av zipties (se figur 48;50-53). Konstruktionen gör modulen visuellt

transparent och de neonfärgade linorna har en självlysande effekt i mörker. I mörker finns även armaturer som lyser upp modulen innifrån. Zip-ties är inte återbrukbara, däremot är de enkla att använda, har ett lågt pris och slitstarka. Fallskärmslinorna består av nylontrådar utifrån fiskelinor och avfall från havsbotten (Aquafil 2022) Det är ett smidigt och slitstarkt material som tål olika väderslag och UV-strålning.

Material

Figur 50 "material". (Illustration: Lando)

Figur 51 "Armeringståll". (Lando 2023)

Figur 52 "Neonfärgad fallskärmslina. (Lando 2023)

Figur 53 "Zip-cord". (Lando 2023)

Figur 49 "Referens-ziggy-new york". (Blaylock 2019) <https://images.adsttc.com/media/images/5df0/34e9/3312/>

Vegetation

Popup-parkens växter består av träd och perenner och lökar som har blomstrande färgrik karaktär från vår till höst. Nyanserna går från röd-rosa till blå. Höga träd ska antingen vara uppstammade eller med gles krona för att bevara den öppna sikten. Träd som *Prunus 'Cistena'* ger rikt med blom från april till juni, och sedan frukt från augusti till september. Växtbäddarna är cirka 70 centimeter höga. *Vinca minor*, *Colchicum autumnale* och *Caeruleum azurlök* ger ett buskskikt av låg och gles karaktär.

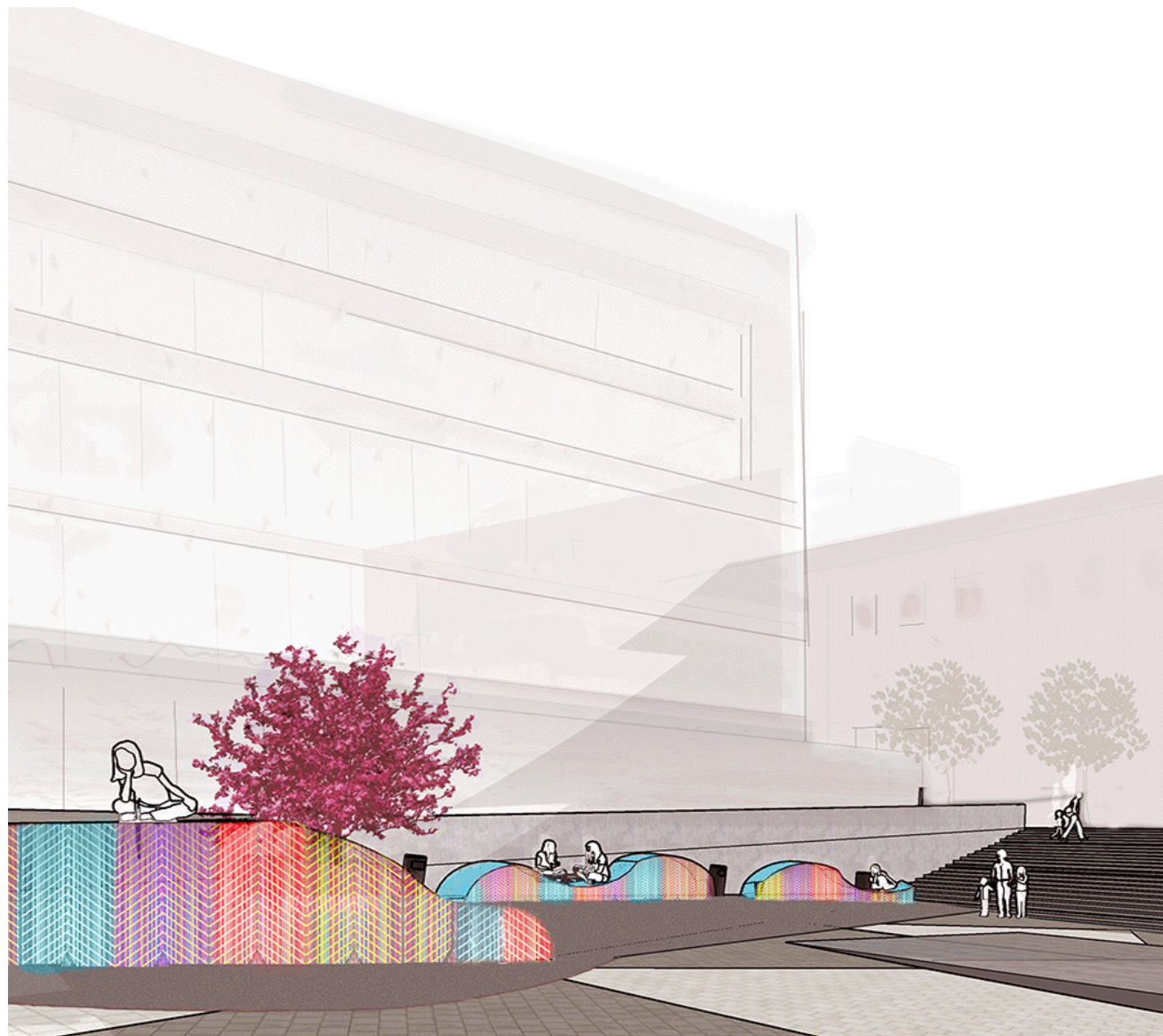
Figur 54 ”Plantering”. (Illustration: Lando)

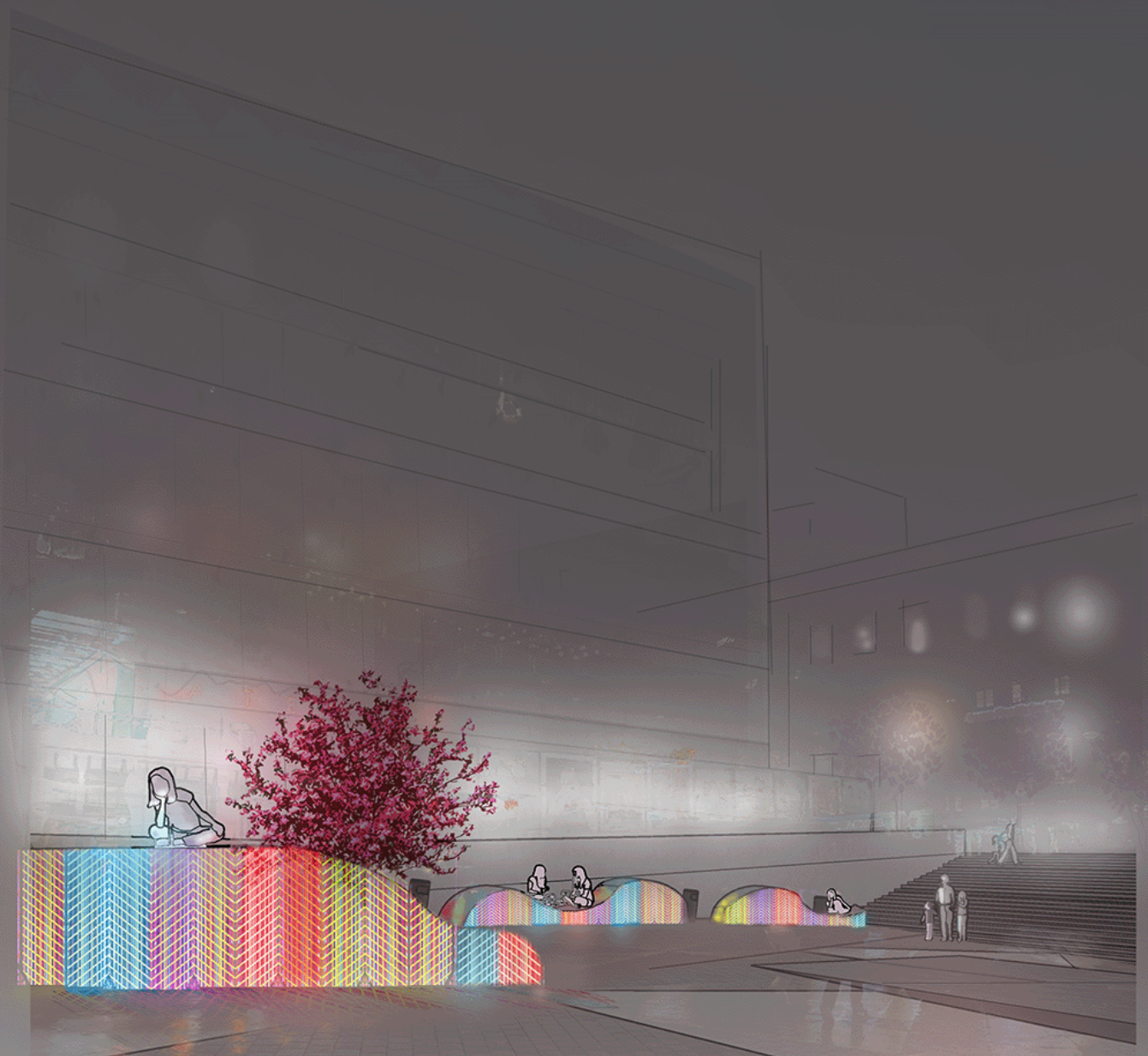
Figur 55 ”plantering-träd”. (Illustration: Lando)

Illustrationer

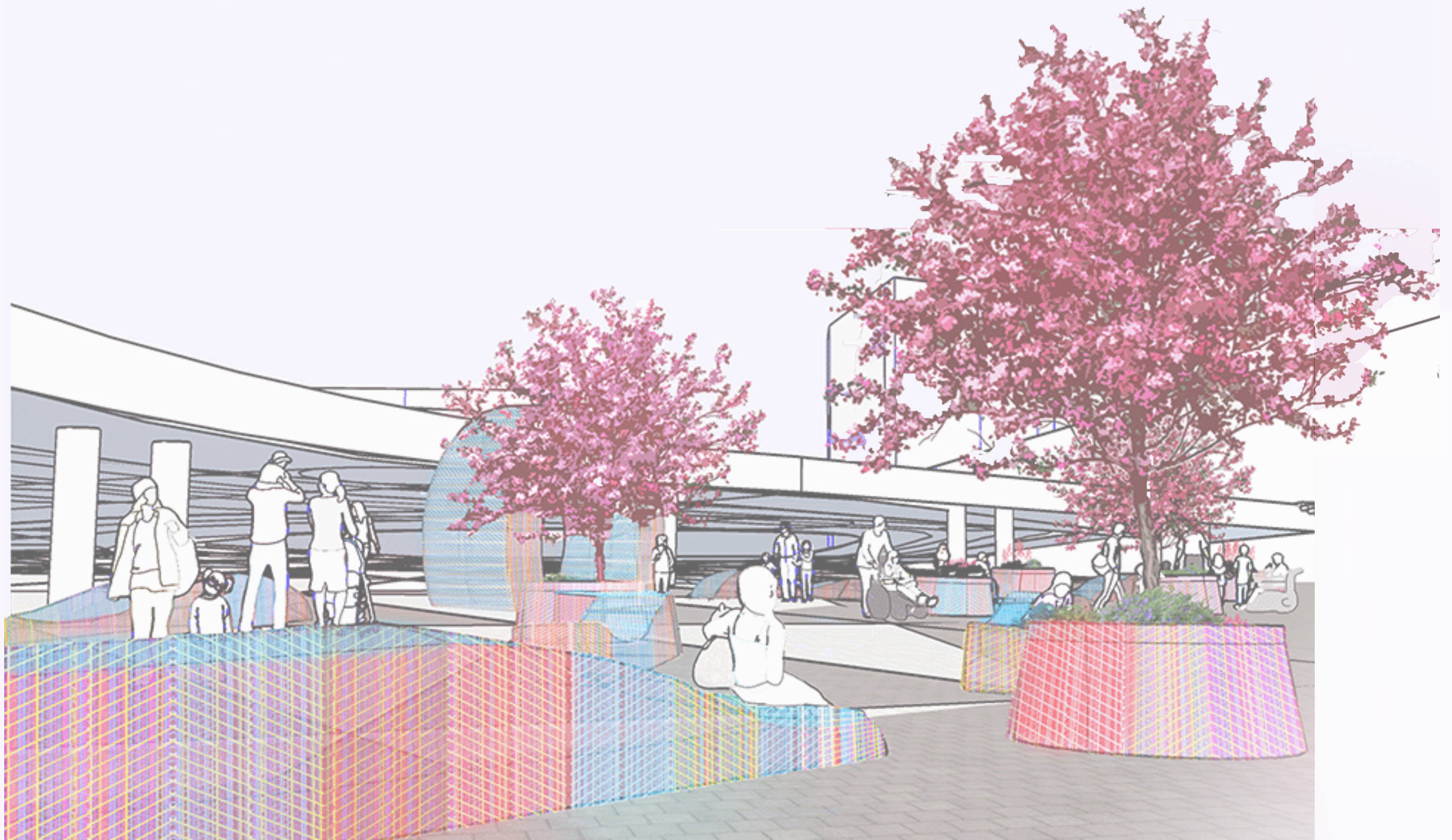
Modulernas material ger ett transparent intryck och de neonfärgade linorna har en självlysande effekt i mörker, med belysning som förstärker effekten på kvällen.

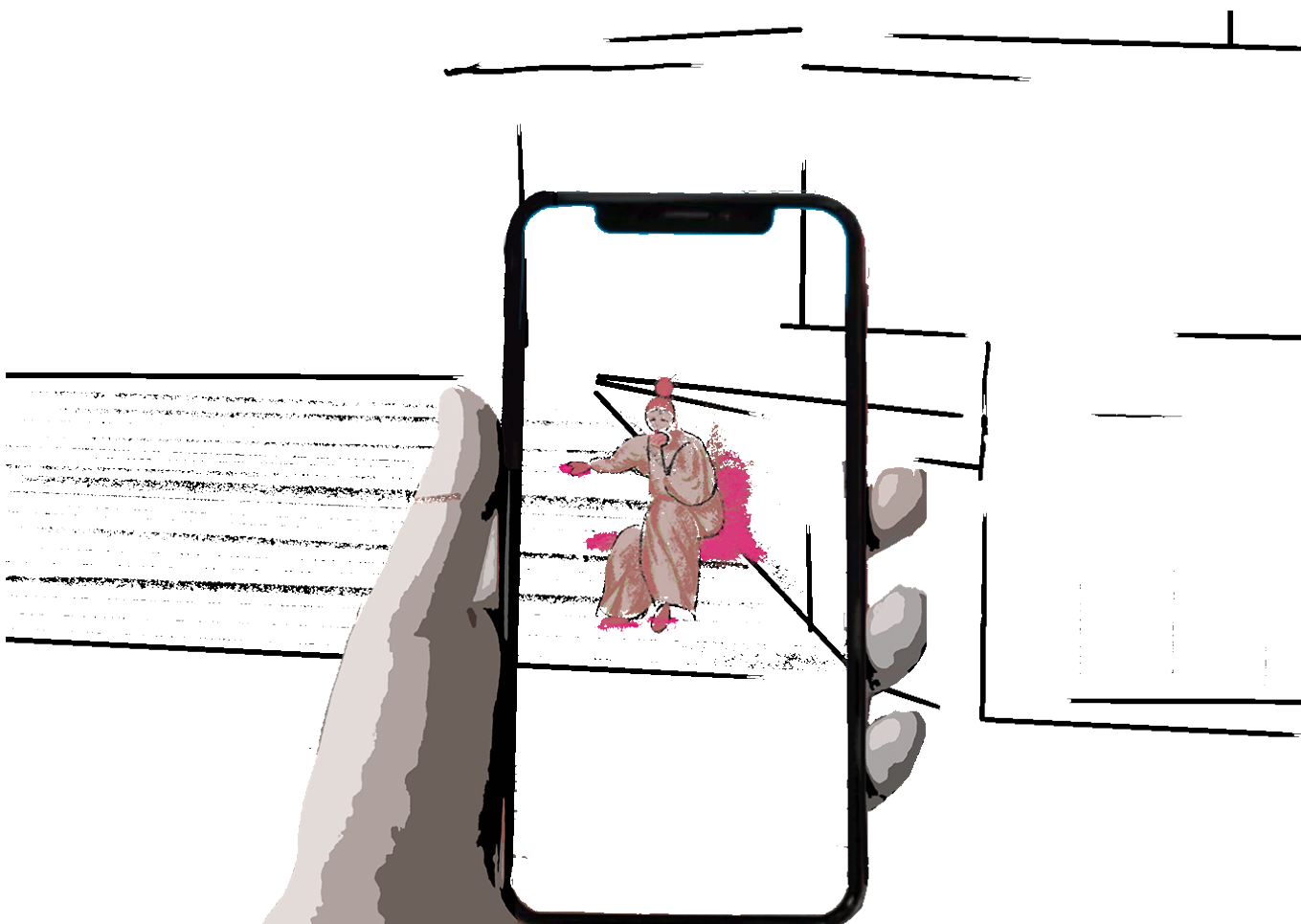
Figur 56. "Illustration dagtid". (Illustration: Lando)

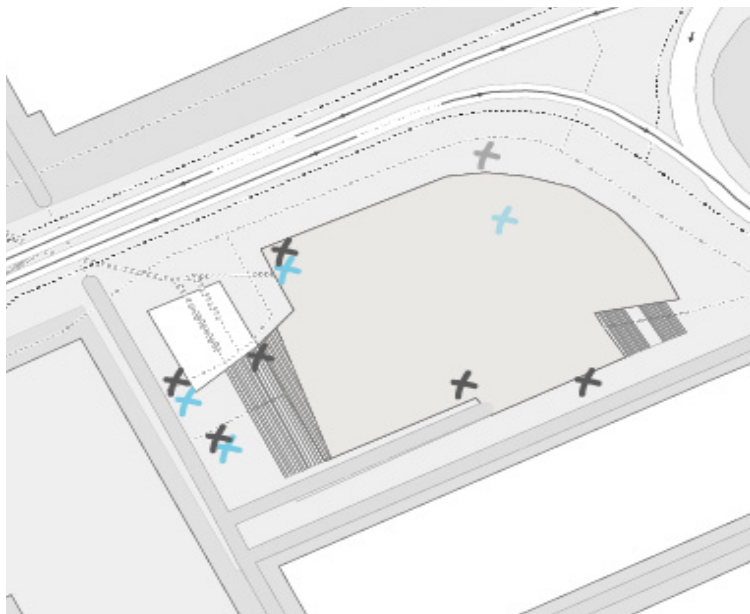
Figur 57. "Illustration kvällstid" (Illustration: Lando)

Figur 58. "Vision scen" (Illustration: Lando)

Figur 59. "AR vid Trappen" (Illustration: Lando)

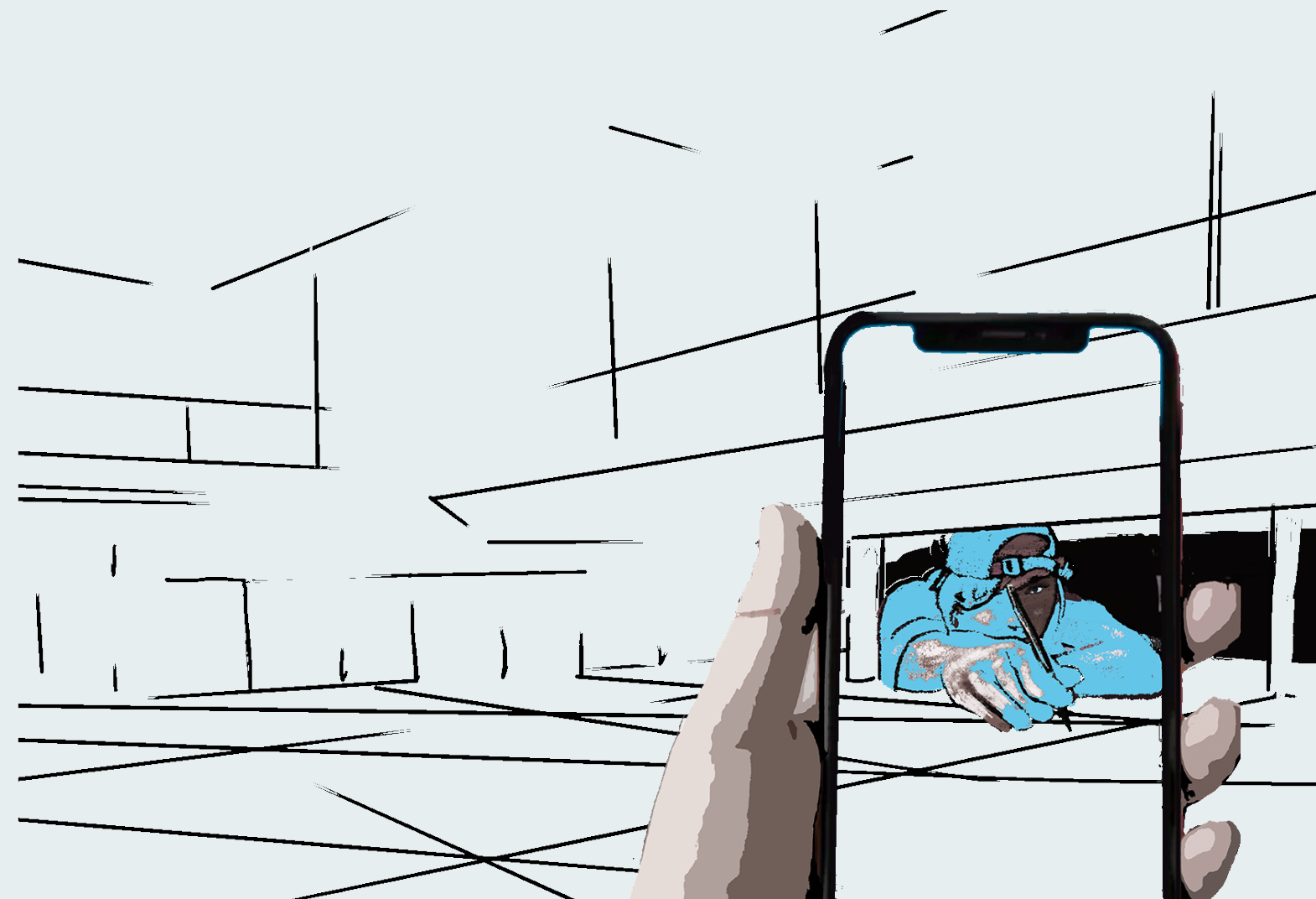

(Se figur 38; problemområden)

1. Ej hindra flödet
2. Öppen sikt
3. Öka den upplevda tryggheten vid problemområden
4. Skapa varierad rumslighet för unga tjejer
5. Design som även fungerar på kvällen
6. Stärka ett positivare anseende
7. Fler sittplatser

AR på Sergels torg

För att stärka den upplevda tryggheten vid torget kan en förändrad image och aktivitetsstöd ha en positiv effekt (BRÅ 2023). Image kan innebära att området signalerar ordning och tillsyn, medan aktivitetsstöd bidrar till att fler människor rör sig till och omkring området (Ibid). I designförslaget på popup-parken placeras således augmented reality-bilder i form av QR-koder utspridda på torget, men framför allt vid särskilt upplevda problemområden (Se figur 59; 60). Virtuella bilder genererar en intresseväckande konstellation som inte är synlig i första anblicken. Genom att placera QR koderna, eller konstverket, vid problemområden ökar tillsynen vid dessa (se figur 38). De virtuella verken finns även kvar på kvällen och natten.

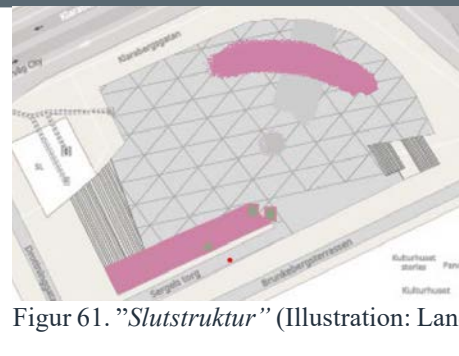

Figur 60. "AR vid SL ingång" (Illustration: Lando)

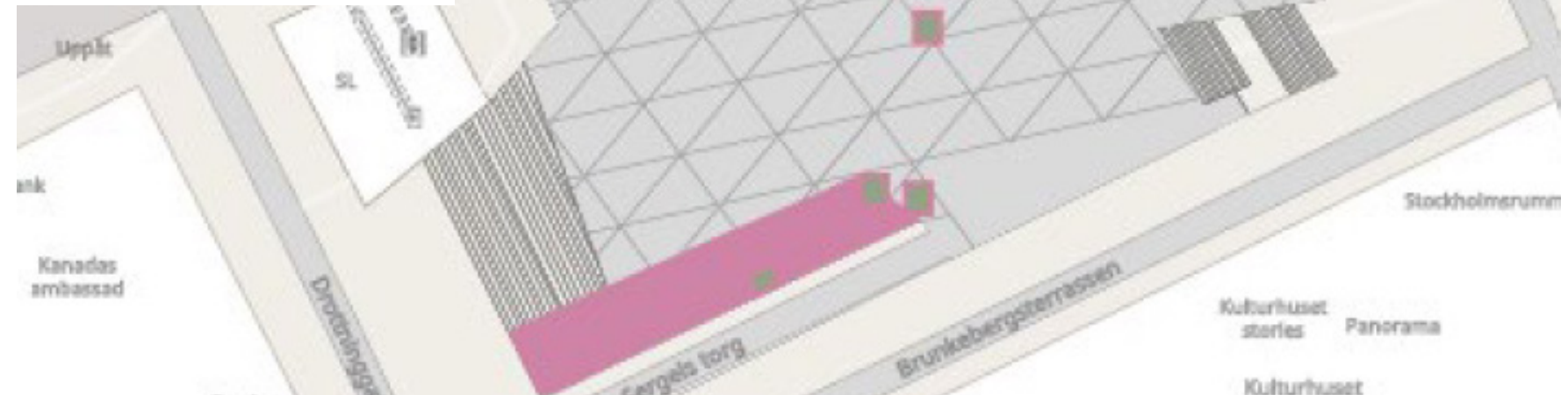
Delar av designprocessen

Research by design gör det möjligt att använda både design och teori som vetenskap i rumsliga gestaltungs-lösningar (Roggema 2016). Eftersom många lösningar inte kan fastställas innan de utformas, skissas på, eller får upplevas (Roggema 2016), användes skisser för att analysera svaren. De vetenskapliga teorierna i genusvetenskap, kriminologi och Landskapsarkitektur, samt resultaten från referensprojekten granskades och utmanades med hjälp av skisser och design, innan beslut togs

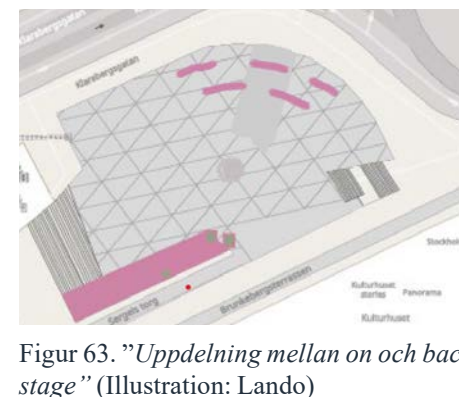
Tidigt i designprocessen organiserades parken enligt figur 62 (se figur 62). Strukturen utgick ifrån flödesanalyserna, med en öppning i mitten så passerande kunde korsa torget till trappan, ett back stage - område vid muren och ett on stage område i torgets centrum (ibid). Tanken var att göra en tydlig koppling mellan områdena utifrån Lieberg (1998) text. Även om strukturen följde flödet av människor, kunde strukturen upplevas bryta den övriga rumsligheten och formen på torget. Den skapade även en visuell barriär över torget, istället för en sammanlänkning av de olika områdena, vilket förstörde syftet med en inkluderande design (se figur 62). Upplevelsen kan bero på parkens storlek, men genom en

Figur 61. "Slutstruktur" (Illustration: Lando)

Figur 62. "Struktur" (Illustration: Lando)

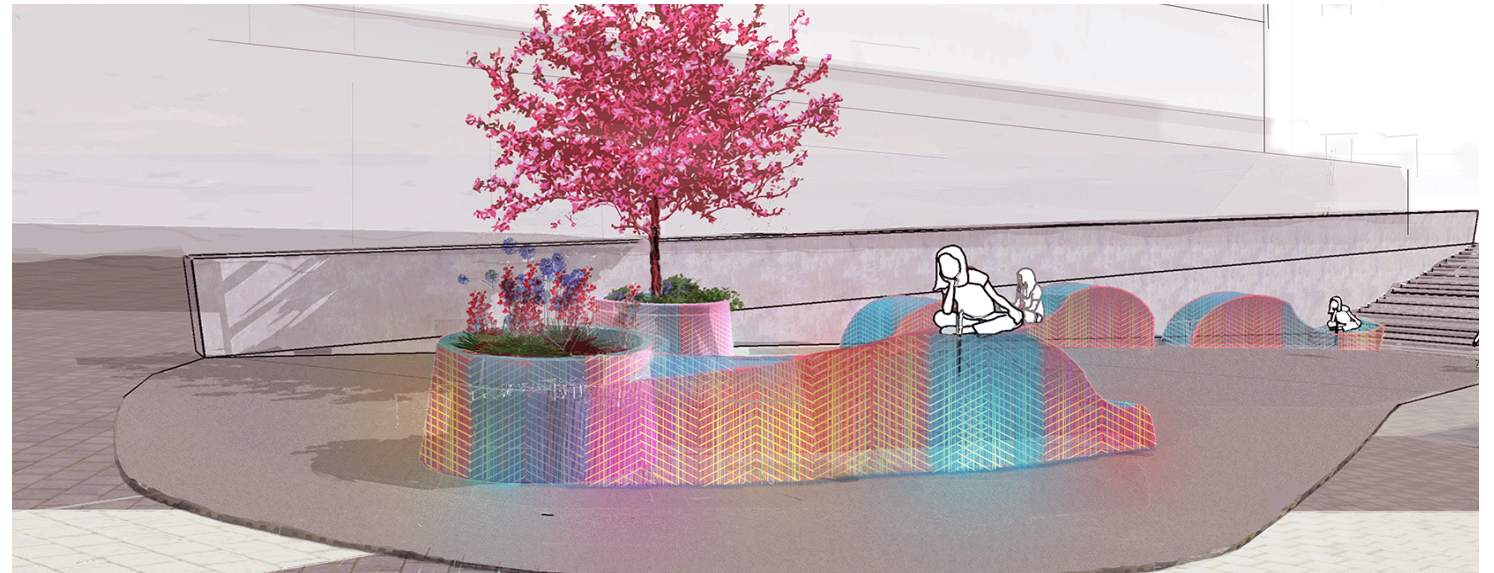

Figur 63. "Uppdelning mellan on och back stage" (Illustration: Lando)

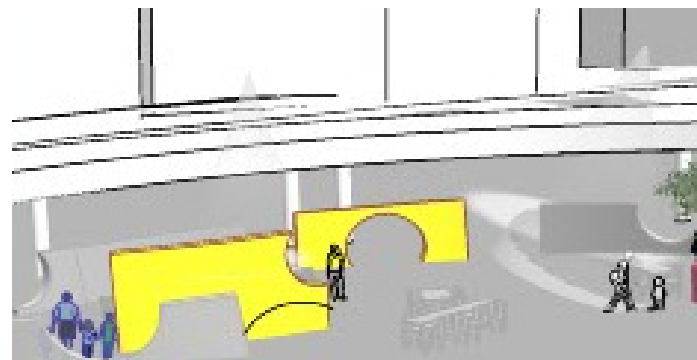

Figur 64. "Fallskydd vid mur" (Illustration: Lando)

förändring i form (se figur 61) upplevs parkens struktur i harmoni med den övriga strukturen på torget. I ett tidigt skede bestod båda områden även av en fallskyddsmatta (se figur 62). Men efter att vissa moduler sänktes behövdes inte mattan vid on stage - området (se figur 63). Däremot, med en rosa matta endast vid muren skapades en skarp uppdelning mellan områdena och genom skisser upplevdes back stage - området som ett on stage - område, vilket förstörde syftet (se figur 63, 64). Målet var att generera en variation i rumslighet för att verka inkluderande för allmänheten och unga tjejer, samtidigt som säkerhet beaktades, målet var inte att skifta fokuset till back - stage området. Därmed togs beslutet att en fallskyddsmatta i samma färg som det existerande markmaterialet innebar att back stage – området mer sannolikt uppnådde sitt syfte (se Figur 65). För att vidare fastställa en lösning på hur kan ett gestaltningsförslag på en popup park utformas för att verka inkluderande, med unga tjejer i fokus? experimenterades det med olika former och färgval. Färgen rosa, var en direkt koppling till fokusgruppen unga tjejer. Inspirationen kom

Figur 65. ”Slutversion” (Illustration: Lando)

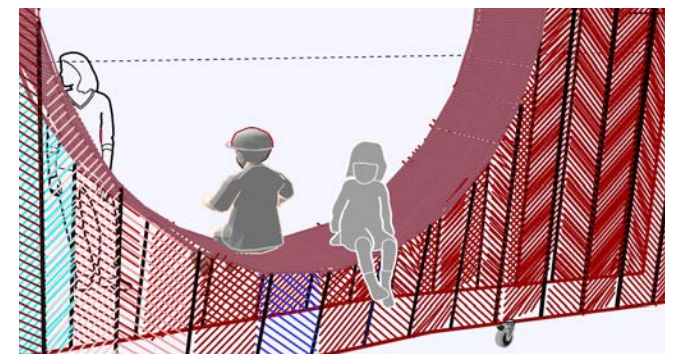
Figur 66. ”Gul modul” (Illustration: Lando)

Figur 67. ”Gul matta” (Illustration: Lando)

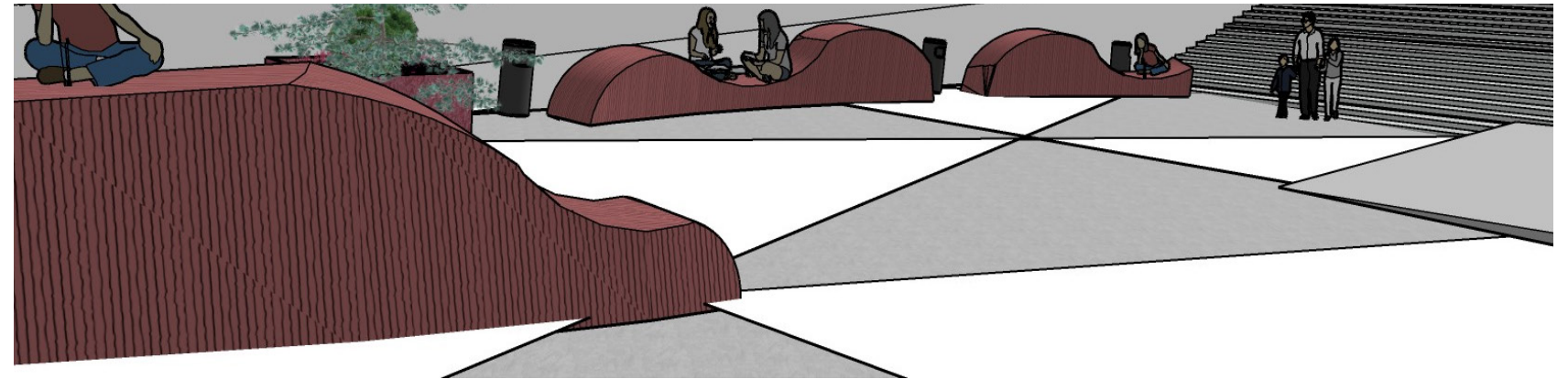

Figur 68. ”Färgkombination” (Illustration: Lando)

Figur 69. ”Material; transparent” (Illustration: Lando)

ifrån projektet Tjejtrappan (se sida 25). Däremot, när det skissades på rosa material kunde färgvalet ifrågasättas. Samtidigt som det representerade ett tjejfokus, kunde färgvalet verka för stereotypiskt, och till följd exkludera övriga samhällsgrupper. Därmed skissades det på andra färgexempel (se figur 66, 67). Gul färg upplevdes lekfull och ungdomlig, som i viss omfattning stämde överens med fokusgruppen. Men genom att skissa allt i gult, neutraliserades installationens budskap något och färgkontrasten till sin gråa och rödaktiga omgivning blev för påtaglig. Utefter den insikten kombinerades i stället olika färger (se figur 68). Genom att kombinera ”tjejfärger” med andra färger i installationen, tillsammans med de röda körsbärsträden, landade projektet i en installation som både gav ungdomlig, ”tjejig”, färgsprakande, och ett inkluderande intryck (se figur 65). Skissprocessen på färgval och markmaterial gav en lösning på Hur kan en tillfällig park utformas så att den ökar unga tjejers användande och upplevda trygghet på Sergels torg?

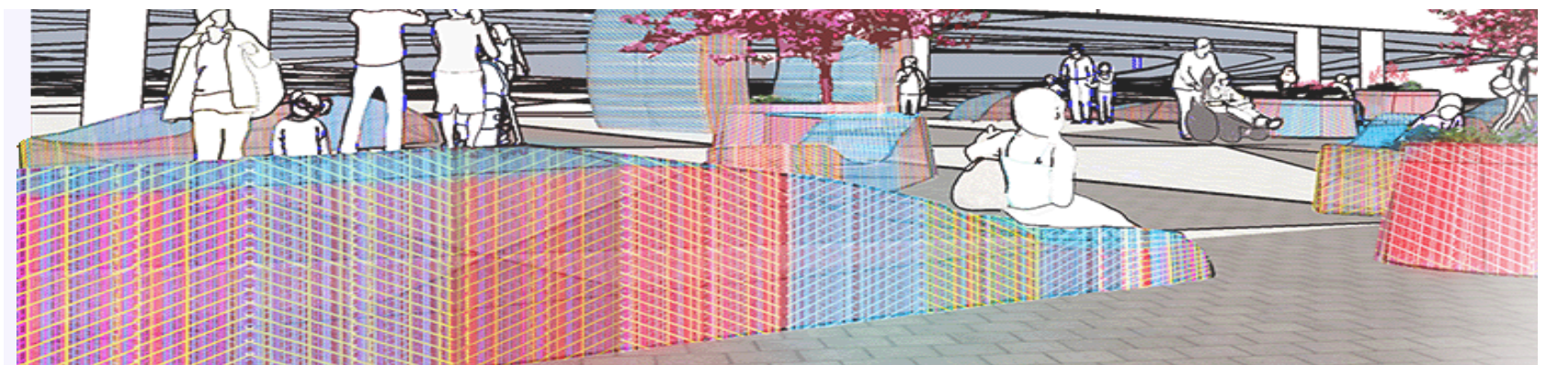
Figur 70. "Ej transparent" (Illustration: Lando)

Figur 71. "Mjuka former" (Illustration: Lando)

Figur 72. "Kantig form" (Illustration: Lando)

Figur 73. "Transparent" (Illustration: Lando)

Ytterligare en del i designprocessen för att besvara Hur kan en tillfällig park utformas så att den ökar unga tjejers användande och upplevda trygghet på Sergels torg? skissades det på material och form. Designen skulle vara uttrycksfull, inkluderande, tjejfokus samtidigt som den bidrog till upplevd trygghet. Ett sätt att generera trygghet är genom en låg installation som besökare har god uppsyn över (Se figur 70). Trots det visade det sig under skissprocessen att modulerna kunde trots det generera gömställen, åtminstone känslan av det (Se figur 70). Med ett mer transparant material kunde en bättre överblick över området uppnås (se figur 69, 71). Efter skisser om färgbudet tillsammans med transparant intryckt landade designen i neonfärgade fallskärmslinor som materialval (se figur 65, 69). Att välja neonfärger gav även designen ett färgrikt intryck under både dagtid och kvällstid (se figur 65). Installationens mjuka former framställdes även dem med hjälp av skissprocessen. Kantiga triangelformer skapades först för att relatera till mönstret i det existerande markmaterialet på Sergels torg. Däremot gav detta ett hårdare intryck än önskat (se figur 72).

Mjukare former, likt figur 71, tillsammans med färgvalet visade sig generera ett tryggare intryck, än kantiga former (se figur 72).

Frågeställningen Hur kan ett gestaltungsförslag på en Popup - park utformas på Sergels torg för att verka inkluderande och trygghetstärkande, med unga tjejer i fokus? Har inget absolut svar som går att hitta i teoretiska grunder, utan det kan finnas många lösningar på frågeställning. Men att använda design som metod hjälpte mig hitta några alternativa lösningar på denna frågeställning, som jag inte hade landat i utan lösningarna ifrån skissprocessen.

Figur 66. "Slutversion" (Illustration: Lando).

POST DESIGN

Följande kapitel för en diskussion om arbetets process, samt relaterar gestaltningsförslaget till de olika analyserna i förstudien. Arbetsprocessen, metoder och material granskas även kritiskt. Sist framförs slutord i form av framtidstankar.

Diskussion

Designa för trygghet

Syftet med arbetet är att “undersöka flickors behov och upplevelser i offentliga miljöer och göra ett gestaltningsförslag på hur en tillfällig park kan formas med den aktuella målgruppen i fokus”.

Eftersom den tillfälliga parken appliceras på Sergels torg är det oundvikligt att diskutera begreppet trygghet, i min mening. Brottsligheten och otryggheten är en så pass djupt rotad identitet som Sergels torg bär upp (Stockholms stad 2021), en identitet som har stor betydelse i torgets användning, och inte minst av tonårstjejer. Dessvärre är trygghet ett begrepp som både är svårsmitt och svårhanterbart. Upplevd otrygghet kan bero på viktimisering som är form av indirekt eller direkt offerskap (Sarnecki 2015), men även stämplingsteorin som är en negativ förväntan på en grupp människor, enskild individ eller område (Sarnecki 2017). Eftersom parken är en prototyp är det först efter en installation som tydliga slutsatser går att dra. Efter observationer och intervjuer kan eventuella slutsatser om hur den påverkar tryggheten och

tjejers användning av torget dras. Men utifrån kunskap om genusvetenskap, kriminologi och landskapsarkitektur har medvetna val gjorts som går att diskutera och relatera till trygghet och platsanvändning.

Hur använder unga tjejer offentliga miljöer likt Sergels torg?

Designen visar ett exempel på hur en design kan förhålla sig till målgruppen unga tjejer i åldrarna 13-18. Utifrån litteraturstudien och referensprojekten är det möjligt att dra några slutsatser om tjejers platsanvändning. Ett passivt platstagande, önskan om god uppsikt och en plats att mötas är tre återkommande nämnare och starka pelare i projektet. Likt detta projekt är syftet med Rosens röda matta att öka tonårstjejers platstagande (Lööv 2016). Däremot fokuserade rosens röda matta mer deltagandet i planeringsprocessen än i utomhusmiljön (ibid 2016) Detta resulterade i att rosens röda matta inte har någon större effekt på omgivningen eller tjejer några år efter installationen (Dewany 2019). Denna insikt kan påvisa att för stort fokus lades på tjejerna i stället för övriga behov i området. I

Popup-paint är det därför viktigt att beakta flera behov. Parken möter tillexempel diversiteten av besökare genom en könsneutral design, samt använder sig utav former som inte hindrar det befintliga flödet av människor. Tjejtrappan i sin tur visade vilken effekt en rosa trappa kan ha på ett område (Space scape 2019). Den lockade till sig både unga tjejer och barnfamiljer som genererade en stor trygghetskänsla (ibid 2019). Eftersom trappan var tillfällig övertogs platsen av unga män relativt fort efter installationen togs bort, men ett positivt avtryck levde kvar (Space scape 2019). Eftersom syftet med Popup-parken på Sergels torg inte är att göra ett politiskt uttalande undviks ett för stereotypiskt ”tjejigt” utseende på designen. Det är även betydelsefullt att ha installationen en något längre period, vår, sommar och höst, med möjligheten att anpassa den för vintern, för att undvika ett återfall av otryggheten. Designa könsneutralt visar sig även vara lönsamt utifrån Frizon i Umeå (Hallgren 2019). Både killar och tjejer använder platsen, killar något mer aktivt och tjejer mer passivt (Ibid 2019). Parkens öppna sikt, belysning, och närhet till stråk gör att platsen upplevs trygg även på kvällen (Ibid 2019). Vikten

av belysning inkluderas därmed i hela Popup-paints design med neonfärgade fallskärmslinorna och extra lampor vid mörker. Det “passiva” intagande med bra sikt möjliggörs på Sergels torg med Back stage - området. Tonårstjejer kan både sitta på modulerna, på mattan och i trappan samtidigt som de har muren som skydd bakom sin rygg och bra sikt över torget. Men detta passiva beteende kan vara socialt konstruerat och krockar med deras önskvärda platstagande (Ambjörnsson 2003). Tillskillnad från Frizon Genererar Popup-paint därmed en del av parken ute på torget där tjejer har möjlighet att inta ett On stage-beteende. Eftersom det finns en maktbalans i samhället mellan könen kan det finnas olika orsaker till tjejers beteende i offentliga miljöer (Hirdman 1998; Listerborn 2002). Därmed finns ingen garanti att existensen av ett On stage-område resulterar i att tjejer nyttjar det. Men i ett försök att utesluta eller snarare minska andra orsaker som kan hindra friheten att välja, används även situationell prevention och ett rättviseperspektiv i utformningen.

Hur kan en tillfällig park utformas så att den ökar unga tjejers användande och upplevda trygghet på Sergels torg?

Parken utgår till exempel från CPTED som

innebär ett försvårande av brottsmöjligheter och ökar en upplevd trygghet.

Med en installerad park på torget kan till exempel upplevelsen av territorialitet ökas, att torget omhändertas och har en social ordning. Även aktivitetsstöd, som innebär en uppmuntrar till användning och möten. Genom att placera ut AR vid utsatta problemområden ökar övervakningen och aktivitetsstödet särskilt vid dessa områden.

AR-bilderna är både till för tjejer att besöka och betrakta, men även för att uppnå en omväxling

av individer vid områdena. Det kan upplevas motsägelsefullt att ena syftet är att driva unga tjejer ifrån problemområden, samtidigt som AR uppmuntrar till en vistelse där. Men som tidigare nämnt tenderar en allmän ökning av blickar och närvaro höja den upplevda tryggheten. Genom ett rättviseperspektiv innebär ett fokus på tjejer även behovet av fokus på andra identiteter (Listerborn 2002). Eftersom otrygghet kan grundas i en negativ stämpling av en grupp människor

och områden, är det viktigt att inte driva på segregeringen och stämplingen. Om vi fortsätter diskutera om offentliga miljöer som människans territorium och att stora grupper av killar bidrar till otrygghet kan det istället driva på stereotypen. Genom att placera AR - bilder vid ”otrygga” områden kan det dessutom inkludera individer som umgås på dessa platser med övriga på torget. Enligt stämplingsteorin finns en risk att individer uppfyller den bild som omgivningen har på dem (Sarnecki 2017). Om bilden av dem förändras finns med andra ord inte samma negativa förväntan att leva upp till.

Parken ur ett hållbarhetsperspektiv

Prototypen av parken förhåller sig till årstiderna vår, sommar och höst. Om installationen är konstruerad för vinterhalvåret hade fler städsegröna växtval implementerats. Däremot är modulerna anpassade med möjligheten att återanvändas på andra platser även under vintertid. Materialet är beständigt mot både väta, köld och har en hög slitållighet. Fallskärmslina består av ett tåligt material, vid slitage är det även

smidigt utbytbart. Ur ett hållbarhetsperspektiv kan valet av material ändock diskuteras.

Fallskärmslinor gjorda på nylon kräver en del energi i både produktion samt i färgningen till neon (naturskyddsföreningen 2023). För att minska miljöpåverkan är linorna återanvänt avfall från havet och därmed återbrukbara men ej nedbrytbara (Aquafil 2022). Armeringsjärnet är tåligt samt återvinningsbart, dessutom är fallskyddet 100 % nedbrytbart. I denna prototyp av en popup-park presenteras förslaget med AR. AR-bilder är enkelt justerbara efter ändamål. Om något särskilt tema, kunskap eller information önskas framgå på torget kan augmented reality generera stora bilder och texter med väldigt liten yta i anspråk. Denna typ av installation kan på så sett ha en positiv effekt på områdets sociala värde. Ett minus men denna typ av installation är kravet på en smarttelefon. Även om majoriteten av befolkningen har en sådan telefon når inte konstverken dem utan en smarttelefon, eller utan kunskap om hur QR-koder fungerar. Parken utgör i sin tur en relativt stor andel av torget. Detta kan ses negativt utifrån ett intressentperspektiv. Torget är en allmän plats öppen för alla att bruka, med

alltifrån uppvisningar till anföranden. Parken har dock en scen för att uppmuntra till detta, och modulerna bidrar med sittplatser. Moduler kan däremot minska i antal om så behövs.

Metoddiskussion

Research by design

Metoden *research by design* är användbar i komplexa lösningar (Roggema 2016).

Eftersom metoden innebär en iterativ process har designförslaget inneburit ett testande, reflekterande och analyserande. Processen har varit alltifrån linjär, men metoden har gynnat det kreativa tänkandet. Arbetets designresultat är varken absolut eller objektivt. Mina tycken och tänkandet har varit avgörande i resultatet, vilket betyder att en annan landskapsarkitekt hade högst troligt framställt ett annat designförslag. Det går inte att presentera ett helt objektivt designförslag oavsett metod, då det alltid finns designmässiga avgränsningar eller beslut som behöver tas. Om detta arbete utgått ifrån ett evidensbaserat förhållningssätt hade det inneburit ett designförslag som baserats på en sammanställning av kunskap (Socialstyrelsen

2020; Boverket 2022). Som komplement hade det användts lokalkännedom och kontextuell kunskap (Ibid). I detta arbete skulle det innebära en liknande grund med litteraturstudier, intervjuer och platsobservation m.m. Utifrån faktaunderlaget hade beslut tagits för en gestaltning (boverket 2022). Med det sagt, hade en evidensbaserad metod kunnat landa i ett liknande resultat som detta arbete. Däremot I research by design är den arkitektoniska designprocessen ett verktyg där nya insikter och kunskaper kommer till. Exempel på sådana resultat i detta arbete var materialval och fallskydd (se s.49).

Litteraturstudien

Litteraturstudien utgår till stor del av litteratur från tidigare studier och arbeten. Tidigare studier har därmed delvist format detta förslag. Ny litteratur och data har insamlats, men eftersom utgångspunkten var tidigare verk användes den nya data som komplement eller i jämförelse. På så sätt har tidigare verk format arbetets val av begreppsanvändning samt inriktning. Om litteraturstudien i stället huvudsakligen utgick från ny insamlad data och äldre data användes som komplement kan studien sett annorlunda

ut. Eftersom jag har studerat genusvetenskap och kriminologi tidigare förknippade jag Sergels torgs utmaning direkt till teorier som *viktimisering*, *maktrelationer* och *situationell prevention*. Om arbetet utförts av någon med annan bakgrund kunde andra teoretiska utgångspunkter ha upptäckts.

Platsbobservation och referensproejekt

I arbetet genomfördes fyra platsbesök, varav en under skymning. Eftersom Popup-parken står kvar på natten hade ett platsbesök på kvällen/ natten kunnat stärka designen. Ett platsbesök på kvällen hade kunnat generera information som nu endast baseras på antaganden och den allmänna vetenskapen om upplevd otrygghet på kvällar. Om studien gjordes under en längre tid hade fler besök under dagtid även gynnat validiteten.

Referensprojekten fungerar som kompletterande data till platsobservationerna på Sergels torg. Att studera tidigare projekt med unga tjejer som fokusgrupp gav en bild av tjejernas önskemål, samt positiva och negativa konsekvenser av projekten. Det hade varit mer gynnsamt om möjlighet till platsbesök fanns, samt om mer av deras data i designprocessen var tillgänglig. Att

kunna ta del av deras medborgardialog, vad som prioriterats samt bortprioriteras, hade kunnat gynna beslutstaganden i min egen designprocess. Den största skillnaden i mitt genomförande och deras var mitt bortval av dialoger med unga tjejer. **Avslutande ord**

I efterhand tror jag en medborgardialog hade kunnat belysa unga tjejers åsikter i sakfrågor. Å andra sidan, utifrån referensprojekten visar sig klagomål gentemot det nära samarbetet med en specifik målgrupp. Jag är även tveksam om arbetets tidsperiod hade möjliggjort en så pass bred datainsamling som är önskvärt för hög validitet.

Intervjuer

Intervjupersonerna medförde inga argument som ensamt var bärande i arbetet. Däremot var de viktiga i förståelsen av torgets problemrymd samt i förankringen av övriga teorier och data på torget. Det är en nackdel för arbetets validitet att alla intervjupersoner jobbar i Stockholms stad. De bidrog med kunskap från olika expertisområden, däremot hade en expertis som inte kommer från Stockholms stad kunnat ge nya infallsvinklar.

Val av plats och målgrupp

Platsvalet har varit en utgångspunkt och avgörande i projektets resultat. Mitt arbete

om en popup-park är däremot ingen ny idé.

Det har därmed varit viktigt att avgränsa sig ifrån pågående och tidigare parkdesigner.

Arbetets designförslag är förankrat till torgets problemrymd. Men modulerna och datorsimulerade AR- bilderna kan även placeras på andra områden. Designen förhåller sig till så pass generella problem som trygghet och inkluderande som är relevant oavsett plats.

Däremot hade korrigeringar i parkens hela utformning behövts göras utefter ett nytt område. Valet av målgrupp är relevant utifrån ett jämställdhetsperspektiv. I en fortsatt forskning hade det dock varit gynnsamt att även studera pojkars användning och upplevelser i offentliga miljöer, liksom andra identiteter som icke-binära.

Sammanfattningsvis ser jag vikten att djupdyka i andra vetenskapliga områden, som kriminologi och genusvetenskap för att undersöka flickors behov och upplevelser i offentliga miljöer för och hur ett gestaltningsförslag på en tillfällig park kan utformas med den aktuella målgruppen i fokus. Det gäller även gestaltningsförslag som berör andra målgrupper. Otrygghet och platstagande är socialt utformade fenomen, där målgrupper ofta konstru-

REFERENSER

Följande del presenterar skriftliga
referenser samt appindex

Referenser

Tryckta källor

Ambjörnsson, F. (2003). *I en klass för sig*. Stockholm Liber AB

Andersson, B. (2005). Mäns våld blir kvinnors ansvar – riskkalkylering i det offentliga rummet. I Friberg, T. Listerborn, C. Andersson, B. och Scholten, C. (red). *Speglingar av rum*. Stockholm symposion

Andersson, B. (2001). *Rädslans rum – Trygghetens rum – ett forskningsprojekt om kvinnors vistelse i trafikrummet* (VR 2001:32) Vinnova. <https://docplayer.se/41574-Radslans-rum-birgitta-andersson-lunds-universitet-trygghetens-rum-ett-forskningsprojekt-om-kvinnors-vistelse-i-trafik-rummet.html>

Bodin, A. Hidemark, J. Stintzing, M. Nyström, S. (2021) *Arkitektens handbok*. Upplaga 13, Studentlitteratur AB.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3, Lieber

BRÅ, Brottsförebyggande rådet(2023a). *Avstått från aktivitet*. Statistik NTU, Brottsförebyggande rådet. (2023-12-7)

BRÅ, Brottsförebyggande rådet (2023b) *Om oro för brott har påverkat livskvalitet*. Statistik NTU, Brottsförebyggande rådet. (2023-12-7)

BRÅ, Brottsförebyggande rådet (2023c) *Oro för att utsättas för sexuella angrepp eller våldtäkt*. Statistik, NTU, Brottsförebyggande rådet. (2023-12-7)

BRÅ,(2023d) *oro för brottslithet i samhället*

BRÅ, Brottsförebyggande rådet (2023e). *Otrygghet vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet*. Statistik, NTU, Brottsförebyggande rådet. (2023-12-7)

BRÅ, Brottsförebyggande rådet (2023f). *Självrapporterad utsatthet för sexualbrott*. Statistik, NTU, Brottsförebyggande rådet. (2023-12-7)

BRÅ, Brottsförebyggande rådet (2023g) *Självrapporterad upprepad utsatthet för brott mot enskild person*. Statistik, NTU, Brottsförebyggande rådet. (2023-12-7)

BRÅ, Brottsförebyggande rådet (2023h). *Självrapporterad utsatthet för misshandel* Statistik, NTU, Brottsförebyggande rådet. (2023-12-7)

BRÅ, Brottsförebyggande rådet (2023i) *Utsatthet för brott mot enskild person*. Statistik, NTU, Brottsförebyggande rådet. (2023-12-7)

Domlesky, A. Schlickmans, E. (2019) *The Field Guide to Life in Urban Plazas*. SWA Group

Eklblom, P (1994) Proximal Circumstances: A mechanism-based classification of crime prevention. I. Clarke R. V. G. (red.), *Crime Prevention Studies*. vol. 2, New York

Hirdman, Y. (1988). *Genussystemet-reflexioner kring kvinnors sociala underordning*. (1988:3) Kvinnovetenskaplig tidskrift. <https://web.archive.org/web/20150402090848/http://ub016045.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/article/view-File/1490/1303>

Koskele, H. (1999). 'Gendered Exclusions': Women's Fear of Violence and Changing Relations to Space. (81 B (2): 111-12). Taylor & Francis, Ltd.

Koskela, H. (1997). 'Bold Walk and Breakings': Women's spatial confidence versus fear of violence. (Volume 4, Issue 3). A Journal of Feminist Geography

Lando, N (2022) *Konsten att belysa trygghet*. Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning. Alnarp

Lieberg, M. (1998) *Ungas rum och rörelser i stadens periferi*. Nordisk arkitekturforskning. <http://arkitekturforskning.net/na/article/view/559/507>

Larsson, A. (2006) *Makten över rummet: Om genusperspektiv i samhällsplaneringen*. Kvinnovetenskaplig tidskrift (2-3.06) <http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/article/viewFile/2359/2113>

Listerborn, C (2002) *The right not to be protected: a study of safety creation and crime prevention projects and women's fear of moving in urban spaces*. (2000:3 (A) ISSN 0349-3091). Chalmers University of Technology. <https://publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/349.pdf>

Listerborn C (2015) *Geographies of the Veil: Violent Encounters in Urban Public Spaces in Malmö, Sweden, Social and Cultural Geography*. (Vol. 16 (1)). DOI: 10.1080/14649365.2014.950690.

Listerborn, C. (2008). *Who speaks? And who listens? The relationship between planners and women's participation*

in local planning in a multicultural urban environment. (Vol.70), GeoJournal. DOI 10.1007/s10708-007-9114-8 (2023-10-07)

Lööv, J. (2015). *Ta plats En fallstudie av Rosens röda matta*. Swedish Univercity of Agricultural Sciences Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds och växtproduktionsvetenskap. [loov_j_150904.pdf](https://www.slu.se/loov_j_150904.pdf) (slu.se)

Messerschmidt, J. W. (1999). *Making bodies matter: adolescent masculinities, the body, and varieties of violence*. University of Southern Maine, Portland, USA

Molina, I. (2007). *Intersektionella rumsligheter*. (2007:3) Tidskrift för genusvetenskap. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1397848/fulltext01.pdf>

Roggema, R. (2016). *Research by Design: Proposition for a Methodological Approach*. Urban Science, (1; 2). <https://doi.org/10.3390/urbansci1010002>

Sarnecki, J (2017). *Brottslighet och motåtgärder i socioekonomiskt utsatta områden*. I Adenfelt, O. och Bergström, A. (red) *Hela staden, bryt segregreringen*. Fores, Stockholm

Space scape (2019) *Hur tryggt blev det?*. Space scape, Stockholm. ArcDes. <https://arkdes.se/wp-content/uploads/2019/04/rapport-frn-spacescapes.pdf>

Space scape (2011). *NEDRE SERGELS TORG SOM PAS-SAGE OCH VISTELSEYT*A. Space scape, Stockholm. Sarnecki, J. (2009). *Introduktion till kriminologi*. Upplaga 2. Studentlitteratur Libris, Lund. 11459715. ISBN 978-91-44-04858-1

Socialstyrelsen (2020). *Att arbeta evidensbaserat*. (2020-10-6930). Tryckeri AB. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ov-rigt/2020-10-6930.pdf>

Stockholms stad (2022). *Inriktnin Erbjudande – vägledning 2023 Platssamverkan Sergels torg*. Stockholm stad

Stockholms stad (2023) *Sergels torg*. (2023-9-22) Stockholm. <https://upplev.stockholm/platser/norra-innerstaden/sergels-torg/>

Stockholm stad (2019). *Visionsdokument platssamverkan tillsammans på Sergels torg 2020-2022*. (3(22)). Stockholm stad

Tylor, E. B. (1871). The science of culture. I: Jon McGee, R & Warms, L. (2008). *Anthropological theory – an introductory history*.Upplaga 4. Texas state university, San Marcos. Wang, J (2021) *Three-dimensional virtual VR technology in environmental art design*. (Volume35, Issue5 Special Issue: 5G for Mobile Augmented Reality) <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/dac.4736> (2023-10-1)

Winter, J. Sheats, J. Salvo, D. Banda, A. Quinn, J. Rivera, R. King, A. (2020) *Mixed Method Study to Inform the Implementation and Expansion of Pop-UpParks for Economic,Behavioral, and Social Benefits*. Urban Health <https://doi.org/10.1007/s11524-020-00434-w> (2023-10-1)

Unistport (utan årtal). *Safegrass Eco – miljövänligt fallunderlag*. [safegrass_eco_unisport.pdf](https://www.unistport.se/safegrass_eco_unisport.pdf) (2023-10-1)

Elektroniska källor

Acute art (u.å) *Get the ap*. <https://acuteart.com/get-the-app/> (2024-01-03)

Aquafil (2022) *SUSTAINABILITY REPORT 2022*. https://www.aquafil.com/assets/uploads/ENG_RS_Aquafil_2022.pdf (2023-10-20) Boverket (2022) *Evidensbaserad design och olika typer av kunskap*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetsatt/vardens-miljoer/manniska-och-vardmiljo/evidens-och-kunskap/#h1> (2024-01-03)

BRÅ (u.å) Våld i offentliga miljöer. <https://bra.se/forebygga-brott/forebyggande-utifran-amne/vald-i-offentliga-miljoer.html>. (2024-01-03)

BRÅ, (2023) Brottstatistik. Hämtad (2023-12-30j) <http://bra.se/statistik/om-brottstatistiken.html>

BRÅ, Brottsförebyggande rådet (2023k). *Nationella trygghetsundersökningen NTU*. <https://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/nationella-trygghetsundersokningen.html> (2023-12-30)

BRÅ, Brottsförebyggande rådet (2023l) *Kvalitetsgranskning*. Brottsförebyggande rådet. https://bra.se/download/18.6b714d018722cf91a6248b/1680171731773/2023_Kvalitetsgranskning_av_anmalda_misshandelsbrott_efter_relations-typ_2019-2021.pdf (2023-12-30)

BRÅ; m (2023) *Skolundersökning*. <https://bra.se/statistik/>

statistiska-undersokningar/skolundersokningen-om-brott.html (2023-28-9)

Dewany, N. (2019). *Medborgardialogens makt och vanmakt Fallstudie av Rosens röda matta sex år efter invigning*. Stockholm, KTH. Arkitektur och samhällsbyggnad. FULL-TEXT01.pdf (diva-portal.org)

Hellgren, K. (2019). *Tonårstjevers offentliga rum – En fallstudie av Frizon i Umeå*. Ultuna, Institutionen för stad och land. MergedFile (slu.se)

Helsingborgs stad (2021) *Så har Söder fått en tryggare stadsmiljö*. Trafik och stadsplanering, Helsingborg. <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/planering-och-utveckling/tryggare-platser/tryggare-soder/det-har-har-vi-gjort-pa-soder/>

Länsstyrelsen (2020). *Sergels torg*. Länsstyrelsen, Stockholm. <https://web.archive.org/web/20160311201248/http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2000/sergels-torg.pdf>

Naturskyddsföreningen (2023) *Hur miljövänliga är materialen i våra kläder*. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/hur-miljovanliga-ar-materialen-i-vara-klader/> (2023-12-5).

Sveriges konstföreningar. (2022). *Offentliga konst gjord med AR*. <https://sverigeskonstforeningar.nu/virveln/augmented-reality-i-det-offentliga-rummet/> (2023-09-27)

Stockholms stad (2023) *Sommarplatser*. Stockholm stad <https://upplev.stockholm/sommarplatser/> (2023-9-27)

Tengbom (2017) *Popup-parker föder nya trender*. <https://tengbom.se/2017/07/01/nya-popup-parker-foder-nya-tankar/> (2023-09-27)

Tengbom (2018) *Tjejtrappan Helsingborg MER JÄMLIK-HET MED VR OCH TJEJER*. Tjejtrappan Helsingborg - Tengbom

Umeå kommun (2023) *Jämställdhet i offentliga miljöer – Frizon*. Umeå kommun. <https://www.umea.se/byggabooch-miljo/naturvardparker/parkerochgronomraden/arstider-naspark/frizonenjamstalldmotesplats/jamstalldhetioffentligamiljoerfrizon.4.640818217563dc9fe5188f.html> (2023-9-30)

Appindex

BRÅ; brottsförebyggande rådet (2023) Brottstatistik NTU:s trygghetsudnersökning. Excellfiler.
Länk;
https://docs.google.com/spreadsheets/d/17nX_A8kfOKa-PIhAR-Hc-ryX8USbGoP/edit?usp=drive_link&ouid=103154194470835804182&rtpof=true&sd=true

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

[Fakultet/Institution/centrumbildning]
[Ev. kompletterande text,
t.ex. befattningshavare]

EV. DOKUMENTTYP SLU ID: SLU.[Skriv numret här]
2023-12-05

Samtyckeblankett: Personuppgiftsbehandling i studentarbeten

När du medverkar i arbetet med *Popup-paint* innebär det att SLU behandlar dina personuppgifter. Att ge SLU ditt samtycke är helt frivilligt, men utan behandlingen av dina personuppgifter kan inte forskningen genomföras. Denna blankett syftar till att ge dig all information som behövs för att du ska kunna ta ställning till om du vill ge ditt samtycke till att SLU hanterar dina personuppgifter eller inte.

Du har alltid rätt att ta tillbaka ditt samtycke utan att behöva ge några skäl för detta. SLU är ansvarig för behandlingen av dina personuppgifter, och du når SLUs dataskyddsombud på dataskydd@slu.se. Din kontaktperson för detta arbete är: Nikita Lando; Nido0002@stud.slu.se. Telefon: 0707739951.

Vi samlar in följande uppgifter om dig: Pågående arbeten och utmaningar om Sergels torg, ur ett trygghetsperspektiv.

Ändamålet med behandlingen av dina personuppgifter är att SLUs student ska kunna genomföra sitt examensarbete enligt korrekt vetenskaplig metod och bidra till forskning på *trygghetstärkande åtgärder*.

Om du vill läsa mer information om hur SLU behandlar personuppgifter och om dina rättigheter kan du hitta den informationen på www.slu.se/personuppgifter.

☐ Jag samtycker till att SLU behandlar personuppgifter om mig på det sätt som förklaras i denna text, inklusive känsliga uppgifter om jag lämnar sådana.

Underskrift

Plats, datum

Namnförtydligande

SCIENCE AND
EDUCATION **FOR**
SUSTAINABLE
LIFE